

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

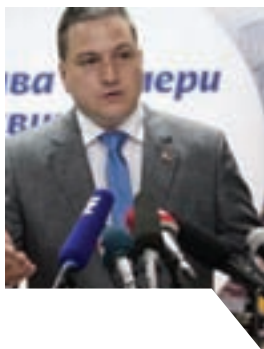
BROJ 801

24. KOLOVOZA 2018. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

■ Dužijanca u Zagrebu

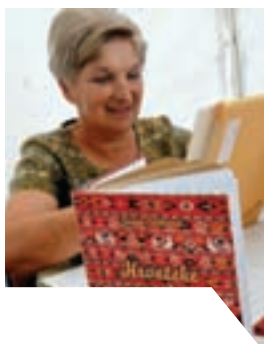
5

Raspisani izbori za nacionalna
vijeća nacionalnih manjina
Izbori 4. studenog

10

Počela žetva uljarica
**Globalno tržište
oborilo cijene**

12

Eva Balatinac, kulturna djelatnica
iz Gajića
**Ljudi su ti koji ruše
granice**

26

I Sombor lađu za Neretvu ima
**Zapažen nastup obje
ekipe Salašara som-
borskih na Neretvi**

30

Dužijanica u Zagrebu - izložba
**Bunjevačko veliko
ruvo**

34

Već gotovo stoljeće i pol
Sveti Rok čuva Bereg

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,

24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Jasna Vojnić (predsjednica), Ladislav Suknović

(zamjenik predsjednice), Martin Bačić,

Antun Borovac, Josip Dumendžić,

Petar Pifat, Josip Stantić, Thomas Šujić

RAVNATELJ

Ivan Ušumović

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

dr. sc. Jasminka Dulić (urednica@hrvatskarijec.rs)

POMOĆNIK I ZAMJENIK

GLAVNE I ODGOVORNE UREDNICE:

Zvonko Sarić

LEKTOR:

Zlatko Romić

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

Jelena Dulić Bako

(novinarka)

Davor Bašić Palković

(novinar, urednik rubrike kultura i urednik Kužiša)

Ivana Petrekanić Sič

(novinarka i korektorica)

Željka Vukov

(novinarka, urednica Hrcka)

Zlata Vasiljević (novinarka dopisništva Sombor)

Suzana Darabašić (novinarka dopisništva Srijem)

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

UREDNIK WEB IZDANJA:

Davor Bašić Palković

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić (pravnik@hrvatskarijec.rs)

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 355-1023208-69

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Doo Magyar Szó Kft Novi Sad

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)

Brendiranje *Dužijance*

Predstavljanje *Dužijance* u Zagrebu vjerojatno je najjači događaj što su ga vojvođanski Hrvati do sada upriličili u matičnoj domovini, ne samo kada je riječ o trajanju i brojnosti sudionika nego prije svega zbog same suštine ove manifestacije i značaja njezinog održavanja u glavnom gradu Hrvatske.

S izuzetkom *Sinjske alke*, malo se koja manifestacija u Hrvatskoj – a o dijaspori da i ne govorimo – može, poput *Dužijance*, pohvaliti korijenima koji vremenski sežu do dubine više od jednog stoljeća. Pa opet, iako mlađi, i *Đakovački vezovi* i *Vinkovačke jeseni* i mnoge druge slične manifestacije neusporedivo su poznatije od žetelačkih svečanosti sa sjevera Bačke, a kao glavni razlog za to, bar s ove strane Dunava, nerijetko je navođena nedovoljna zainteresiranost matice za svoje sunarodnjake u Vojvodini. Ne ulazeći u to koliko je istine a koliko samosažalijevanja u ovoj tvrdnji, recimo da je prošlotjedno organiziranje *Dužijance u Zagrebu* po svom značaju (a vjerojatno i po masovnosti) – bar po mišljenju autora ovoga teksta – nadišlo i sudjelovanje HKPD-a (ondašnjeg KUD-a) *Matija Gubec* iz Tavankuta na Međunarodnoj smotri folkloru 1966. i uz bok stalo održavanju *Tjedna Hrvata iz Vojvodine* 1998., i to iz nekoliko razloga. Kao prvo, zbog svoje starine i simbolike, *Dužijanca* je najreprezentativnija manifestacija tradicijske kulture Hrvata u Vojvodini. Kao drugo, sudjelovanje predstavnika šokačkih i srijemskih Hrvata u okviru *Dužijance u Zagrebu* upotpunilo je ionako bogatu sliku koja je proteklog tjedna resila Trg bana Jelačića. I kao treće, živo predstavljanje *Dužijance* i njezina medijska promidžba pridonijeli su tome da ona, što bi rekao jedan ovdašnji političar, »postane vidljiva«, kako samim Zagrepčanima tako i televizijskim gledateljima diljem Hrvatske.

U tom smislu, bar ako se gleda iz idealne perspektive (odnosno, »vizionarski«), nije teško zamisliti da sljedećih godina – poput serijala *Lijepom našom* – *Dužijanca* bude predstavljena i stanovnicima Splita, Rijeke, Osijeka, Čakovca, Varaždina, Koprivnice, Karlovca, Gospića, Pule i ostalih hrvatskih gradova. Naravno, takva jedna misija bila bi zajednička zadaća i za Udrugu bunjevačkih Hrvata *Dužijanca* i za Hrvatsko nacionalno vijeće i za nadležna tijela matične domovine (Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske i tamošnje županijske i lokalne samouprave), a na obostranu korist: za *Dužijancu* kao mogućnost za njezino upoznavanje, populariziranje i »brendiranje« u matičnoj domovini, a za Hrvatsku kao originalnu dopunu i obogaćivanje ljetnih kulturnih sadržaja, napose u manjim sredinama. Ako se ova ideja u startu čini utopijskom, nije zgorega razmisliti o tome kako u sličnim nakanama uspijevaju pojedinci sa svojim moćnim menadžerskim timovima, a kao rezultat svega su pune dvorane, pa čak i stadioni, na njihovim koncertima.

A kada smo već kod utopije, sliku »salaša« u ovom trenutku lakše je zamisliti na splitskoj Rivi nego li u centru Leskovca. Jer, nije tu samo riječ o jednakom (ne)poznavanju *Dužijance* nego i odnosu prema njoj. Dok je održavanjem *Dužijance u Zagrebu* matična domovina na tom putu napravila prvi korak, dotle se u domicilnoj čak i na korektnu reportažu o žetvenim svečanostima bunjevačkih Hrvata na javnom servisu ili pak tisku čeka kao na primjer »pozitivne diskriminacije«.

Z. R.

Za zdravstvene ustanove u Vojvodini 262 milijuna dinara

Potpredsjednik Pokrajinske vlade **Dorđe Milićević** uručio je prošlog tjedna predstavnicima sedam zdravstvenih ustanova u Vojvodini ugovore u vrijednosti od 262 milijuna dinara za investicijsko održavanje objekata tih ustanova.

»Ova sredstva, kao i sredstva ranije izdvojena za medicinsku opremu, rekonstrukciju bolnica, klinika i domova zdravlja, jesu plod strateškog opredjeljenja za ulaganje u zdravstvo, koje je programski određeno 2016. godine, kada je formirana ova Pokrajinska vlada«, izjavio je potpredsjednik Milićević, prenosi sajt Pokrajinske vlade.

Da to opredjeljenje nije samo deklaratorno, Milićević je naveo da je od lipnja 2016. godine u unaprjeđenje zdravstvenog sustava u AP Vojvodini Pokrajinska vlada uložila više od 3,7 milijardi dinara. U 2018. godini, također, proračun za zdravstvo je 2,8 milijardi dinara, za nabavu medicinske opreme, kao i za poboljšanje uvjeta za liječenje pacijenata i rada liječnika i medicinskih radnika.

Među najvećim investicijama Milićević je izdvojio rekonstrukciju internističkog bloka u Općoj bolnici Pančevo, izgradnju nove zgrade Hitne pomoći u Novom Sadu, nabavu magnetne rezonance za Dječju bolnicu i izgradnju objekta u kojoj će biti smještena, opremanje angio-salama općih bolnica u Zrenjaninu, Subotici i Somboru, kao i za izradu projekta kompletne rekonstrukcije zgrade Poliklinike Kliničkog centra Vojvodine, u koju nije ozbiljnije ulagano od 1985. kada je otvorena.

Pokrajinski tajnik za zdravstvo doc. dr. sc. **Zoran Gojković** je naveo da su s 262 milijuna dinara, koliko je raspodijeljeno na osnovu

javnog natječaja, osigurani novi dijagnostički radiološki centar za bolnice u Vrbasu i Senti; priprema se projektna dokumentacija za kompletnu rekonstrukciju bolnice u Senti, završava se klimatizacija i opremanje poluintenzivnog i intenzivnog dijela operacionih sala u bolnici u Srijemskoj Mitrovici, Departman banje u Bezdanu opće bolnice u Somboru dobit će novi banjski bunarski i bazenski kompleks, Dječja bolnica završava svoje vanjsko uređenje i dobija protupožarno stubište, zatim na Institutu za onkologiju u Srijemskoj Kamenici bit će rekonstruirano interno odjeljenje i izgrađen novi dijagnostički objekt za magnetnu rezonancu.

»Najviše sredstava na ovom natječaju dobio je Klinički centar Vojvodine, kao najveća zdravstvena ustanova na teritoriju Vojvodine i, nažalost, ustanova koja ima najlošiju infrastrukturnu situaciju. Krećemo u kompletnu rekonstrukciju Klinike za abdominalnu i transplantacijsku kirurgiju, radit ćemo odjeljenje intenzivne i poluintenzivne njege Klinike za infektivne bolesti, završavamo Kliniku za ginekologiju, uradit će se novi terapeutsko-bazenski kompleks za rehabilitaciju, Pokrajinsku bolnicu konačno priključujemo na gradsku toplanu i financiramo pripremu novih projekata za sljedeće razdoblje«, naveo je doc. dr. Gojković.

Pokrajinski tajnik za zdravstvo je rekao da se nastavlja s ulaganjima u ovoj oblasti u cijeloj Vojvodini i da praktično ne postoji ni jedan objekt zdravstvenog sustava u Vojvodini u kome se trenutno nešto infrastrukturno ne radi.

Gojković: Važno je da pripadnici manjina koriste svoja prava

Predsjednica Skupštine Srbije **Maja Gojković** izjavila je kako je važno da pripadnici nacionalnih manjina 4. studenoga izađu na izbore i izaberu najbolje članove svojih nacionalnih vijeća, koji će raditi na poboljšanju obrazovanja i očuvanju i njegovanju kulture, tradicije, jezika i pisma svojih sunarodnjaka. Ona je kazala da nacionalna vijeća nacionalnih manjina nisu zamjena za političke stranke, niti će to ikada biti.

»Nacionalna vijeća nacionalnih manjina, kojima su povjerene javne ovlasti da sudjeluju u odlučivanju ili da samostalno odlučuju o pojedinim pitanjima iz oblasti kulture, obrazovanja, obavještanja i službene uporabe jezika i pisama u cilju ostvarivanja kolektivnih prava nacionalnih manjina na samoupravu u tim oblastima, nisu zamjena za političke stranke, niti će to ikada biti«, kazala je Maja Gojković, a prenijela Skupština Srbije.

Predsjednica srpskog parlamenta podsjetila je na usvajanje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o nacionalnim vijećima nacionalnih manjina.

»Važno je da pripadnici nacionalnih manjina iskoriste svoja ustavna i zakonska prava, izađu na izbore i izaberu najbolje članove nacionalnih vijeća«, poručila je Maja Gojković.

Srbija razmatra vraćanje obaveznog vojnog roka

Predsjednik **Aleksandar Vučić** najavio je na aerodromu u Batajnici 21. kolovoza, prilikom uvođenja u upotrebu prva dva lovca »mig 29« dobijena od Rusije, da će na vojnoj paradi u studenom Vojska Srbije imati osam zrakoplova istog tipa u letnom stanju. Predsjednik je dodao da će Srbija nastaviti jačati vojsku, a nabavljat će i helikoptere iz Rusije.

Predsjednik Vučić je izjavio tom prilikom da država razmatra vraćanje obaveznog vojnog roka za muškarce, za dvije do tri godine. Rekao je da će to ovisiti od finansijskih mogućnosti kako bi država mogla preventivno djelovati na bilo koga tko bi pokušao sigurnosno je ugroziti. Kazao je, prenosi *Beta*, da je u planu da vojni rok traje od tri do šest mjeseci, a ljudi koji bi odslužili rok imali bi prednost u zapošljavanju u državnim i javnim službama i dodao da bi se to moglo dogoditi od 2020. ili 2021. godine.

Raspisani izbori za nacionalna vijeća nacionalnih manjina

Izbori 4. studenog

Ministar za državnu upravu i lokalnu samoupravu **Bran-ko Ružić** raspisao je 17. kolovoza izbore za nacionalna vijeća nacionalnih manjina za 4. studeni.

Članove za nacionalna vijeća 2018. godine biraju 22 manjinske zajednice, od toga 18 nacionalnih manjina je ispunilo uvjet za neposredne izbore (albanska, aškalijiska, bošnjačka, bugarska, bunjevačka, češka, egipćanska, grčka, mađarska, njemačka, poljska, romska, rumunjska, rusinska, slovačka, slovenska, ukrajinska i vlaška), a četiri za izbore putem elektorske skupštine (crnogorska, hrvatska, makedonska i ruska).

Rok za predaju lista za neposredne izbore je 15 dana prije održavanja neposrednih izbora, odnosno 30 dana prije održavanja izbora putem elektorske skupštine.

»Nakon četiri godine raspisujemo redovne izbore za nacionalna vijeća kao tijela koja su veoma značajna za očuvanje tradicije, kulture, uporabe jezika i pisma. Po presjeku stanja 15. kolovoza skoro 475.000 naših građana je upisano u poseban birački popis«, rekao je Ružić.

Ministar je još jednom pozvao sve građane pripadnike manjina koji žive u Srbiji da iskoriste biračko pravo i da se upišu u poseban birački popis.

Ružić je naveo da je Ministarstvo za državnu upravu i lokalnu samoupravu dobilo pohvale za te zakone od međunarodnih institucija.

»U proteklom razdoblju radili smo u sinergiji s nacionalnim vijećima nacionalnih manjina u traženju najboljih rješenja za

ostvarivanje njihovih prava. Naša država danas jeste dobar i međunarodne pažnje vrijedan primjer države koja je ljudska i manjinska prava podigla do nivoa najviših međunarodnih standarda. Na tu činjenicu, kao i na činjenicu da u našoj Srbiji živi 13 posto pripadnika nacionalnih manjina trebamo biti veoma ponosni«, istaknuo je ministar.

Redovni izbori za članove nacionalnih vijeća nacionalnih manjina održavaju se na četiri godine. Nacionalno vijeće ima najmanje 15, a najviše 35 članova. U slučaju nacionalne manjine čiji je broj prema rezultatima posljednjeg popisa stanovništva manji od 10.000 osoba, nacionalno vijeće broji 15 članova, odnosno 35 ukoliko je brojka veća od 100.000 osoba. Vijeće može imati i 19, 23 i 29 članova ovisno od rezultata s popisa stanovništva.

Prethodno je Poseban birački popis (PBS) za izbore nacionalnih vijeća nacionalnih manjina bio privremeno zaključen 15. kolovoza u ponoć, kako bi se na osnovu broja upisanih pripadnika nacionalne manjine donijela odluka o načinu izbora nacionalnih vijeća – neposredno ili putem elektorske skupštine.

Neposredni izbori održavaju se kada je 24 sati prije raspisivanja izbora u posebni birački popis određene nacionalne manjine upisano više od 40 posto pripadnika prema posljednjem popisu stanovništva. Nacionalne manjine koje ne ispunjavaju ovaj uvjet, članove nacionalnog vijeća birat će putem elektorske skupštine.

.....

Platforma DSHV-a za izbore

Na Drugoj izvanrednoj sjednici Predsjedništva Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini, održanoj u četvrtak, 16. kolovoza u Baču, jednoglasno je usvojena Platforma za izbore za 4. saziv Hrvatskog nacionalnog vijeća, koja je u vidu prijedloga Predsjedništva upućena Vijeću DSHV-a na odlučivanje.

Prema Platformi, koja će uskoro biti predstavljena i javnosti, DSHV će, kao stožerni politički čimbenik Hrvata u Srbiji, pozvati i sve druge pozitivne i konstruktivne snage unutar hrvatske zajednice u Srbiji – hrvatske institucije i organizacije te pojedince, da prihvate izbornu platformu za novi saziv HNV-a te da se pridruže u stvaranju jedinstvene liste pod nazivom *HRvati ZAJedno*, čiji će nositelj biti Demokratski savez Hrvata u Vojvodini, navodi se u priopćenju ove stranke kojeg potpisuje njen predsjednik **Tomislav Žigmanov**.

Na sjednici je bilo riječi i o pismu koje je **Slaven Bačić** uputio Vijeću DSHV-a i događajima koji su uslijedili, te je usvojen zaključak da, nakon što je objavljeno njegovo Otvoreno pismo u javnosti, ne postoje više osnove da on bude nositelj liste DSHV-a, navodi se u priopćenju.

Sjednica Vijeća DSHV-a zakazana je za 22. kolovoza (srijeda) u 18 sati, o čemu ćemo vas izvijestiti u sljedećem broju.

Nove neistine – otvoreno pismo predsjedniku DSHV-a

Budući da je predsjednik DSHV-a **Tomislav Žigmanov** u priopćenju za javnost od 17. kolovoza 2018. javno iznio neistinu kako je na sjednici Predsjedništva stranke u Baču 16. kolovoza »usvojen zaključak da, nakon što je u javnosti objavljeno Otvoreno pismo **Slavena Bačića**, ne postoje više osnove da on bude nositelj liste DSHV-a«, u prozirnoj namjeri da Izborni program HNV-a za razdoblje 2018.-2022. za koji sam tražio potporu stranke niti ne stavi na razmatranje pred Vijeće DSHV-a, prisiljen sam javno obratiti se javnosti radi opovrgavanja istinitosti ove tvrdnje. Naime, na rečenoj sjednici Predsjedništva takav zaključak nije donesen!

Kako ambicija koncentriranja sve vlasti, a nadasve kontrole novca, u hrvatskoj zajednici u rukama jednog čovjeka preko lojalnih osoba postaje sve ogoljenija i da se u tome ne biraju sredstva, ne samo da se postavlja pitanje koja će manipulacija, neistina ili falsifikat biti sljedeća, nego i mnogo ozbiljnije pitanje – kakva je to stranka ili kakav bi to mogao biti HNV ako su u njihovim temeljima laži? Drugoga odgovora, osim da su to kule od karata ili Potemkinova sela, teško da može biti, a njihovo vođenje u staljinišćkom maniru nedvojbeno bi ostavilo teške posljedice po budućnost hrvatske zajednice.

Slaven Bačić

Dužijanca u Zagrebu

Slavlje, ponos i radost!

»**N**aša je zagrebačka prvostolnica danas iznimno lijepa. Ponajprije zbog ljepote slavlja dana Gospodnjega, otajstva Uskrsnuća kojega smo po vjeri i Božjoj ljubavi mi dionici. No, tu ljepotu proširuje današnja proslava *Dužijance u Zagrebu*. Ona nam je darovana po prisutnosti vjernika, bunjevačkih Hrvata koji nam dolaze sa sjevera Bačke, iz raznih vojvođanskih mjesta gdje žive Hrvati. S nama su Šokci iz Podunavlja i Srijema, u istome zahvaljivanju Bogu. U snazi euharistijske povezanosti svima vam prenosim molitveno zajedništvo i blizinu našega nadbiskupa **Josipa Bozanića** s posebnom čestitkom predvoditelju ovoga hodočašća, biskupu subotičkomu mons. dr. **Ivanu Péntzesu** koji slavi 50. obljetnicu svećeništva», rekao je na početku misnoga slavlja *Dužijance u Zagrebu* pomoćni zagrebački biskup mons. **Ivan Šaško** koji je i predvodio euharistijsko slavlje.

Riznica stoljetne baštine

Prije samoga misnoga slavlja u nedjelju, 19. kolovoza, kardinal mons. Josip Bozanić primio je predstavnike *Dužijance* na čelu s biskupom Péntzesom.

Misna čitanja čitali su bandaš i bandašica, molitvu vjernika sudionici iz Srijema i Podunavlja, a prikaz darova na oltar su no-

sili bandaši i bandašice okolnih mjesta i somborske *Dužionice*. Kruh su na blagoslov prinijeli bandaš i bandašica iz Sombora, a novu krunu, koju je i za ovu *Dužijancu* izradila **Jozefina Skenderović** prinijeli su subotički bandaš **Marko Križanović** i bandašica **Marija Piuković**.

»Riznica spomena stoljetne baštine puno govori našoj sadašnjosti. Ove Hrvate koji žive izvan Hrvatske možemo vidjeti tek kao jednu skupinu koja dolazi u Zagreb predstaviti se i svratiti pozornost na ljepotu koju čuvaju i na poteškoće koje žive. S jedne strane nedvojbeno da zavrjeđuju veću brigu i odgovornost hrvatskih institucija u svim područjima, a s druge, oni su došli proslaviti *Dužijancu* s nama, jer imaju što reći našoj sadašnjosti; jer nam pomažu vidjeti više od izvanjskoga dojma», istaknuo je biskup Šaško u homiliji.

Govoreći sudionicima ovoga slavlja, hodočasnicima iz Vojvodine, biskup Šaško je zahvalio što su ovom prilikom donijeli ljubav, i to onu koja je vidljiva u velikim i malim znakovima *Dužijance*.

»Nutarnja snaga kršćanske vjere vidljiva je u malenim nitima na motivima narodne nošnje i u kamenju ove prvostolnice; ista je kršćanska ljubav utkana u zvukove naših pjesama i u brigu za bližnje u školstvu, zdravstvu, znanosti, gospodarstvu. *Dužijanca* nas potiče da bolje razmotrimo i tri velika i važna po-

»Ako ne prepoznamo vrijednosti i ljubav koju žive Hrvati izvan Hrvatske; ako ih ne prihvatimo tako da osjete širinu našega hrvatskog doma, odreći ćemo se dijela svoje duše i oslabiti snagu koja je sposobna donijeti nova oduševljenja i nove plodove«, poručio je biskup Šaško

dručja naše sadašnjosti: odnos prema prošlosti, odnos prema zemlji i radu, odnos prema Hrvatima izvan Hrvatske. *Dužijanica* nas uči da prošlost, bez obzira što se sve u njoj dogodilo treba svjetlo istine i da, ako prošlost ne susretnemo u istini koja oslobađa, ona će nam se vraćati u neistini koja sputava i zarobljava. Ako zanemarimo zemlju i vrijednost rada, tražeći ukusne plodove negdje drugdje, prihvatit ćemo muku i blagovati gorak okus nedostojan čovjeka. Ako ne prepoznamo vrijednosti i ljubav koju žive Hrvati izvan Hrvatske; ako ih ne prihvatimo tako da osjete širinu našega hrvatskog doma, odreći ćemo se dijela svoje duše i oslabiti snagu koja je sposobna donijeti nova oduševljenja i nove plodove. *Dužijanica* nas uči što se može učiniti od malenoga, naizgled bezvrijednoga dara. Ako postoji slika nečega što je ušlo i u naš govor kao nestalno i bez vrijednosti, onda je to slama. A umjetnost *Dužijance* zaustavlja dah dok gledamo što marljive ruke, maštovitost i nadasve ljubav čine

od te malenosti. To je vrijedno divljenja: ista nutarnja snaga u vlatima slame i u velebnim umjetničkim djelima. To je snaga kršćanstva koja se oslanja na Boga i ulaže svoj trud. Takva je kršćanska svetost koju u ovoj prvostolnici odražava osobito blaženi **Alojzije Stepinac**. Njegovu zagovoru povjeravamo i ovo vaše hodočašće u zahvalnosti za dar prije svega svojih bližnjih i za kruh vječnoga života koji blagujemo za stolom Gospodnjim«, rekao je mons. Šaško.

Na kraju slavlja vjernicima se obratio i mons. dr. Ivan Pénzes, biskup subotički, izrazivši zahvalu i radost ovoga slavlja, a bandaš i bandašica, Marko i Marija predali su krunu *Dužijance* u *Zagrebu* mons. Ivanu Šašku koja će se čuvati u riznici zagrebačke prvostolnice.

Pod misnim slavljem pjevao je Katedralni zbor *Albe Vidaković*, koji je oduševio mnoge, a među ostalim pjevala se druga staroslavenska misa **Albe Vidakovića**. Dirigent je bio zborovođa

Miroslav Stantić, a za orguljama maestro **Alen Kopunović Legetin**.

Od katedrale do Trga

Nakon misnoga slavlja uslijedio je svečani mimohod do Trga bana Josipa Jelačića, gdje su ovogodišnji bandaš i bandašica *Dužijance* u Subotici kruh predali izaslaniku predsjednika Hrvatskoga sabora i predsjednika Vlade RH te državnom tajniku Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske **Zvonku Milasu** i zamjenici gradonačelnika Grada Zagreba **Jeļeni Pavićić Vukićević**.

Kako nalaže tradicija, na čelu povorke bio je barjaktar koji je nosio barjak *Dužijance*, a povorka se uputila od zagrebačke katedrale, do Trga bana Josipa Jelačića. Za njim su išle kraljice iz HKC-a *Bunjevačko kolo*, koje su pred gostima na trgu *odljeljale* pjesmu pisanu za ovu prigodu. Sudjelovali su i risari i risaruše, kulturno-umjetnička društva, bandaši i bandašice prijašnjih godina, te ovogodišnji bandaši i bandašice okolnih mjesta iz Žednika, Bajmaka, Tavankuta, Male Bosne, Đurđina, Lemeša i Sombora. U povorci su sudjelovali i ovogodišnji pratitelji bandaša i bandašice, dok su na karucama stigli najljepši pratitelji, mali bandaš i bandašica **Marijan i Mila Rukavina**, a na kraju i središ-

nji likovi bandaš i bandašica *Dužijance* 2018. Svi oni pristizali su na improvizirani salaš na bini, a domaćini su bili **Davor i Dajana Šimić**, *dida Vlatko Vidaković*, *májka Ružica Šimić*, teta **Marica Vidaković**, te djeca **Barbara i Pavao Piuković**. Karuce i konji su u vlasništvu **Vinka Filipovića i Marka Maroševca** iz Županje, te **Ivana Nikolića** iz Andrijaševaca. U mimohodu je sudjelovalo oko 350 sudionika iz Bačke, Podunavlja i Srijema, te je prikazana *Dužijanca* u malom. U nošnji su bili članovi sljedećih društava: HKC-a *Bunjevačko kolo*, HKPD-a *Matija Gubec* Tavankut, HKUPD-a *Matoš* iz Plavne, KPZH-a *Šokadija* iz Sonte, HKPD-a *Silvije Strahimir Kranjčević* iz Berega, KUDH-a *Bodrog*, UG-a *Tragovi Šokaca* iz Bača, HKPU-a *Antun Sorgg* iz Vajske, KUDH-a *Bodrog* iz Monoštorra, HKC-a *Srijem* iz Srijemske Mitrovice, HKUD-a *Vladimir Nazor* iz Sombora, te udruga bačkih i srijemskih Hrvata koje djeluju u Zagrebu.

Dužijanca – plod zajedništva

Nakon predaje kruha, nazočnima se obratio predsjednik UBH-a *Dužijanca* mons. dr. **Andrija Anišić**, koji je izrazio zahvalnost i radost što se *Dužijanca* mogla pokazati i u Zagrebu.

»Želja nam je bila posvjedočiti da smo vjerni Bogu, Katoličkoj Crkvi i svom hrvatskom narodu. Željeli smo posvjedočiti na koji način mi zahvaljujemo Bogu za završenu žetvu i posvjedočiti koliko cijenimo čovjeka i njegov rad. Ujedno ovom manifestacijom želimo vas zamoliti, i Hrvatsku i Crkvu u Hrvata, da budete s nama. Mi želimo ostati ondje i čuvati vjekovna ognjišta, ali svjesni smo da to ne možemo bez vaše podrške, zato vas molimo pomozite nam da se možemo ostvariti i dijeliti radost zajedništva i u vjeri i u pripadnosti svom hrvatskom narodu«, kazao je Anišić.

Ovom prigodom obratio se i predsjednik Hrvatskog nacionalnog vijeća dr. sc. **Slaven Bačić** rekavši: »Današnja proslava je plod zajedništva svih nas, prije svega Udruge, Hrvatskog nacionalnog vijeća, koje je objeručke prihvatilo ideju Udruge i Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan domovine. Uvjeren sam da ćemo *Dužijancu* u zavičaju slaviti još dugo godina, ali u nadi da ćemo čuvati naše zajedništvo koje smo teško stvarali kroz sve ove godine dopustite mi da vas sve pozdravim kao bunjevački Hrvat u ime svih Hrvata iz susjedne države«.

U ime domaćina obratila se zamjenica gradonačelnika Zagreba Jelena Pavićić Vukićević:

»Danas je velika čast i privilegij biti s vama, vidjeti prekrasne nošnje, običaje i čuti izričaj vašega kraja. Vi ste danas naši najdraži gosti. Čuli smo i vaš poziv za dalju suradnju i vjerujte vrata su vam ovdje uvijek otvorena. Doista smo počašćeni što ste donijeli dio svog tradicijskog bogatstva, te smo zajedno proslavili jubileje *Dužijance*. Ponosni smo na sve Hrvate u Vojvodini, koji su toliko propatili kako bi očuvali hrvatsko ime, svoju vjeru, tradiciju i sve svoje vrijednosti kroz ove teške godine. Hvala vam na ustrajnosti, ljubavi i zajedništvu, te odanosti svojim precima i svojim domovima. Hvala vam što ovi mladi naraštaji ljube plodnu zemlju Srijema, Banata i Bačke, zalijevaju je svojim znojem te krasi vrijednim rukama, a ona ih uz Božju pomoć obilno dariva. Ova manifestacija je najljepša himna ljubavi i poniznosti, istodobno je opomena svima nama da ne zaboravimo bogatstvo hrvatskoga naroda i izvan granica Hrvatske, te zajedno pomognemo da se ona zaštiti i čuva, te prenosi dalje.«

D*užijanca u Zagrebu* – projekt je kojim se Hrvatska zajednica u Vojvodini može podičiti. Više od 350 ljudi iz Vojvodine gostovalo je proteklog vikenda u Zagrebu na već spomenutoj manifestaciji. Ideja o *Dužijanci u Zagrebu*, kako je rekao **Marinko Piuković**, direktor Udruge bunjevačkih Hrvata *Dužijanca*, je potekla od **Nevenke Fabijan**, koja je podrijetlom iz Subotice i prilikom posjeta rodnom kraju u razgovoru je predložila kako bi bilo dobro organizirati *Dužijancu u Zagrebu*. To je bilo prije nekoliko godina, a ideja je prvi puta iznesena na Skupštini UBH-a *Dužijanca* 2017. godine. Iste godine ova je ideja iznesena predstavniku Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan domovine **Ivanu Zebi** koji je tada bio na *Dužijanci* u Subotici. Koncem godine Središnji državni ured je raspisao redoviti natječaj na koji se Udruga prijavila projektom *Dužijanca u Zagrebu*, koji je odobren.

Predaja kruha: Jelena Pavičić Vukičević, Zvonko Milas i Marija Piuković

Naposljetku, okupljenima se obratio Zvonko Milas i prenio pozdrave predsjednika Hrvatskoga sabora **Gordana Jandrokovića** i predsjednika Vlade Hrvatske **Andrije Plenkovića**.

»Briga o Hrvatima koji žive u Republici Srbiji, poboljšanje njihovog statusa i položaja, ali i jačanje njihove povezanosti s maticom Hrvatskom imaju posebnu važnost za Hrvatsku, te s ponosom ističem da je Vlada Hrvatske poduzela korake koji obećavaju poboljšanje kvalitete življenja Hrvata u Srbiji. Želim vam i zahvaliti što ste nam ovih nekoliko dana prenijeli dašak vašega blaga koje baštinite od svojih predaka, po kojima ste poznati i prepoznati. Koji je integralan i vrlo važan u ukupnoj baštini Hrvatske. Kao što smo se danas okupili oko novog kruha, želim vas sve pozvati da se ujedinito i okupimo i zajednički djelujemo u svim važnim životnim situacijama. Kad djelujemo zajedno, radimo hrabro, pošteno i ponizno, onda ni jedan cilj nije nedostižan. Posebno me raduje da je u sva događanja oko *Dužijance* uključen veliki broj djece i mladih koji sudjeluju s vidljivom ljubavlju, što nam ulijeva nadu i sigurnost da će se hrvatska nacionalna zajednica u Srbiji uspješno razvijati«, kazao je Milas.

Zahvalio je također i UBH-u *Dužijanca* na iznimno uspješnom, ne samo očuvanju tradicije nego i na osmišljavanju manifestacije koja na predivan način predstavljaju prošlost, sadašnjost te sigurno i budućnost.

Ovacije publike kao nagrada

U subotu navečer, 18. kolovoza, na glavnome zagrebačkom trgu, Hrvati iz Vojvodine predstavili su se svojom nošnjom, igrom i pjesmom. Ponosa, pa i suza radosnica nije nedostajalo. Ovacije, pljesak i povici publike da bi još došle su kao nagrada svima onima koji su dali svoj neprocjenjiv doprinos kako bi se *Dužijanca* pokazala i u Zagrebu. Na početku programa Zagrepčanima je prikazana pogodba risara, koji su ove godine na manifestaciji *Takmičenje risara* stvarno kosili i rukovetali, a nakon toga uslijedila je folklorna i tamburaška večer. Nastupili su HKC *Bunjevačko kolo* iz Subotice, HKPD *Matija Gubec* iz Tavankuta, kraljice iz HKC-a *Bunjevačko kolo*, HKC *Srijem* – Hrvatski dom iz

Srijemske Mitrovice, ansambl *Ruže* i HKPD *Silvije Strahimir Kranjčević* iz Berega.

Toga dana u podne u Etnografskom muzeju otvorena je izložba *Bunjevačko veliko ruvo*, a više o ovome čitajte na stranicama 30 i 31.

Svjedočanstvo za budućnost

Dužijanca u Zagrebu, koja je trajala tri dana, od 17. do 19. kolovoza, započela je projekcijom dokumentarnog filma *Dužijanca* redatelja **Branka Ištvančića**. Film je prikazan u Kino dvorani Muzeja suvremene umjetnosti, a film uz Ištvančića, potpisuje i **Aleksej Pavlovsky**, scenarist i urednik filma.

U 55 minuta, koliko film traje, prikazan je nastanak *Dužijance*, početak slavlja u Crkvi, te razvoj sve do one *Dužijance* kakvu mi danas poznajemo. Film je sniman u više navrata, a zanimljivo je što se u njemu mogu pogledati i arhivske snimke i fotografije starije više od pola stoljeća.

Ovoj manifestaciji nazočio je i narodni zastupnik u Skupštini Srbije i predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini **Tomislav Žigmanov**:

»Bilo je divno biti ovdje, sva ova tri dana na ovim velebnim događanjima. Bitno nam je da budemo vidljivi i prisutni u Hrvatskoj, da budemo dionici kulturnog života, da pokazujemo sebe, da od predstavnika vlasti dobijemo jednu vrstu priznanja za ono što činimo i naravno da onda stvaramo okvire za razvoj podrške koji su nam potrebni«, kazao je Žigmanov.

Organizator *Dužijance u Zagrebu* je UBH *Dužijanca* u suorganizaciji s Hrvatskim nacionalnim vijećem. Pokrovitelji su Ministarstvo kulture Hrvatske, Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, a potporu su dali Grad Zagreb, Zagrebačka županija, Turistička zajednica grada Zagreba, Kulturno-informativni centar, Studentski centar u Zagrebu, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata i Hrvatska elektroprivreda koja je generalni sponzor ove manifestacije.

Ž. V.

Počela žetva uljarica

Otkup suncokreta još nije počeo, ali se najavljuje cijena od 28,50 dinara. Žetva soje još nije počela, ali ratare već brine cijena soje ovogodišnjeg roda od 35 dinara. Kažu, s tim cijenama nema zarade. A cijene su oborile svjetske prilike u politici i na tržištu poljoprivrednih proizvoda

Globalno tržište oborilo cijene

Kampanja žetve jesenskih usjeva je počela. Kalendarski ranije, jer su vremenski uvjeti ubrzali sazrijevanje, ali ono po čemu će ratari još upamtiti ovu godinu jesu dobri prinosi, ali i niska cijena po kojoj će njihov urod biti plaćen. Ove jeseni, izvjesno je, poljoprivrednicima će manje biti plaćeni i suncokret i soja, i to znatno. Čak i uz dobre prinose, ratari na uljaricama ove godine neće imati zarade.

Ukrajinski hektari kroje sudbinu bačkih ratara

Žetva suncokreta je u tijeku, a procjene su da će prosječan prinos ove godine biti 3,3 tone po hektaru. Rod je to kojim proizvođači mogu biti zadovoljni, ali ono što ih brine i čime su razočarani jest cijena. Razočarani jesu, ali ne i iznenađeni, jer nekako se podrazumijeva kad dobro rodi zaradu ratara obori cijena. Žetva suncokreta ušla je u svoj drugi dio, a nekako na polovici ovog posla poljoprivrednici su čuli ono od čega im ovisi koliko će na ovoj uljarici zaraditi. Čuli su da će im rod biti plaćen po cijeni od 28,5 dinara (bez uračunatog PDV-a). Tu cijenu ponudila je *Victoria grupa*, koja je najveći domaći otkupljivač suncokreta. Kažu, cijenu određuju uvjeti na tržištu, a to u prijevodu znači da žetva suncokreta u zemljama koje su s milijunima hektara značajni proizvođači tek počinje i da suncokret i neće na tržištu biti traže-

na roba. Među njima je najveća Ukrajina, gdje žetva na nekoliko milijuna hektara tek treba krenuti. U usporedbi s tim površinama srbijanskih 250.000 hektara djeluju smiješno.

»Jedinu informaciju koju imam o cijeni suncokreta jest ona koju je objavila *Victoria grupa*, a to je tih 28,50 dinara. To znači da se sada suncokret samo skida s njiva, preuzima i skladišti. Nisam

Ekspanzija soje

Na području Sombora, Apatina i Odžaka soja je proljetos zasijana na 25.000 hektara, što je za oko pet procenata više u odnosu na 2017. godinu, pa poljoprivrednici u zapadnoj Bačkoj prate svjetski trend. Od 1960. godine proizvodnja soje u svijetu je povećana za 15 puta.

Godišnje se u svijetu proizvede 360 milijuna tona soje. Na europski kontinent iz Sjedinjenih Američkih Država lane je uvezeno 15,3 milijuna tona, a ove godine te količine bit će znatno veće.

Među vodećim europskim proizvođačima soje je Srbija, koja proizvede pet posto europske proizvodnje soje. Primat drži Ukrajina, jer se u toj zemlji proizvede polovica europske soje.

optimist i ne očekujem da će cijena ići iznad toga. Ako usporimo prošlu i ovu godinu, to je za četvrtinu niža cijena, jer je lani suncokret bio plaćen 37 dinara. Mislim da bi za proizvođače prihvatljiva bila cijena od 35 dinara, ali ponavljam: ne vjerujem da će dobiti tu cijenu. Suncokret je rizična roba za čuvanje što znači da nitko neće prihvatiti da čuva na lageru tuđu robu, pa će proizvođači odmah poslije žetve morati i prodavati suncokret i to po cijeni koja se nudi. A s ovim prinosima, koji su na teritoriju Sombora tri tone po hektaru, s 28,50 dinara zarade nema», kaže direktor ZZ Poljoprivrednik iz Sombora **Tomislav Lukić**.

Tomislav Lukić

Prema njegovim riječima neki poljoprivrednici su poranili sa žetvom pa je bilo suncokreta s 11-12 posto vlage, pa i onih s 18 posto. Inače, suncokret se sve manje sije, a u Somboru njegovo mjesto zauzima soja, jer je somborska regija povoljna za tu uljalicu. Suncokretu su ostali vjerni proizvođači na gornjim terenima, ali i tamo suncokret polako gubi utrku s uljanom repicom.

Zaradu pokosio Trump

Poljoprivrednik iz salaša Nenadić (poput Lukića), koji sije i žanje na njivama na kojima su radili i njegovi preci, i **Donald Trump** u dalekoj Americi nemaju nikakve zajedničke veze. Ali

samo na prvi pogled, jer, čini se indirektno, na to koliko će tom nenadičkom rataru biti plaćena soja ovisi od Donalda Trumpa, koji jedva i da zna gdje je Srbija. Objašnjenje za to daje nekadašnji direktor Produktne burze Novi Sad **Žarko Galetin**. On smatra da je cijenu soje oborio dogovor američkog predsjednika Donalda Trumpa i predsjednika Europske komisije **Jean-Clauda Junckera**, za sada načelan, a koji se odnosi na skidanje barijera za uvoz aluminija i čelika iz Amerike u Europsku uniju. Galetin pojašnjava da postoji obećanje da će Europa zauzvrat uvesti mnogo više soje iz Sjedinjenih Američkih Država. A kako je soja burzanska roba, ovaj dogovor utjecao je na pad cijene ove uljarice na svjetskom tržištu. To se prenijelo i na srbijansko tržište, te je za samo mjesec dana cijena soje pala za 15 posto i u vrijeme zaključenja ovog teksta, sredinom tjedna, bila je 37 dinara po kilogramu. Ta cijena od 37 dinara, za 40 posto niža je od cijene koja je bila prije godinu dana. I tako, ni krivi ni dužni, cijenu političkih dogovora velikih plaćaju mali, a ovoga puta to su naši, domaći proizvođači soje kojima je teško ispeglati negativnu računicu.

Zvonko Lukić

»Cijena soje prošlogodišnjeg roda je 36-37 dinara, a pominje se da će cijena ovogodišnjeg roda biti 35 dinara. To je za 15 dinara niža cijena od cijene od 50 dinara, po kojoj nam je soja bila plaćena prošle godine. Ne znam koji je razlog i objašnjenje što nam sada najavljuju 15 dinara nižu cijenu. S ovom cijenom teško da će biti nekakve zarade. Naročito za one poljoprivrednike koji plaćaju skupe arende za zakup zemlje«, kaže **Zvonko Lukić**.

Ako već ne mogu do prošlogodišnjih pedesetak dinara, poljoprivrednici bi se radovali i da barem dobiju 40 dinara. Hoće li cijena stići barem do tih 40 dinara nekoliko tjedana pred žetvu može se samo nagađati, ali ono što je sigurno jest da će se kod prodaje ratari dobro preračunavati. Prodat će onoliko koliko moraju, a ostalo će na lager i čekati bolju cijenu. No, ni to nije neka sigurnost, jer više ne važi pravilo da poslije žetve cijene rastu, te je i takva taktika ratara dodatni rizik. Može se i bolje proći, a može se dogoditi da zarada bude manja nego da su soju prodali odmah s njive.

Zlata Vasiljević

Ljudi su ti koji ruše granice

»Vezani smo i mislim da to trebamo očuvati. Neće to uvijek biti isto. Nekada će udruge više surađivati, nekada će u prvi plan doći neki osobni kontakti. Ali važno je da veze postoje«, kaže Eva Balatinac

Intervju vodila: Zlata Vasiljević

Uz sve to, Eva Balatinac priprema emisiju *Govor moga kraja* koja se emitira na Radio Baranji.

Uza sve gore poborjano nađete i vremena pratiti rad udruga u Vojvodini, prije svega u šokačkom Podunavlju. Česta ste gošća njihovih manifestacija, često su Hrvati s ovih prostora i u Vašoj radijskoj emisiji. Zašto mislite da je važno obratiti pozornost na Hrvate koji žive s druge strane Dunava, govoriti o njima, predstaviti ono što jesu i što rade?

Kada sam postala predsjednica *Baranjskog bečarca*, imala sam želju da svake godine sudjeluje i jedna hrvatska skupina iz Vojvodine. Prvo sam kontaktirala svoje suradnike da pokušamo zajedno vidjeti tko bi se odazvao našem pozivu. Tako su nam prvo došli Monoštorci i Berežani, zatim udruga iz Tavankuta, Sonte, Bača, Sombora. I tako sam ih prvo upoznala, a onda počela i s njima surađivati, pa su uslijedila uzvratna gostovanja naše udruge iz Gajića. Međutim, meni je lakše kada negdje odem, a da mi nismo gosti programa ili kada oni nisu naši gosti, jer onda imam više vremena promatrati, gledati imaju li više mladih, kakve su im nošnje. I stvarno su me zainteresirali. Zainteresiralo me je to bogatstvo nošnje, to što i žene od 60 godina rado oblače nošnju, staju na pozornicu što je kod nas malo rjeđe, to što čak i kada kao udruga zapadnu u teškoće, kada nemaju dovoljno članova nađu snage odazvati se našem pozivu i sudjelovati na reviji nošnji na *Baranjskom bečarcu*. Posebno su se pokazali Hrvati iz Vojvodine ove godine, iz Monoštora, Vajske, Plavne, Bača. Ali ne pratim samo njihova kulturno-umjetnička društva već i sve ono što udruge tiskaju o značajnim osobama svog kraja, o pisanim tragovima svoje tradicijske povijesti. I kada govorim o zapisima, drago mi je što ima sve više onih koji pišu na svojoj šokačkoj ili bunjevačkoj ikavici. I često se u našoj *Šokačkoj riči* nađu i pisane riči pjesnika iz Vojvodine. Knjiga koju tiskamo u okviru manifestacije *Baranjski bečarac* zove se *Šokačka rič*, jer mi obuhvaćamo

Eva Balatinac, može se reći, redoviti je gost manifestacija hrvatskih udruga u Podunavlju; u njenoj emisiji *Govor moga kraja*, koja se emitira na Radio Baranji često se mogu čuti i prilozi snimljeni među Hrvatima u Vojvodini, prije svega u Podunavlju, na manifestaciju *Baranjski bečarac* redovito poziva udruge s druge strane Dunava. Sve to više je nego dovoljan razlog za susret i razgovor.

Eva je rođena Baranjka i u rodnom Gajiću provela je cijeli život. Osim perioda Domovinskog rata, jer je sedam godina, od kolovoza 1997. godine pa do rujna 1998. živjela izvan svoje Baranje. Odmah po povratku počela je raditi u osnovnoj školi u Dražu. Trenutno predaje hrvatski jezik i geografiju. Kod onoga što joj je stručno zvanje popis je malo duži. Po struci je nastavnik hrvatskog, povijesti i geografije. Po povratku u Baranju angažirala se na obnovi rada Kulturno-umjetničkog društva *Seljačka sloga* iz Gajića koji je osnovan još 1938. godine. Sljedeći korak bilo je angažiranje u Kulturno-turističkoj manifestaciji *Baranjski bečarac*, a od 2011. godine naša sugovornica je i na čelu ove manifestacije.

područje Općine Draž, a to su Draž, Gajić, Topolje i Duboševica, gdje žive Šokci. Da se našalim – da ima malo više Bunjevača, možda bi se zvala *Šokačko-bunjevačka rič*. Ove godine prvi puta sam bila u Plavni i to selo mi je postalo nekako drago i milo. Dojmila me je i Vajska i park koji sam vidjela u tom selu, koji je, kako sam čula, jedan vlastelin izgubio na kocki. Mnogo je tamo zanimljivih priča i razloga da još koji put odem tamo.

Nije Vam teško otići do svih ovih mjesta. Iznenaduje li Vas što u nekim malim, skrajnutim mjestima gdje su Hrvati ostali u broju od tek nekoliko stotina stanovnika rade hrvatske udruge, što čuvaju jezik, običaje, nošnju?

U nekim slučajevima čak su udruge s druge strane Dunava jače nego naše u Hrvaskoj. Čak i ukoliko nemaju svoj KUD koji će nastupiti na pozornici uz pomoć gostiju upriliče program. Još uvijek imaju žena koje se sjećaju starih običaja, starog načina života, imaju puno zapisa koje mogu iskoristiti. Nama koji dođemo sa strane zanimljivo je čuti kome je posvećena crkva, ima li još onih nekadašnjih kirbaja, ima li koja zabava. Eto sada sam čula da u Plavni još drže običaj *buša* ili kako to oni zovu *tuta*. Željka mi je da malo više povežem našu omladinu. Imaju oni danas mnogo načina da kontaktiraju, da se upoznaju, ali da te njihove veze učinimo trajnijim i da zapravo Dunav bude mjesto koje će ih spajati, a ne razdvajati.

Uvijek kada ste s ove strane granice Vi tragate za bakicama, starijim ljudima koji Vam mogu biti dragocjeni sugovornici ne samo o nekadašnjim običajima, nošnji, već i zbog autentičnog govora koji su sačuvali. Koliko je teško naći takve kazivače?

U biti nije. Uvijek prvo bude: neka ja neću, ima tu netko drugi koji bolje zna. I uvijek se nađe netko tko zna i tko je spreman za razgovor. Ali uz starije volim slušati i one mlađe, da čujem koliko njih dotiče taj nekadašnji govor. Voljela bih da mladi, bez da im to bude opterećenje, što više pričaju sa svojim bakama i djedovima, uče, dok još imaju od koga taj stari govor. I citirat ću jednog svog znanca koji je rekao da svoje unuke vidi samo dva puta na godinu, a one s njim ne znaju ni divaniti.

Dio onoga što zabilježite svojim diktafonom imamo prigodu slušati u emisiji *Govor moga kraja*. Emitira se ova emisija u programu Radio Baranje, a mogu je pratiti i slušatelji u dijelu Vojvodine koji se naslanja uz granicu. Primjerice, jedna od takvih emisija snimljena je u Beregu, kada je o uskršnim običajima iz Berega govorila Marija Ivošev Čočina, pa se ispostavilo da je njena obitelj itekako ostavila traga u šokačkim mjestima s druge strane granice.

Njen otac oženio se curom iz Gajića, a kao kožar on je obrađivao svim našima kožu, pravio kožne froslike i za sve što se pravilo ili kupovalo od kože išlo se kod Čoče u Bereg. Te veze šokačkih mjesta koje razdvaja Dunav, pa sada i granice, nisu rijetkost.

U pripremi za ovaj razgovor ispričali ste zanimljivu priču o tome, pa da je sada podjelimo i s čitateljima *Hrvatske riječi*.

Imala sam običaj na satovima povijesti djeci dati zadaću da sakupe stare predmete koji se čuvaju u njihovim obiteljima. I bilo je tu svega, zanimljivog, originalnog. Osim starih predmeta, sakupljali su učenici i stare fotografije i zanimljivo: na mnogim starim fotografijama bile su njihove bake Šokice iz Monoštora, Berega ili da tako kažem s lijeve strane Dunava. Onda je jedna baka iz Monoštora ispričala prekrasnu priču svojoj unuci koju smo mi snimili. Pokazalo se i na taj način da smo mi, bez obzira

bili s lijeve ili desne obale Dunava, vezani. Prije sam čak i ja znala razlikovati, po izgledu lica, tko je s lijeve, a tko s desne obale Dunava. Razlika je bila u jagodicama i očima. Pamtim da su Šokice s druge strane Dunava bile jako lijepe. Nije onda ni čudo što su se udavale ovdje u Baranju. A na cijeni su bili naši momci, pa su Šokice s druge strane Dunava rado u Baranju dolazile kao snaše. I sama sam kao dijete često išla u Monoštor na kirbaj, jer je moja susjeda baba **Marija** bila Šokica rodom iz Monoštora. Djeca su donosila i stare *Subotičke Danice*. U tim *Danicama* bilo je i radova naših pisaca i moram reći da su se naši stari ravnali prema kalendaru iz *Subotičke Danice*. Vezani smo i mislim da to trebamo očuvati. Neće to uvijek biti isto. Nekada će udruge više surađivati, nekada će u prvi plan doći neki osobni kontakti. Ali, važno je da veze postoje.

Koliko tu može značaja imati povezivanje mladih što ste već i spomenuli?

Kada ljudi vide i čuju o onome što je malo dalje od njihovog mjesta, počnu i malo drugačije razmišljati, da ono što je bilo prije valja sačuvati. Kako povezati mlade? Još uvijek je to samo ideja, ali razmišljam kako okupiti mlade u jednoj ljetnoj školi. Oni iz srednje škole i sreću se prilikom susreta kulturno-umjetničkih društava, ali jedna ljetna škola itekako bi bila korisna osnovnoškolcima koji bi pamtiti takve susrete, gradili prijateljstva koja bi održavali putem društvenih mreža, ali i međusobnih posjeta.

Mladi, što zbog školovanja što zbog posla, napuštaju manja mjesta. To jest problem i s jedne i s druge strane Dunava. Koliko je onda problem okupiti članove, organizirati rad udruge?

Jest problem, jer mladih nemamo. Dok su u srednjoj školi u Belom Manastiru ili Osijeku, još su tu. Ali kada odu na studije, a nije to samo Osijek, gubimo ih. I nije samo problem onih koji odlaze već i onih koji ostaju. Drugačiji su sada odnosi uposlenik – poslodavac. Ne pušta radnika privatni poslodavac tako lako da odsustvuje s posla, tako da je teško uskladiti posao, aktivnost u udruzi, lokalnoj zajednici, crkvi. Ipak, imamo mlade koji hoće, žele. Evo mogu reći da u Dražu imamo čak i jednog mladog gajdaša – **Filipa Golubova Cara**.

Od svega što ste uradili na što ste najponositiji?

Teško je to reći. Zapravo, jedino što je moje jest *Šokačka rič*, knjiga koju tiskamo u okviru *Baranjskog bečarca*. I emisija *Govor moga kraja*, koju sam slučajno, da tako kažem dobila, na nagovor jednog mog kolege i jedne voditeljice s Radio Baranje. Prihvatila sam ne razmišljajući mnogo, ali pokazalo se kako priprema te emisije za mene jest uživanje. Jesam li svjesna da će te emisije kako godine prolaze biti sve značajnije? Pa jesam, jer govor se brzo mijenja. Kako se mijenja način života, odnos prema kulturi, običajima, tako se mijenja i govor. Sve to što prolazi, mijenja se i ostat će sačuvano na snimkama ove naše emisije.

Za one koji možda još ne znaju, kada mogu poslušati emisiju *Govor moga kraja*?

Na Radio Baranji ponedjeljkom od 15 i 40, repriza je petkom u 18 sati. Ljetna pauza je tijekom sedmog i osmog mjeseca, a tada idu reprize ranijih emisija. Imam još nemontiranih snimaka iz Podunavlja, čeka me novi posjet Vajskoj i Plavni, tradicijsko češljanje u Baču, posjet starim obrtima u Monošturu. Čeka me odlazak u Bereg. Želja mi je otići razgovarati, odnosno *divaniti*, na neki salaš. Gledala sam 80-ih godina, kada sam autobusom išla u Sombor, te salaše duž ceste kojom smo išli i uvijek sam rekla kako bi bilo idilično živjeti na salašu.

Republika Srbija
Autonomna Pokrajina Vojvodina
Grad Subotica
GRADSKA UPRAVA
Broj: IV-00-208-114/2018
Dana: 17. 8. 2018.
24000 Subotica
Trg slobode 1
Tel. (024) 626-964
MUD/TJK

Gradska uprava Grada Subotice sukladno članku 29., stavak 1., 2., 3., članku 31., 32., 33. i članku 35., stavak 1., 2., 5. i 6. Zakona o nacionalnom vijećima nacionalnih manjina (*Službeni glasnik RS*, br. 72/2009 i 20/2014 Odluka US, 55/2014 i 47/2018), Odluci o raspisivanju izbora za članove nacionalnih vijeća nacionalnih manjina (*Službeni glasnik RS*, br. 63/18), Rješenju o privremenom zaključenju posebnog biračkog popisa nacionalne manjine broj 208-00-01/2018-27/01 od 15. kolovoza 2018. godine, Uputi za provedbu neposrednih izbora za članove nacionalnih vijeća nacionalnih manjina (*Službeni glasnik RS*, br. 89 od 26. kolovoza, 115 od 24. listopada 2014., 53 od 11. srpnja 2018. godine), članku 10. Zakona o izboru narodnih zastupnika (*Službeni glasnik RS*, br. 35/2000 ... 104/2009), članku 3., 5. i 7. Pravilnika o načinu vođenja posebnog biračkog popisa nacionalne manjine (*Službeni glasnik RS*, br. 61/2018) i članku 33. stavak 1. Odluke o Gradskoj upravi Grada Subotice (*Sl. list Grada Subotice*, broj 18/2017- pročišćen tekst i 30/2017) donosi sljedeću:

OBAVIJEST

Obavještavaju se svi punoljetni poslovno sposobni državljani Republike Srbije s prebivalištem na području Grada Subotice, kao i sve punoljetne poslovno sposobne interno raseljene osobe s boravištem na području Grada Subotice, upisane u dio posebnog biračkog popisa nacionalnih manjina, da je ministar državne uprave i lokalne samouprave donio Odluku o raspisivanju izbora za članove nacionalnih vijeća nacionalnih manjina koji će biti održani 4. studenog 2018. godine.

Sukladno Rješenju o privremenom zaključenju posebnog biračkog popisa nacionalne manjine zaključenom 15. kolovoza 2018. godine u 24 sata, na neposrednim izborima za članove nacionalnih vijeća nacionalnih manjina bira se:

- 15 članova Nacionalnog vijeća albanske nacionalne manjine;
- 15 članova Nacionalnog vijeća aškalijske nacionalne manjine;
- 35 članova Nacionalnog vijeća bošnjačke nacionalne manjine;
- 19 članova Nacionalnog vijeća bugarske nacionalne manjine;
- 19 članova Nacionalnog vijeća bunjevačke nacionalne manjine;
- 23 člana Nacionalnog vijeća vlaške nacionalne manjine;
- 15 članova Nacionalnog vijeća grčke nacionalne manjine;
- 15 članova Nacionalnog vijeća egipatske nacionalne manjine;
- 35 članova Nacionalnog vijeća mađarske nacionalne manjine;
- 15 članova Nacionalnog vijeća njemačke nacionalne manjine;
- 15 članova Nacionalnog vijeća poljske nacionalne manjine;
- 35 članova Nacionalnog vijeća romske nacionalne manjine;
- 23 člana Nacionalnog vijeća rumunjske nacionalne manjine;
- 19 članova Nacionalnog vijeća rusinske nacionalne manjine;
- 29 članova Nacionalnog vijeća slovačke nacionalne manjine;
- 15 članova Nacionalnog vijeća slovenske nacionalne manjine;
- 15 članova Nacionalnog vijeća ukrajinske nacionalne manjine;
- 15 članova Nacionalnog vijeća češke nacionalne manjine.

Na izborima putem elektorske skupštine za članove nacionalnih vijeća nacionalnih manjina bira se:

- 23 člana Nacionalnog vijeća makedonske nacionalne manjine;

- 15 članova Nacionalnog vijeća ruske nacionalne manjine;
- 23 člana Nacionalnog vijeća crnogorske nacionalne manjine;
- 29 članova Nacionalnog vijeća hrvatske nacionalne manjine.

Nakon privremenog zaključenja posebnog biračkog popisa, upis i promjene u istom vrše se od narednog dana, tj. od 16. kolovoza 2018. godine.

Sukladno članku 47., stavak 3. Zakona o nacionalnim vijećima nacionalnih manjina i članku 3., stavak 1. Pravilnika o načinu vođenja posebnog biračkog popisa nacionalne manjine (*Službeni glasnik RS*, br. 61/2018), upis u posebni birački popis vrši se isključivo na vlastiti zahtjev pripadnika nacionalne manjine, koji se vlastoručno potpisan podnosi u pismenoj formi Gradskoj upravi Grada Subotice prema mjestu prebivališta, odnosno mjestu boravišta za interno raseljene osobe.

Sukladno članku 5., stavak 1., navedenoga Pravilnika brisanje iz posebnog biračkog popisa vrši se po službenoj dužnosti ili na temelju zahtjeva za brisanje koji se vlastoručno potpisan podnosi u pismenoj formi Gradskoj upravi Grada Subotice prema mjestu prebivališta podnositelja zahtjeva, odnosno mjestu boravišta za interno raseljene osobe.

Sukladno članku 7. navedenoga Pravilnika, pravo na uvid u posebni birački popis ima svaki pripadnik nacionalne manjine u cilju provjere osobnih podataka upisanih u posebni birački popis po mjestu prebivališta, odnosno boravišta za interno raseljene osobe sukladno zakonu koji uređuje zaštitu osobnih podataka.

Gradska uprava koja je nadležna za ažuriranje dijela posebnog biračkog popisa određene nacionalne manjine vrši upis birača koji nisu upisani u posebni birački popis, kao i promjenu podataka u istom, sve do njegova zaključenja, odnosno najkasnije 15 dana prije dana održavanja izbora, tj. 19. listopada 2018. godine u 24 sata.

Od zaključenja posebnih biračkih popisa nacionalnih manjina pa do 72 sata prije dana održavanja izbora, tj. 31. listopada 2018. godine, upis birača koji nisu upisani u birački popis i promjene u istom vrši Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave.

Uvid u dio posebnog biračkog popisa nacionalnih manjina kao i upis, brisanje, izmjene, dopune i ispravke možete izvršiti svakog radnog dana u Službi za opću upravu i zajedničke poslove u okviru Tajništva za opću upravu i zajedničke poslove Gradske uprave Grada Subotice – objekt Gradske kuće, Trg slobode broj 1, II. kat, ured 215, u razdoblju od 7 do 15 sati i subotom od 8 do 12 sati, kao i u mjesnim uredima prema sljedećem radnom vremenu istih i to:

MJESNI URED BAJMAK – za naseljena mjesta Bajmak i Mišićevo

utorak, srijeda i petak od 7 do 15 sati

MJESNI URED ČANTAVIR – za naseljena mjesta Čantavir, Višnjevac i Bačko Dušanovo

srijeda i petak od 7 do 15 sati

MJESNI URED PALIĆ – za naseljena mjesta Palić, Šupljak, Hajdukovo i Bački Vinogradi

svakog radnog dana od 7 do 15 sati

MJESNI URED TAVANKUT – za naseljena mjesta Donji Tavankut, Gornji Tavankut i Mirgeš

ponedjeljak i četvrtak od 7 do 15 sati

MJESNI URED ŽEDNIK – za naseljena mjesta Žednik, Novi Žednik i Đurđin

utorak i četvrtak od 7 do 15 sati

Osobe koje će steći punoljetnost zaključno s 4. studenim 2018. godine, a nisu upisane u posebni birački popis nacionalnih manjina, mogu ostvariti svoje izbornopravo ukoliko do 19. listopada 2018. godine, tj. do zaključenja posebnog biračkog popisa nacionalnih manjina izvrše upis u dio jedinstvenog biračkog popisa za Grad Suboticu. Nakon zaključenja posebnog biračkog popisa, Gradska uprava Grada Subotice zahtjeva za upis promjena u isti, s priložima, elektroničkim putem dostavlja nadležnom Ministarstvu bez odgađanja.

Uvid u posebni birački popis sukladno zakonu koji uređuje zaštitu osobnih podataka može se izvršiti i elektroničkim putem na službenoj internetskoj stranici Ministarstva.

Ovlašteni predstavnici nositelja potvrđenih izbornih lista imaju pravo uvida u posebni birački popis, kao i uvida u službenu dokumentaciju temeljem koje tijelo nadležno za vođenje posebnog biračkog popisa vrši upis, brisanje, izmjene, dopune ili ispravke biračkog popisa, sukladno zakonu.

Načelnica Gradske uprave
Marija Ušumović Davčik, master pravica v. r.

Zabavište u vili na Paliću

Prekrasna je palička ulica koja je nekada nosila ime Pionirska aleja, na karti iz 1928. godine upisana je pod nazivom Urbanova alea, a danas je Orbanfalva (Orbánfalva): široka je, s bogatim drvoredom i ugodnim hladom u ljetne vruće dane, s nizom lijepih obiteljskih kuća, među kojima su i vile iz prošlih vremena. Palić je prije 90 godina imao 42 ulice, među njima tri aleje: Splitsku, Mamužićevu – danas Zelengorska ulica i pomenutu Urbanovu, danas nazvanu Orbanfalva. Ova ulica počinje preko puta željezničke postaje platoom u zelenilu i križem koji je 1904. godine podigla **Vita Poljaković**, udova **Jose Đukića**, a završava se parkom s obnovljenim dječjim igralištem i sportskim terenima.

Palićanima je ova ulica dobro znana, jer je u njoj već desetljećima smješteno zabavište koje pohađa svako dijete pred polazak u školu. S ove lokacije zabavišne uspomene ponijeli su i sada već odrasli ljudi, čija djeca se, također, u istom objektu pripremaju za đачku dob. Zabavište se nalazi u vili, tipičnoj paličkoj s prekretnice devetnaestog u dvadeseto stoljeće, kada su podizane vile po švicarskom uzoru. Podaci o nekadašnjem vlasniku ove vile: »Milko Mor 8. listopada 1898. godine dobija dozvolu za izgradnju vile. Projektant je bio Titus Mačković. Predstavlja tipičan primjer švicarske vile (**Gordana Prčić Vujnović** *Vile na Paliću – nastanak, evolucija i transformacija*, u rukopisu).

Zgrada je pod zaštitom i u vlasništvu je Grada.

Naše pjesme, naši snovi

Vjerujem da je većina čitatelja gledala cijeli, ili bar neki, insert iz filma *Moje pjesme, moji snovi* snimljen 1965. godine, s glavnim glumcima **Christopherom Plummerom** i **Juliom Andrews**. Osnova filma je bio uspješan mjuzikl *The Sound of Music* i nagrađen je s pet *Oscara*. Radnja je vrlo jednostavna: austrijski časnik von Trapp ostaje udovac sa sedmero djece, uzrasta od 4 do 16 godina i želi djecu odgajati na vojnički način. Nijedna guvernanta ne valja dok se ne pojavi lijepa Marija, »nestašna« novakinja obližnjeg samostana, ona oduševi djecu ali i oca njihovog. Na koncu cijela ekipa bježi iz Austrije pošto su von Trapp i Marija antinacisti, a Nijemci su upravo okupirali tu zemlju. Ovaj film me nadahnua za naslov ovoga teksta, jer su u posljednje vrijeme pjesme pojed-

pjesme s tekstom: »neće ti trebat ni leba ni vode, kad te moja čakija ubode, nećeš trebat ići kod lekara, kad te moja čakija raspara«. Dok sam služio JNA u Sarajevu, bio sam prisutan i živom izvođenju u krčmama, ove u suštini stravične prijetee pjesme. No, sljedeću, također u dokumentarcu pjevanu koljačku-kanibalsku pjesmu, nikako ne mogu razumjeti. Radi se o snimci, koja je prikazana i u haškoj sudnici, na kojoj grupa srpskih dragovoljaca (tzv. četnika) pozivaju predsjednika Srbije da im pošalje salatu, a za meso će se sami pobrinuti, naime zaklat će (još malo) Hrvata. Osuđeni ratni zločinac, komandant zvani vojvoda tih »vojnih formacija« na tekst nije imao primjedbu, jedino je napomenuo da on nije dobro preveden. Druga, također često javno izvođena četnička pjesma, u odnosu na ovu čini nam se, da je dječja pjesmica. Naime, riječi »koračnice«: »drma mi se, drma mi se na šubari cveće, ubićemo, zaklaćemo ko sa nama neće«; obavezni rekvizit uz pjesmu je i kama, koja je u Drugom svjetskom ratu i praktično upotrijebljena uz često fotografiranje. Osim koljačkih, postoje i imperijalističke (doduše mini-regionalne), pjesmice poput: »da se Dražin barjak vije, ne bi bilo Albanije, bila bi Ravna gora, na tri južna srpska mora« (pretpostavljam da su to: Jadransko, Jonsko i Egejsko more, što znači Albanija i dio Grčke u sastavu velike Kraljevine Srbije). Povo-dom sjajnog uspjeha hrvatske nogometne reprezentacije, u stilu lisice, kojoj je nedostižno grožđe kiselo, čulo se s najviših pozicija ove zemlje, da su svjetski viceprvaci slavili uz ustaške pjesme. Pošto su četnici promovirani u antifasiste, u potrazi za neprimjerenim pjesmama (druge strane) krenuo sam od lokalne riznice, poznate *pisme*: »'bem mater svima, a najviše Kerčanima«. Poslije pjevanja, uobičajeno su proradile i brice između stanovnika dva kvarta. Kao razvijeniji oblik ove narodne umotvorine, naletio sam (na *netu*), na »ustaški bečarac« u kojem polupijani hrvatski »junaci« žele seksualno općiti sa svim srpskim majkama, naravno bez njihovog pristanka. Naišao sam i na »piromansku pjesmu« iz četrdesetih godina prošlog vijeka u kojoj se pjeva: »Drinu ćemo pregaziti a Srbiju zapaliti, neka gori, neka plane, neka ništa ne ostane«. I tako dalje... vrtimo se u đavoljem krugu.

Picassova litografija Golub

nih naroda postale vruće teme naših najviših državnika. Pa koje to narodne i ostale pjesme pjevamo mi Hrvati, Srbi i Mađari? Naglašavam, ja nisam etnomuzikolog i vjerojatno ne poznajem svo bogatstvo balkanske narodne muzike, ali neke sam pjesme, htio-ne htio, ipak zapamtio i ostavile su na mene snažan dojam.

Nož, čakija, brica

Ova nabrojana mala sredstva uglavnom ljudima služe da pomoću njih režu kruh, slaninu, kobasicu itd. Zato sam se svojedobno jako iznenadio kada sam pogledao kratki, 14-ominutni film na Festivalu dokumentarnog filma u tadašnjem Domu sindikata u Beogradu 1969. godine. Za mene, film je imao čudan naziv: *Kad te moja čakija ubode*, uistinu pojma nisam imao što je uopće čakija. No, ubrzo sam saznao: u suštini je ista kao naša brica koja se i kod nas koristi često nenamjenski. Dokumentarac je režirao tada mladi filmadžija **Krsto Papić**, snimljen je uglavnom na planini Majevici, u blizini Tuzle. U filmu se pojavljuju sudionici događaja koji opisuju situacije u kojima su se potezale čakije na rodbinu, prijatelje i susjede, zbog puta, međe, ružnog pogleda ili riječi. Za mene, pored besmislenih ubojstava, najstrašniji je bilo i postojanje (narodne?)

Ima li rješenja za mržnju?

Za vrijeme studija vježbao sam zajedno s jednim kolegom **Zoranom R.** iz Kruševca. Pošto smo stanovali u istom pravcu, nakon vježbi išli smo zajedno kući, i kao što je to normalno postali smo i prijatelji. Nakon par mjeseci odvažio se da me pita: »Imaš čudno ime, što si ti po nacionalnosti?«. Odgovorio sam: »Pa Mađar iz Subotice«. Odjednom, nastala je neka čudna stan-ka, zapitao sam: »Imaš neki problem s tim?« On odgovori: »U mojoj porodici mrze Mađare, jer su oni ubili mog dedu u Prvom svjetskom ratu«. Sada sam se ja zamislio, jer sam znao da je moj djed isto bio u tom ratu. Nakon kraće pauze rekoh: »Što smo ti i ja krivi tome?«. Odgovorio je: »'beš sve, u pravu si, za leto ima da dođeš kod mene u goste«. Tako je i bilo, i tog ljeta u Kruševcu su me divno ugstili, a mi smo prijatelji i danas. Tako je to jednostavno, samo treba htjeti i smjeti.

Rupe u koordinaciji

Drugo lice **SUBOTICE**

»**P**očela izgradnja biciklističke staze između Palića i Hajdukova, »Započeli radovi na izgradnji plinovodne mreže između Pionira i Nove općine... najsvježiji su naslovi lokalnih portala o građevinskim aktivnostima u Subotici i njenoj okolini.

Iza tih najava, koje jačaju ponos čelnika lokalne vlasti kako je naš grad »jedno veliko gradilište«, slijede, naravno, slike raskopavanja ulica kako bi posao mogao uopće početi i pitanje kako će okoliš izgledati nakon njegova završetka.

Naime, ne tako davno, ovoga ljeta, asfalt na trotoarima i ulicama u centru grada također je raskopavan za potrebe »komunalnog osuvremenjivanja«, a da posljedice toga posla još nisu sanirane. Tako vam je, primjerice, potpuno svejedno idete li Ulicom Matka Vukovića ili pak trotoarom na Trgu Jakaba i Komora: po-

svuda ćete naići na ostatke upravo »završenog« posla kopanja u vidu pravilno razrezanih rupa ili pak zatrpanih na način kako to rade mačke kada obave... to što već obave.

Stavimo li na stranu estetsko-emozivni dojam ove slike koji je u stanju pokvariti raspoloženje i najveselijem prolazniku ili pak mišljenje sve većeg broja turista o brizi stanovnika za izgled vlastitog grada, iza ovih prizora stoje i nešto konkretniji problemi. Najkrupniji od njih svakako je otežavanje ionako otežanog prometa u središtu grada s nemalim rizikom oštećenja vozila ili pak uganuća pješaka zbog neasfaltiranih ili šljunkom zatrpanih rupa. Drugi, već spomenuti, tiče se same »estetike«, jer se nakon povlačenja jedne grupe radnika ne pojavljuje i ona druga koja bi »obrađivani teren« vratila u prethodno stanje kako sve ne bi izgledalo kao što izgleda: asfaltne rupe u centru grada, uz malo mašte, jednako se mogu zamisliti i kao ostatci nedavno završenih topničkih borbi na njegovim ulicama.

Stoga prizor koji trenutno imamo u središtu Subotice u kom se sve doslovno praši i pršti na sve strane – uz već ranije više puta spominjanu nelegalnu gradnju, uzurpiranje i oštećivanje javnog prostora – na najbolji način oslikava odnos lokalne samouprave prema gradu kojim rukovodi; odnos u kom ne postoji niti koordinacija poslova niti hijerarhija koja je u stanju to organizirati provesti u djelo.

Slike zakrpanih cesta, ulica i trotoara mogu se, naravno, vidjeti i u gradovima najrazvijenijih država svijeta. Međutim, razlika između takvih gradova i ovog našeg je u tome što se u njima nakon »izlaska majstora s ulice« ona pospremi. I iz praktičnih i iz estetskih razloga. A možda ima nečega i u mentalitetu.

Z. R.

Besplatna obuka za kuhare, konobare i sobarice

Poslovna udruga hotelsko-ugostiteljskog gospodarstva Srbije (HORES) poziva mlade od 18 do 35 godina starosti koji imaju mjesto prebivališta u Gradu Subotica (Palić, Horgoš...), nezaposleni su, a žele raditi u ugostiteljstvu, da se prijave za sudjelovanje u besplatnoj stručnoj obuci za radna mjesta pomoćnog kuhara, pomoćnog konobara i sobarice, objavio je portal subotica.com.

Nakon završetka obuke polaznici dobivaju certifikate sa zvanjem završene obuke kao i mogućnost zaposlenja u ugostiteljstvu.

Obuka se provodi od 31. kolovoza do 28. rujna, a provode ju vrhunski predavači. Bit će realizirana u objektima *Elite Palić*, a polaznicima omogućava da steknu praktična znanja i vještine radeći u realnim radnim uvjetima, a sastoji se iz teorijskog i praktičnog dijela. Nakon završetka obuke polaznici će u skladu s potrebama poslodavaca dobiti priliku i da se zaposle.

Obuka je besplatna zahvaljujući potpori koju pruža projekt *Poticanje zapošljavanja mladih u okviru Njemačko-srpske razvojn*

Polaznici koji uspješno završe obuku dobivaju uvjerenje o stečenim znanjima i vještinama priznato od Ministarstva prosvjete, znanosti i tehnološkog razvoja Srbije.

Prijavljivanje na obuku može se obaviti slanjem popunjenog formulara elektroničkim putem na mail: office@hores.rs ili osobno predajom u tiskanom obliku u prostorije *Elite Palića* (Park heroja 15, Palić). Rok za prijavu je 27. kolovoza, a o daljnjem procesu selekcije kandidati će biti obaviješteni do 29. kolovoza.

Subotičke (manje poznate) zanimljivosti

Što povezuje Suboticu s Panamskim i Korintskim kanalom?

Subotica nema pravo more, a kamoli ocean, osim našeg *Bačkog mora* kako od milja nazivamo Paličko jezero, ali ipak su brojne ulice nazvane po primorskim mjestima, gradovima, poluotocima i otocima, pogotovo na Paliću. Je li to jedina veza našeg grada s »velikom slanom vodom«, ne računajući brojne i raznovrsne aktivnosti na polju kulture, gospodarstva i turizma, odnosno osobne i obiteljske veze? Nije. Široj javnosti manje je poznato da postoji i jedna, da je tako nazovemo, »inženjerska«, oličena u projektantskom radu i djelovanju poznatog graditelja svjetski važnih kanala – Panamskog i Korinskog – **Béle Gerstera**, (Košice, 20. 10. 1850. – Budimpešta, 3. 8. 1923.).

Tehnički fakultet završio je u Beču, gdje je i počeo karijeru kao gradski inženjer. Kao mlad i perspektivan inženjer 1876. godine bio je član ekspedicije koja je imala zadatak obilježiti trasu budućeg Panamskog kanala dužine 77 kilometara koji će povezati Tih i Atlantski ocean. Od 1881. godine bio je glavni inženjer i vodio je radove na prokopavanju i izgradnji Korinskog kanala koji kroz Peloponez povezuje Korintski zaljev u Jonskom moru s Egejskim. Kanal je dug 6.345 metara, širine 25 metara, 8,5 metara dubine, s visinskim stranama koje dostižu i do 77 metara. O ozbiljnosti Gersterovog »angažmana« govore i sljedeći podaci: u radovima je sudjelovalo 4.000 radnika iskopavši 11 milijuna kubičnih metara kamena i zemlje. Kanal je predan na uporabu 1893. godine. Inače, ideja prokopavanja kanala kroz Peloponez potječe još iz 68. godine, za vrijeme rimskog cara **Nerona**. U današnje vrijeme ovim kanalom godišnje prođe i 20.000 brodova.

Plan kanalizacijske mreže

A sada je na redu Subotica. Godine 1904. inženjer Gerster je na inicijativu gradskih vlasti izradio plan kanalizacijske mreže Grada Subotice. Plan je obuhvatio tadašnji teritorij grada površine 630 hektara zapadno od željezničkih postrojenja koji i danas presijecaju grad na dva dijela. Plan se nije odnosio na današnji Kertvaroš (tada zvan Segedinski vinogradi – Szegedi szőlők), jer je taj dio grada bio tek u začetku. Predlagao je da se atmosferska voda, otpadna voda stanovništva grada i otpadna voda tada naglo narastajuće industrije odstrani s teritorija grada jednim glavnim kanalom/kolektorom (s priključcima sekundarne mreže) koji bi se prirodnim padom odvodio do (tada) sjenokosa

Mlaka (Mlakai kaszáló) gdje bi se izgradio pročištač (sic!), odakle bi se – kako je naveo Gerster – kristalno čista voda ulijevala u Paličko jezero i na taj način optimalno razblažila vodu jezera od magnezijjskih soli, a bio bi riješen i problem vodostaja jezera. Obrazlažući svoje rješenje Gerster kaže: »otpadne vode bi

se putem sakupljačkog kanala odvodile do donjeg dijela rita Mlaka, na čijem krajnjem dijelu bi se u pročištač s bazenima za taloženje i izbistrivanje pumpama prebacivala otpadna voda. U taložnicima i izbistrivačima otpadna voda bi se pročistila do tog stupnja da bi iz postrojenja bez štete (što bi značilo bez zagađenja, prim. a.) mogla ulijevati u Palić. Nadalje, navodi da je površina pod trskom oko 3 km dužine i 300-500 m širine, voda se rasprostire na velikoj površini a preko vegetacije tršćare teče vrlo sporo jedva vidljivom brzi-

nom i kao preko nekog prirodnog filtera, nakon proticanja kroz tršćaru ulijevat će se u Paličko jezero u potpuno čistom stanju. Samo se dio ovog plana ostvario.

Četiri problema

Gerster je na ovaj način zagovarao rješenje četiri problema: kako na najefikasniji način riješiti odvođenje atmosferske vode, na koji najmanje štetan način riješiti odvođenje otpadne vode grada i industrije, što činiti s otpadnom vodom i kako nadoknaditi postupno smanjenje količine vode Paličkog jezera koje nastaje kao prirodni proces u starenju – eutrofizaciji jezera.

Zanimljivo je da su problem kanalizacije grada »gradski oci« razmatrali još 1884. godine. Tada je inženjer **Mihály Könyves Tóth** predlagao odvojeni sustav odvođenja atmosferskih i otpadnih voda (suprotno od Gersterovog rješenja), ali je njegov prijedlog odbijen. Smatrali su takvo rješenje skupim i necjelishodnim. Sigurno da nije bilo jeftino, a je li bilo necjelishodno?

Po pitanju vizionarskih rješenja u bilo kojoj djelatnosti u Subotici su se uvijek »lomila koplja«, a pobjednik je po pravilu za nametanje i ostvarenje svojeg viđenja rješenja kao glavni adut uvijek potegao pitanje visine ulaganja njegovog veličanstva novca automatski dodavši samo pridjev »necjelishodno« suprotnom, skupljem rješenju, često bez sagledavanja posljedice filozofije »samo da je jeftinije«. Poštovani čitatelji, bez brige – nećemo sada o subotičkom tramvaju...

Atila Dunderski

Istinitost predanja o izvoru vodotoka u tavankutskom pijesku

Pavlovački kanal teče iz čikerijskog šumarka

Priča o začetku Pavlovačkog kanala u tavankutskom pijesku, pri tom u šumarku na privatnim placevima, opstala je iz ranijih generacija, i djeluje neobično, kako to već biva i s drugim predanjima naših predaka, a istinita je

U Čikeriji, u blizini velike Čikerijske šume, koja se proteže uz granicu s Mađarskom, nalazi se izvoriste ili početak Pavlovačkog kanala, koji teče kroz atare i usput prikuplja vodu i raste, sve do iza »Kočande« kraj Žednika, gdje se kod 'salaša Stipana Sudara' (tako ovu lokaciju zovu u narodu) spaja s Krivajom.

Tragom predanja o izvoru: Tome Vojnić Mijatov i Lajčo Stantić

Priča o začetku Pavlovačkog kanala u tavankutskom pijesku, pri tom u šumarku na privatnim placevima, opstala je iz ranijih generacija, i djeluje neobično, kako to već biva i s drugim predanjima naših predaka, a istinita je. Narodno sjećanje i stručni stav u ovom slučaju se podudaraju.

Iz pravca Tavankuta tri se vodotoka slivaju južno, sa svakim kilometrom stvarajući dublje tokove; to su Krivaja, Pavlovački kanal i Čik. Izvorista Krivaje i Čika su u Mađarskoj, a Pavlovačkom kanalu početak je s ove strane granice, u šumarku, u čijoj neposrednoj blizini uz lokalni put počinje njegov regulirani i očišće-

ni vodeni kanal. Službeno nosi naziv Pavlovački kanal, ovdje i u drugim selima češće ga zovu Pavlovački do, a moguće je u daljoj prošlosti među ljudima imao i drugačije nazive.

Trasa Pavlovačkog kanala vodi po sredini područja koje spaja Mirgeš i Tavankut (jednim dijelom čini granicu između ove dvije mjesne zajednice) sve do pruge, u dužini oko kilometra nastavlja neposredno uz prugu, pa se potom spušta širokim atarom Male Bosne (protječe ispod puta Subotica – Sombor) ka Pavlovcu, prolazi ispod Pačirskog puta, zatim ispod bivše pačirske pruge, te ispod puta Žednik – Đurđin, i sve bogatiji vodom teče ka jugu uz »Kočandu«, ka svom spoju s Krivajom. Ljudi koji žive sa zemljom i od zemlje dobro poznaju ovu vodenu trasu, uz njeno korito se ore, sadi, žanje, peca, siječe trska i nalazi hlada ispod drveća na obalama, u pojedinim dijelovima to su bogati drvoredi; tu je život koga i ne bi bilo bez vode. U dijelovima obale ima neistraženih arheoloških nalazišta iz starih vremena, kada su ljudi svoja naselja podizali neposredno uz vodene površine.

Trasa Pavlovačkog kanala na karti

Potruga za izvoristom

Tragom predanja o lokaciji izvorišta Pavlovačkog kanala u tavankutskom pijesku prolazimo uskim pjeskovitim putevima, ali

korištenim; tu su rijetki salaši i mnoštvo voćnjaka i vinograda, ima i bagremara. Dobri poznavatelji ovoga kraja, Tavankučani **Tome Vojnić Mijatov** i **Lajčo Stantić**, dok se prmičemo cilju pokazuju rub Čikerijske šume u blizini:

U tavankutskom kraju uz početak Pavlovačkog kanala

»Ta borova šuma je Čikerijska i ona se naslanja na bagremovu i mišovit, koja ide skroz od Čikerije, od naselja Čikerije di je zadnji čikerijski put koji vodi na Gornju Čikeriju u Mađarskoj. Od tog puta sve do Zlatnog kraja je šuma, na oko 500-600 hektara. U ovom dilu su privatni posedi, samonikla šuma, a kadgod su bili vinogradi i voćnjaki.«

Tu je blizu i »Butelin kraj«, prolazimo uz napuštene i naseljene salaše i – tu smo.

»Divanili su mi da svi dolovi vode iz Mađarske, a samo ovaj iz naše šume«, kaže Tome Vojnić Mijatov dok prolazimo bagremarom do mjesta u središtu šumarka koje se po predanjima smatra početkom Pavlovačkog kanala. Izvorištem vode koja će do »Kočande« poprilično narasti.

Za sve koji očekuju vidjeti izvor, mjesto gdje voda naočigled odnekle izvire – iznenađenje! Naši dolovi ne počinju tako... Oni se skrivaju negdje ispod i formiraju svoje male podzemne tokove do reguliranog kanala koji je tu u blizini, na stotinjak metara, i onda je već korito rječice potpuno vidljivo. Prirodna depresija veće površine u šumarku suha je, prošla godina bila je sušna. Tlo se ugiba pod koracima, ali na površini vode nema. Hodamo ovim tlom i obnavljamo predanja. Lajčo Stantić pam-

ti kazivanja starijih i prizore koje su viđali i po sjećanju prepričavali:

»Komšija bač Luka bio je stariji, od mene bar 20 godina, i kad bi se tu našli, davno je to bilo, kazivo je da tu ima izvorne vode.

Ja nisam vidio tu vodu, al on je pamtio kako je bilo kadgod i šta su njemu još stariji divanili.«

Što je sve u međuvremenu, od »onog vrimenta«, urađeno na regulaciji područja, sugovornici ne znaju. Vidi se prokop kojim je usmjeravano isticanje vode ka reguliranom kanalu izvan šumarka, uz put.

Početak kanala

U Vodoprivrednom poduzeću *Sjeverna Bačka* potvrđuju podatak o lokaciji početka Pavlovačkog kanala u tavankutskom ataru i trasu kanala po sredini područja između Tavankuta i Mirgeša. Još dva vodotoka stižu iz Mađarske, to su Krivaja i Čik, a Pavlovački kanal poči-

Susret Pavlovačkog kanala i Krivaje

nje s ove strane granice, na lokalitetu ispod Čikerijske šume. Ne zovu ga izvorom, jer se voda ne izliva, nego se označava riječju *Početak*. Pavlovački kanal odvodi depresije koje se javljaju u regiji između Tavankuta i Mirgeša i *Početak* se bolje uočava kada su vode više, a ovih godina nisu. Na terenu između Tavankuta i Mirgeša korito većim dijelom vodi pravolinijski, a zatim više krivuda do puta između dva sela, prelazi put, nastavlja uz prugu i dalje opisanom trasom sve do iza Žednika, do Krivaje.

K. Korponaić

Dud, zaboravljeno obilježje Bačke

Plodna ravnica hranila i svilenu bubu

*Somborske ulice, ceste na prilazu gradu i salaše krasilo je tisuće stabala dudova.
Danas je sačuvano ostalo samo nekoliko stotina vremenih stabala*

Rakija dudara nekada je bila sirotinjsko piće. Imala je takvu rakiju skoro svaka kuća, jer dudova je bilo skoro u svakom domaćinskom dvorištu, a ako ih nije bilo u dvorištima bilo ih je duž putova. Bijelih ili crnih, svejedno. Dobro su rađali, trebalo je samo sakupiti opali rod, ostaviti da kom odleži i eto pića za svaku prigodu. Ne samo za grlo, već i za lijek jer se jaka dudara koristila kao narodni lijek za »skidanje« temperature. Danas je dudara ekskluzivno piće, ne zbog svog izvanjskog okusa, već zato što je postala rijetkost. Iz prostog razloga što su rijetkost postali i dudovi. Čuvaju se samo još u rijetkim dvorištima, vremenih odoljeli su masovnoj sječi i uništavanju nekadašnjeg obilježja Bačke, koje je sađeno ne zbog ploda i rakije već zbog lista koji je korišten u ishrani svilene bube koja se gajila u Bačkoj. Svila se proizvodila u manufakturnim radionicama, a u Bačkoj ih je bilo nekoliko. Na popisu Zavoda zaštitu prirode nalaze se i dudovi, i to drvoredi dudu na cestama Zagajica – Izbište i Izbište – Uljma i to kao prirodni spomenik, dok su kao spomenik prirode zaštićeni

dud na Čenejskom salašu, crni dud u Srijemskim Karlovcima i bijeli dud u Gardinovcima.

Stoljetni dudovi na Šiminom salašu

Od nekadašnjih bačkih drvoreda dudova nije ostalo više ništa. Masovnu sječu preživjela su samo pojedinačna stabla uglavnom na salašima i oko njih ili u kakvom seoskom dvorištu. Donedavno nekoliko starih dudova opstajalo je i u jednom napuštenom dvorištu u Somboru, ali su prije nekoliko mjeseci, na žalost, posječeni.

Prije pol stoljeća posječeni su i drvoredi dudova koji su se protezali duž ceste Sombor – Bezdán, s lijeve i desne strane. Onda su dudove zamijenile topole, pa su i one posječene i više od drvoreda nije ostalo ništa. A na salašu **Šime Beretića** na Bezdanskom putu sačuvano je ostalo deset dudova.

»Četiri najveća duda su još iz vremena gradnje salaša, a salaš je pravljen 1925. godine. I ostat će tu dok je mene. Rekao sam, ti dudovi se neće sjeći dogod sam ja živ na ovom salašu, a poslije kako hoće«, kaže Šima.

Osim četiri stara velika duda, na Šiminom salašu su i dva manja, ali i četiri male sadnice samoniklih dudova.

»Ima bijelih, crnih i šarenih ili kako ga mi zovemo murge. Nažalost, ove godine dudovi su se smrзли pa nema roda. Inače rađaju, a mi ih sakupljamo i pečemo dudaru. Ja sačekam da dudovi skroz sazriju, sami otpadnu jer onda imaju najviše slasti. Sakupim od 200 do 400 litara koma, ovisno od godine. Obično se od te količine dobije 10 posto rakije. Prva je to rakija koja se pekla u godini. A rakija dudara peče se da bude jača, jer ako je ispod 22 grada onda se zamuti. Traži se danas rakija od duda, a cijena joj je oko 10 eura za litru«, priča Šima.

Kaže još i da bi dudovi opstali moraju se održavati, a to održavanje znači da se svakih 10-15 godina skroz okrešu kako bi stablo istjeralo mlade grane. Ali to danas malo tko radi. Sjeća se naš sugovornik i da se nekada od dudova pekla i gibanica. Kada je krenula sjeća, stabla su korištena za pravljenje bačvi.

Dudova više nego bođoša

Sadnja dudova u Bačkoj počela je krajem XVIII. stoljeća. Nije ta sadnja zaobišla ni Sombor, pa su drvoredi dudova sađeni kako duž gradskih ulica tako i izvan grada i na prilaznim putovima. Ostalo je zabilježeno da je samo posljednjih desetljeća XIX. stoljeća u Somboru i okolici posađeno čak 73.000 stabala dudova. Koliko je to, može ilustrirati podatak da ponos Sombora, a to su drvoredi bođoša, ima oko 20.000 stabala. Sadnja dudova u Bačkoj i proizvodnja svilene bube i svile tijesno je povezana s kolonizacijom Nijemaca koji su i počeli masovnu sadnju dudova, a svilare su postojale u mnogim mjestima Bačke. Prema internetskom portalu www.ravnoplov.rs, koji se bavi poviješću Sombora, 1788. godine u gradu su već postojali drvoredi dudova. U somborskom ataru 1797. godine bilo je 2.760 dudova, od čega je po gradskim ulicama, niz ceste, bilo zasađeno oko tisuću stabala. Četvrt stoljeća kasnije u Somboru i okolici bilo je više od 6.600 stabala duda, a u gradu je postojao i rasadnik duda. Pri kraju XIX. stoljeća gradskim vlastima predano je oko tri tone čahura svilene bube. Bio je to dodatni posao za salašare kojim su se bavili u svibnju i srpnju, kada još nisu počeli veliki poslovi u poljoprivredi. U Somboru je polovicom XIX. stoljeća postojala i svilara, a svila se u Somboru proizvodila do pred Drugi svjetski rat.

Z. Vasiljević

Tjedan u Somboru

Savjetnica

Da živim u nekim drugim (čitaj **Titovim**) vremenima za oko pet godina polako bih zatvarala svoju novinarsku bilježnicu i spremala se u (valjda zasluženu) mirovinu. Kako su ovo ipak neka druga vremena, još najmanje 15 godina šljit ću svoje

novinarsko pero. A to je, bogami, još poprilično godina. Kada mi zakon dozvoli da postanem umirovljenica, *Nazor* (HKUD *Vladimir Nazor*) će biti blizu obilježavanja jednog stoljeća postojanja, a veslači (ukoliko istraju) slavit će četvrt stoljeća sudjelovanja na neretvanskom maratonu, ali će umjesto sadašnje generacije veslača čast somborskih salašara braniti njihova djeca. E toliko je to još godina. I daj Bože da ih ne dočekam na burzi rada. A kada bih ja mogla birati, ja bih na zalasku svoje karijere voljela jedno lijepo mjesto savjetnice. U kakvom lokalnom poduzeću ili kakvom državnom sustavu. To je sad popularno. Svi imaju neke savjetnike, svi svakoga savjetuju, pa što ne bih mogla i ja. Nije bitno gdje. I tako preporuka za biti savjetnik nije neko stručno znanje. Ni na posao dolaziti nije neka obveza. Onako po volji, svrati savjetnik malo, propara di tek da se zna tko je tko, pa dalje. Ni velike savjete ne mora davati. Štoviše, bolje da ih ni ne daje. Zamislite kako bi to bilo kada bi savjetnik koji o vodoopskrbi zna toliko što otvori slavinu dijelio savjete o razvoju vodovodne mreže, ili kada bi savjetnik koji o bođošima zna tek toliko da su oni simbol grada dijelio savjete o tome kako njegovati zeleni ponos Sombora. Mislim da bi se Somborci vratili na arterske bunare, a bođoši se sami predali.

Ali ima tu jedna kvaka. Kako postati savjetnica? Kako doći do toga da te netko vidi, primijeti, preporuči, pa još i nađe solidno (za ono što radiš i više od tog solidno) plaćeno mjesto? Jednostavno, treba se kvalificirati kao dobar stranački vojnik. Recimo, zdušno raditi na sigurnim glasovima, na organiziranju spontano okupljenih građana na kakvom događaju kome treba dati na značaju masovnom nazočnošću...Načina ima, ali nekako čini mi se ne idu uz moj karakter. I onda mi ne ostaje ništa drugo nego bilježnicu u šake pa dalje na teren. Još najmanje 15 godina.

Z. V.

Manda Jakšić iz Novog Sada izrađuje slike u jedinstvenoj tehnici vune

Snaga slabašne Mandine vunice

*Do sada, kako navodi, nije srela nikoga tko rabi sličnu tehniku * Imala je 11 samostalnih izložbi i voljela je sudjelovati na kolonijama*

I ma li stvaralaštvo potencijal da stvaratelja izvuče iz teških životnih situacija, da razvedri misli, podigne skrhanu tijelo i izliječi ga od rana koje život zadaje? Na to pitanje tražio sam, nenadano, odgovor od **Mande Jakšić**, rođene **Miloš**, koja izrađuje slike u jedinstvenoj tehnici vune. Ova Sončanka, rođena prije skoro osamdeset godina, imala je još jednu sestru i petero braće. Prije 48 godina s mužem **Jerkom** došla je u Novi Sad, a ubrzo se nastanila u Petrovaradinu, gdje još uvijek živi.

»Došli smo zbog djece i njihovog školovanja, a i posao je ovdje mogao bolje ići«, iskrena je Manda.

Iskreno, ali uz veliku bol, Manda predstavlja svoju obitelj.

»Nedugo nakon moje operacije, koja je dobro prošla, umro je moj muž Jerko. Ubrzo je umro naš sin **Emil**, nakon teške bolesti... Možda su njegovu bolest krili od mene. Žalosna sam. Teško je roditeljima sahranjivati djecu. Osjećam u sebi da bih trebala raditi, imam i porudžbine, no teško je napraviti prvi korak. Ostala su dva unuka, praunuk i snaha. Imam kćerku **Živku** koja je već 26 godina s obitelji u Beču. Dođu mi moje sestre iz Crkve da me obiđu. Bog je dobar i on me drži, a dokle, to samo on zna, to je njegova volja«, kaže Manda, čija vjera se jednostavno može osjetiti.

Stvarala i darovala

Priču o njezinom neobičnom stvaralaštvu treba čuti od samog početka.

»Ne tajim kako je do svega došlo. Bog je velik i, kad daje, onda daje mnogo! Frizerka sam po zanimanju. Imala sam starog oca koji je bio kod mene pet godina, i on je bio jedna od šest osoba koje sam dvorila. Pitala sam se što ću raditi jednom kada moj otac umre. U međuvremenu mi je i liječnik zabranio da radim frizerske poslove, jer su kemikalije loše utjecale na moje zdravlje. S time da bih trebala na što drugo raditi odmah se složio i moj muž, rekavši da sam potrebija djeci. Jedne noći, bilo je to prije 19 godina, bila sam budna i imala neopisivo snažnu misao da

bih trebala crtati, što je bilo čudno jer nikada nisam znala crtati. To jutro sam sjela za stol, našla vunicu, koju sam razmotavala, sjeckala i raščupavala, praveći od nje strukturu sličnu vati. Nju sam lijepila za podlogu od papira. Napravila sam motiv zime sa stazom i hrast na kojem je ostalo jesensko lišće, a u strani pod snijegom je bila kućica. Nisam ni znala kako je to nastalo. Iako je moj muž vrlo lijepo crtao, nije se htio miješati u moj rad nego ga je samo nadgledao i bodrio me. Jedva sam čekala da svane da bih počela raditi. Nakon dva tjedna dodavanja, oduzimanja, sjeckanja i lijepljenja napravila sam tu sliku. Moj Jerko je bio stolar pa ju je uramio. Izgled slike mi se dopao i radila sam dalje. Za to su saznala moja djeca pa sam sliku poslala kod kćerke u Beč, odakle sam od zeta dobijala kvalitetne kartonske podloge za moje buduće slike. Tražila sam pravu vunu, s preslice. Dakle, namažem karton, na njemu napravim tanku podlogu od sitnih niti vune i na podlogu slažem ostatke motiva«, objašnjava Manda svoju tehniku.

Manda se nije htjela nametati služenoj slikarskoj javnosti, nesigurna u svoje umjetničke dosege, nego je samozatajno i ustrajno radila.

»Prve četiri godine mojeg rada nitko nije ni znao što radim. Posjetitelji naše kuće u Kačičevoj ulici u Petrovaradinu su rekli da im se slike sviđaju, mi smo ih uramljivali, zastakljivali, konzervirali da ih kukci ne oštete, stavili pozadinu i poklanjali. Do sada sam poklonila 111 slika i one se nalaze na svim kontinentima«, kaže ona.

Na konstataciju da su najbolji umjetnici oni koji su velikodušni, ona samo ponavlja da je radila za svoju dušu. Ta duša je, zaključujem, bila neprestano obogaćivana darivanjem.

Izlazak u javnost

Ipak, jedinstvenost Mandinog rada nije dugo ostala tajna.

»Moj susjed, novinar **Ljubenko Zvizdić** je napravio sa mnom intervju i tako sam iskoračila u javnost. Sjećam se da je na radiju rekao: 'Ako primijetite jednu ženu koja pažljivo bira vunice, dozvolite joj to i pomozite joj, ona je umjetnica iz Petrovadina'. Zaista, ne mogu odjednom kupiti puno vunice niti se brzo odlučiti. Ponesem škare pa zamolim prodavače da mi izvuku djelić da vidim mogu li ja to iskoristiti. Kada su me trgovci koji drže vunu upoznali, oni su mi to dozvoljavali. Sintetička vuna mi služi za kreiranje podloge, a prava domaća vuna za pravljenje detalja motiva koje sam zamislila«, dodaje Manda.

Do sada, kako navodi, nije sreća nikoga tko rabi sličnu tehniku. Na nagovor njezina susjeda učlanila se u Udrugu likovnih stvaratelja u Novom Sadu i bila šest godina njihova članica, ali, iako je dosta naučila, to društvo joj nije godilo.

»Voljela sam ipak sudjelovati na kolonijama. Imala sam 11 samostalnih izložbi u našim gradovima. Nigdje se nisam nudila, iz razloga što sam mislila da ja nisam umjetnik, da to radim za svoju dušu. No, neki od kustosa su bili čak i dosadni. Posebno mi je bila dojmjljiva organizacija izložbe u zatvoru u Zrenjaninu. I upravnik i kustos došli su moliti me da izlažem kod njih. Iako sam imala i izložbe u inozemstvu, ni jedna nije bila organizirana dobro kao ta u Zrenjaninu. Veliki problem kod zastakljenih slika, kao što su moje, su odsjaji i sjenke koje priječe doživljaj motiva, što se u Zrenjaninu nije dogodilo. Najveće priznanje umjetničkog svijeta doživjela sam na izložbi ulja na platnu moje

kolegice u Domu vojske u Novom Sadu. Molila me je da izložim dvije moje slike, iako sam se ja protivila, no, ipak sam popustila. Poznatom povjesničaru umjetnosti **Slobodanu Sanaderu** su se one vrlo dopale, iako se moja kolegica trudila da me omalovaži i negativno predstavi to što ja svoje slike darujem. Na otvaranju sam, iz njegovih usta, začula moje ime: 'Dragi posjetitelji, je li tu Manda Jakšić? Kada Manda bude pravila izložbu, dođite, nećete se pokajati. A sada pogledajte njezine dvije slike!'«, oduševljena je još uvijek naša sugovornica. Dodaje da su se akademski slikari koji su je posjetili oštro protivili činjenici da slike daruje, i molili je da to ne radi, uvjeravajući je da je njezina tehnika jedinstvena. Do sada su se u to mogli uvjeriti posjetitelji izložbi na kojima je sudjelovala u Somboru, Subotici, Beočinu, Mužliji, Čoki i Srbobranu, a više puta u Novom Sadu i Zrenjaninu.

Dvije zbirke poezije

Mandi nije bilo strano ni pisanje. Objavila je dvije zbirke poezije. Zbirka *Imaj hrabrosti za žalost* izašla je 2000. godine i posvećena je **Moni Orčić**, Mandinoj unuci. Svoje oduševljenje unukom velikodušno je prenijela na papir, ispisujući naizgled jednostavne, no stihove pune ljubavi kakvu samo baka i dida

mogu pružiti. Kaže da je njezina, sada dvadesetogodišnja unuka različita od unuka koji žive u Novom Sadu, a koje je čuvala svako po tri godine dok su bili bebe. Monu nije mogla, pa joj je posvetila ljubavlju ispisane stihove.

Slike od vune su je i dovele u dodir s HKPD-om *Stanislav Preprek*. Kaže da je posrednik bio nitko drugi no – **Nenad Čanak**.

»Došao sam do Šokice i čuo sam da ima dobrih slika, a mi ćemo imati uskoro goste tu na Tvrdavi. Da li biste nam pozajmili slike da njima dekoriramo prostor?«, pitao me je.

Pristala sam i te slike su vjerojatno vidjeli neki od članova *Prepreka*. Osim toga, i **Marko Kljajić**, tadašnji petrovaradinski župnik, bio je više puta kod mene. Uvijek sam voljela povjerenje, a u *Prepreku* sam naišla na iskrene ljude. Njihov sam član do danas, i redovito doprinosim svojim pjesmama u njihovim godišnjim zbirkama, iako u posljednje vrijeme ne posjećujem događaje koje organiziraju«, kaže Manda.

Kada jednog dana započne ponovo stvarati, od Mande možemo očekivati još nježnih trodimenzionalnih kreacija od te divne i krhke, a snažne stvari koja joj je ušetala u san prije gotovo dva desetljeća... Krhke i snažne, baš kao što je i Manda Jakšić.

Marko Tucakov

I Sombor lađu za Neretvu ima

Zapažen nastup obje ekipe *Salašara somborskih* na Neretvi

Dvadeset i prvi *Maraton lađa* održan je 11. kolovoza u Metkoviću, a prvo mjesto je odnijela ekipa *Stabline*, drugoplasirani su bili *Argonauti* iz Bjelovara, dok su treći u cilj ušli *Gusari* iz Komina.

Druga subota kolovoza je i ove godine bila u znaku Neretve i *Maratona lađa*. Preko Lučkog mosta u Metkoviću se nije moglo proći od brojne publike koja se okupila da isprati ovaj neretvanski spektakl i start lađara. Predsjednički brod se polako punio, a u zraku se osjetilo ushićenje. U publici mnogo domaćih i inozemnih navijača, a među najistaknutijim su svakako članovi predsjedničkog broda i prije svega predsjednica **Kolinda Grabar-Kitarović**. Dvadeset i šest lađa je čekalo start sudaca kako bi otpočele svoju 22,5 kilometra dugu utrku nizvodno Neretvom od Metkovića, kroz mjesta Kula Norinska, Krvavac, Opuzen, Komin, Banja, Šarić Struga, Rogotin, Čeveljuša, Stablina i Ploče.

Maraton lađa je amatersko sportsko natjecanje koje se realizira pod pokroviteljstvom predsjednice Hrvatske, a u organizaciji *Udruga lađara Neretve*. Ovo je događaj koji slavi neretvansku lađu koja za stanovnike ovih krajeva ima izniman značaj, jer je kroz povijest odigrala značajnu prometno-ekonomsku ulogu i stoljećima im bila glavno prijevozno sredstvo. Prva utrka tradicionalnih lađa održana je 1998. godine i od tada svake godine na njoj sudjeluje od 20 do 40 lađa. Događaj se razvio u pravu manifestaciju i sad već tradicijski počinje utrkom za startne pozicije nekoliko dana prije same utrke. Dan nakon toga rezerviran je za *Maraton lađarica*, da bi svoj finiš ova manifestacija imala *Maratonom lađa*.

Sve bolji rezultati *Salašara somborskih*

Koliko je riječ o atraktivnom plovilu pokazuje činjenica da se posljednjih godina pojavljuju ekipe koje nisu iz sliva Neretve, ali koje predano treniraju i ostvaruju zapažene rezultate. Od 2011. godine s Velikog bačkog kanala na ovaj događaj odlazi i ekipa Sombora, formirana unutar sportske sekcije Hrvatskog kulturno-umjetničkog društva *Vladimir Nazor*, pod imenom *Salašari somborski*. Ove godine su imali svoj osmi nastup i postigli 13. mjesto, što je ujedno i njihov najbolji dosadašnji rezultat.

Kapetan *Salašara somborskih* **Gašpar Matarić** je ovaj rezultat komentirao dobrim pripremama.

»Uz dobro planirane i provedene pripreme rezultat nije izostao. Kada pripreme krenu na vrijeme, uz kontinuiran trening i urađenih par utrka koje prethode Neretvi, rezultat sam dođe. Smatram da imamo ekipu koja može samo biti bolja.«

Djevojke s cvijetom u kosi

Ove godine je formirana i ženska ekipa *Salašari somborski* radi priprema i sudjelovanja na *Maratonu lađarica*. Kako to nije popularan sport na ovom podneblju, samim tim što lađa nije uobičajena na ovim prostorima ni među muškarcima, a kamoli curama i koliko nije bilo lako formirati ovakvu ekipu, rekla je i kapetan-cura **Marija Mandić**:

»Ideja o osnivanju ženske ekipe *Salašari somborski* u glavi našeg pročelnika **Pavla Matarića** postoji

već nekoliko godina s krajnjim ciljem sudjelovanja na *Maratonu lađa-lađarica* na Neretvi. Ustvari, možemo reći da je ideja nastala još najavom održavanja prvog *Maratona lađarica*, prije pet godina. Ovog proljeća smo krenuli okupljati žene povezane na ovaj ili onaj način s našim HKUD-om *Vladimir Nazor* koje su spremne veslati ali i spremne dio svog slobodnog vremena, ali i godišnjeg odmora i ljetovanja podrediti veslanju i samom *Maratonu*. Polako se okupila ekipa divnih djevojaka, uzrasno veoma različita, razlika u godinama je čak 37, za koju se ispostavilo da divno funkcionira i na suhom, i na vodi.«

Za prvi nastup pod grbom HKUD-a *Vladimir Nazor* na *Maratonu lađarica* nastupile su **Jelena Ademi, Gorana Koporan, Tatjana Antunović, Ana Keresteš, Martina Poljaković, Marija Mandić, Kristina Pekanović, Ivana Saulić, Anđela Burić, Dajana Korpak i Antonija Tadić**, a parić je bio u rukama **Anete Firanj**. Da je riječ o ekipi koja obećava i koja će se tek dokazivati, potvrđuju riječi kapetana:

»Ukrotile smo Neretvu svojim zaveslajima, svojom snagom i voljom i podrškom naših navijača. 'Djevojke s cvijetom u kosi', kako su nas prozvali hrvatski novinari su pokazale što znači biti složan u zajedničkom suživotu u kampu, biti presretan i zadovoljan kad se prođe kroz cilj i kako uzdignute glave nositi svoj dres. Mislim da slobodno možemo najaviti da iduće godine idemo po medalju jer sad znamo što nas čeka. Svakako se uzdamo u dalju podršku i pomoć naše muške ekipe, pročelnika Pavla Matarića, HKUD-a *Vladimir Nazor*, a možda i nekog sponzora, posebno sad kad smo pokazale da nismo kiš-miš :). Hvala cure«, dodala je Marija Mandić.

Ženska ekipa *Salašara somborskih* sastavljena je od cura različitih dobi, sportskih i životnih profila ali su sve okupljene oko iste ideje. Od studenata, sportaša, pravih salašarki al i iskusnih i dobrih sportašica.

»Oduvijek sam smatrala da je godišnji odmor plaža, more i sunčanje. Koja prijevara! Pravi odmor znači rijeka, šuma i sport. *Maraton lađa* na Neretvi, riječju: NEZABORAVNO! Tamo čovjek postaje bolji... Posljednjih godina sam se pronašla u trčanju i tu postizem odlične rezultate, ali nisam ni sanjala da ću se sada pronaći i u veslanju. Subotica nema ovakvu priču i jako sam sretna što su me životne okolnosti i spletovi doveli do ove prilike. Ove godine sam

imala cilj samo se oprobati u ovom sportu, ali već sada znam da je ovo samo početak i čekam sljedeću godinu da krenemo u utrku za postolje jer smo pokazale da možemo parirati curama s Neretve«, izjavila je jedna od cura, Martina Poljaković.

Ove godine je na *Maratonu lađarica* snage odmjerilo šest ekipa na utrci dugoj deset kilometara od Metkovića do Opuzena. Prvo mjesto su uvjerljivo zauzele *Nereide*, cure iz Bjelovara, druge su bile Opuzenke, a treće Metkovke. Ekipa *Salašari somborski* zauzela je posljednje, šesto mjesto ali su svakako cure pobjednice u izazovu koji je Neretva stavila pred njih. S manje od deset treninga one su u cilj stigle samo minutu i pol iza trećeplasiranih. Kada tome dodamo činjenicu da su imale prilično loš i neiskusni start, potkrjepljujemo izjave natjecateljki da imaju šanse za odličje. Ostaje nam da čekamo sljedeću godinu i nadamo se da će cure naći i sponzorsku podršku i bezbrižnije krenuti ka postolju, gdje im je i mjesto. Za sada su pobrale simpatije publike s karakterističnim cvijetom u kosi.

Da su i u HKUD-u *Vladimir Nazor* zadovoljni može se naslutiti i u izjavi pročelnika sportske sekcije Pavla Matarića:

»Ja kao pročelnik više sam nego zadovoljan nastupom naših lađara i lađarica na 21. *Maratonu lađara* i 5. *Maratonu lađarica*. Lađari su postigli najbolji rezultat do sada, 13. mjesto što je uspjeh vrijedan pažnje, a lađarice, kao debitantice, pobrale su aplauz i sve simpatije mnogobrojnih gledatelja. Sam boravak od 7. do 12. 8. bio je naporan i uzbudljiv jer je u kampu na ušću boravilo 22 veslača, veslačica i djece. Organizacija je bila dobra.«

Sportska sekcija HKUD-a *Vladimir Nazor* ovaj pothvat ne bi uspjela realizirati bez pomoći Grada Obrovac i Veleposlanstva Republike Hrvatske kojima su posebno zahvalni kao i predsjedniku Udruge lađara **Daliboru Obradoviću**. I lađari i lađarice HKUD-a *Vladimir Nazor* posebno se zahvaljuju svima.

Kao i u životu, tako i u sportu i sportskim izazovima, ono što se računa i što daje rezultata je predanost, želja i dobar tim, bar kad su timski sportovi u pitanju, a ovdje prije svega vlada dobra ekipna atmosfera, pa s razlogom dajemo podršku i muškoj i ženskoj ekipi *Salašara somborskih* i obećanje da ćemo pratiti njihov razvoj.

Gorana Koporan

Izložba *Slikom za-jedno* povodom jubileja manjinskih zavoda

SUBOTICA – Zajednička izložba mladih umjetnika u povodu 10 godina rada manjinskih zavoda za kulturu u Vojvodini pod nazivom *Slikom za-jedno* bit će priređena u Subotici, Novom Sadu, Zrenjaninu i Senti, dogovorili su na svom redovitom sastanku ravnatelj i predstavnici zavoda održanom 15. kolovoza u prostorijama ZKVH-a u Subotici.

Desetljeće rada ovih manjinskih zavoda povod je za još tješnju suradnju među njima, a izložba je jedan od koraka u javnoj prezentaciji njihova rada i manjinskih kultura. Urednica postava izložbe je kustosica **Nela Tonković**, a za izložbu se priprema katalog.

Otvorenje zajedničke izložbe u Subotici bit će 28. rujna u Suvremenoj galeriji Subotica, a moći će se pogledati do 12. listopada. Nakon toga izložba se seli u Novi Sad.

Igranka povodom završetka žetve

RUMA – Povodom završetka žetvenih radova, u ljetnoj bašti HKPD-a *Matija Gubec* u Rumi, u subotu, 18. kolovoza, održana je tradicionalna igranka povodom završetka žetve. Ova igranka ima veoma dugu tradiciju koja postoji koliko i rumsko HKPD *Matija Gubec*. Kako se u nekim ranijim vremenima velika većina hrvatskih obitelji na Bregu bavila poljoprivredom, ova manifestacija je, osim simboličkog, imala i veliki praktični značaj. Njome se označavao kraj napornih žetvenih radova i oslikavala je u neku ruku i sreću i zadovoljstvo zbog uspješno obavljenog posla od kojeg su živjele cijele obitelji. Danas je to umnogome drugačije, veoma mali broj obitelji se i dalje intenzivno bavi poljoprivredom, pa je tako i žetva izgubila značaj koji je nekada imala, ali održala se tradicija organiziranja igranki. Danas je značaj tih igranki simboličan i služi očuvanju tradicije i običaja iz nekih ranijih vremena. Na samom početku igranke sve nazočne goste je prigodnim govorom pozdravio potpredsjednik Društva **Zdenko Lanc**.

N. J.

Zatvaranje kolonije *Stipan Šabić 2018.*

PALIĆ – Osmi po redu saziv Umjetničke kolonije *Stipan Šabić* započeo je u ponedjeljak na Paliću i traje do sutra (subota, 25. kolovoza). Na koloniji ove godine sudjeluju slikari iz Austrije, Njemačke, Rumunjske, Mađarske, BiH, Hrvatske i Srbije.

Svečano zatvaranje kolonije, kada će se moći pogledati i nastala djela, bit će održano sutra (subota, 25. kolovoza) u 19 sati u sjedištu kolonije, u restoranu *Mala gostina* na Paliću. Koloniju će zatvoriti predsjednik HNV-a **Slaven Bačić**. U programu sudjeluju: učenici Muzičke škole iz Subotice te **Antonija Piuković Dulić** i **Robert Đivanović**. Umjetničku koloniju *Stipan Šabić* skupa organiziraju HLU *Croart* iz Subotice i poduzeće *Elite Palić*.

Gradić fest u Novom Sadu

NOVI SAD – *Gradić fest*, nekada poznatiji kao Festival uličnih svirača, bit će održan od 30. kolovoza do 1. rujna u podgrađu

Petrovaradinske tvrđave. Na nekoliko lokacija, a u organizaciji udruge *Inbox*, te uz podršku Grada Novog Sada i Pokrajinskog tajništva za kulturu i javno informiranje, izvođači i stvaratelji nekomercijalne glazbe, te performer izvan uobičajenih medijskih aranžmana, glazbom će grliti zidine stare Tvrđave i posjetitelje ovog događaja. Među brojnim glazbenicima, predstaviti će se i autori i bendovi iz Hrvatske: **Svemirko** (Zagreb), **Sara Renar** (Za-

greb), *JeboTon ansambl* (Zagreb), te *Goran Tomić trio* iz Rijeke. Pozornost privlači najava nastupa **Matka Abramića**, pjesnika iz Zagreba, koji piše pjesme na licu mjesta i nudi ih prolazniku, dok ih ulični band odmah aranžira i izvodi. Posjetiteljima će se predstaviti i Ane Marrie (**Anamarija Tumbas**), kantautorica iz Subotice.

Prateći program *Gradić festa* uključuje i aktivnosti udruge UGRIP (koja se bavi kulturnim i duhovnim naslijeđem Petrovaradinske tvrđave) i *Suburbium* (bavi se usklađivanjem očuvanja barokne sredine Gradića i potreba aktualnog življenja u njoj). Bit će održana i izložba »Revitalizacija beogradske kapije« master studenata dizajna enterijera na Departmanu za arhitekturu i urbanizam Fakulteta tehničkih znanosti u Novom Sadu.

M. T.

Međunarodna radionica izrade narodnih nošnji

SRIJEMSKI KARLOVCI – Prva od tri edukativne radionice projekta *Make It New*, koji sufinancira program EU Kreativna Europa, bit će realizirana od 27. kolovoza do 1. rujna u Eko-centru *Radulovački* u Srijemskim Karlovcima. Polaznici iz cijele Srbije (među njima i članovi hrvatskih udruga kulture iz Vojvodine) s edukatorima iz Srbije, Hrvatske i BiH upoznat će se s pet vještina potrebnih za izradu narodne nošnje: tkanjem, vezom, pletenjem, izradom nakita i čipke. Projekt partnerske suradnje organizacija iz tri države – Kulturnog centra *Mladost* iz Futoga, Kulturnog centra *Travno* iz Zagreba i Omladinske udruge *Axiom* iz Istočnog Sarajeva za osnovni dugoročni cilj ima očuvanje elementa kulturnog naslijeđa – vještina izrade narodnih nošnji s pripadajućim tehnikama. Projekt je usmjeren na podizanje svijesti o značenju elementa kulturnog naslijeđa i organizira se u godini proglašenoj za Europsku godinu kulturnog naslijeđa. U okviru projekta bit će održane tri petodnevne radionice na kojima će biti izrađeno ukupno dvanaest nošnji, koje će biti prikazane na izložbama u sve tri zemlje – partnera na projektu.

M. T.

Izložba o olaškoj čipki u subotičkom Gradskom muzeju

Prefinjene rukotvorine svjetskoga glasa

Grad Olaš (Kiskunhalas) u južnoj Mađarskoj smatra se gradom čipke. Za to je zaslužna olaška čipka poznata diljem svijeta, poput one venecijanske ili briselske. Subotičani se s ovom jedinstvenom i prefinjenom rukotvorinom mogu upoznati zahvaljujući izložbi *Čudo Olaš: čipka* koja se do kraja rujna može pogledati u subotičkom Gradskom muzeju.

Olaška čipka nastala je 1902. godine, zahvaljujući pokretaču mađarske domaće radionosti i mjesnom profesoru crtanja **Árpádu Dékányu** i krojačici **Máriji Markovits** koja je njegove nacрте izradila te kasnije razradila ovu tehniku. Već svojom prvom pojavom čipka iz ovog mađarskog grada postigla je uspjeh u svijetu. Između dvaju svjetskih ratova osvojila je nagrade na preko dvadeset međunarodnih izložaba. Po riječima stručnjaka, ova čipka spaja u sebi narodne ukrase, motive secesije i bogatstvo kompozicija.

Stara tehnika

»Od 1902. godine neprestano traje manufaktura u Olaš, trenutno imamo 10 šivačica koje šiju čipku. Za razliku od drugih čipaka, olaška čipka se ne hekla, već se šije. Tehnika je stara preko 115 godina, ali se čipke svake godine bogate novim motivima u kojima su sjedinjeni tradicija i suvremenost«, kaže **Éva Szécsiné Rédei**, ravnateljica *Kuće čipki* iz Olaš.

Olaška se čipka izrađuje stopostotnim ručnim radom, a izrada, primjerice, jednog stolnjaka zahtijeva veliko strpljenje, odnosno od dvije do tri tisuće radnih sati. Kao poklon ova je čipka uručena

mnogim svjetskim zvaničnicima poput britanske kraljice **Elizabete II.**, nizozemske princeze **Juliane**, kćeri američkog predsjednika **Alice Roosevelt**, pape **Ivana Pavla II.** i **Franske I.**, japanske kneginje **Hitachi** i drugih.

Živa tradicija šivenja olaške čipke je od 2010.

dio mađarske intelektualne kulturne baštine, a od 2014. ušla je među *hungaricum*e, zaštitne znakove Mađarske. Inače, na otvorenju izložbe moglo se pogledati i kako se ova čuvena čipka izrađuje.

Prekogranično povezivanje

Izložba *Čudo Olaš: čipka* ostvaruje se u okviru projekta *Obrt u turizmu lokalne vrijednosti u prekograničnoj perspektivi* koji se realizira u okviru prekogranične suradnje Interreg IPA Srbija-Mađarska. U ovaj projekt, o kojem smo i ranije pisali u našem tjedniku, uključeni su i Kulturno-umjetničko društvo obrtnika **Erő Lányi** iz Subotice te jedna hrvatska udruga – **HKPD Matija Gubec** iz Tavankuta, poznato također po jednoj drugoj vrsti rukotvorina – umjetnosti naive u tehnici slame kojom se bave njegove članice. Stoga se na izložbi *Čudo Olaš: čipka* može vidjeti i nekoliko »gostujućih« radova u tehnici slame. Istim povodom, na otvorenju ove izložbe nastupio je i tamburaški sastav tavankutske udruge, uz zbor spomenute mađarske udruge **Erő Lányi**.

Ovaj IPA projekt ima za cilj jačanje perspektive spomenutih autohtonih rukotvorina i zanata u kontekstu njihove turističke prezentacije.

D. B. P.

Dužijanica u Zagrebu – izložba

Bunjevačko veliko ruvo

U sklopu manifestacije *Dužijanica u Zagrebu*, 18. kolovoza u Etnografskom muzeju otvorena je izložba *Bunjevačko veliko ruvo*. Izložbu je otvorila savjetnica predsjednice Hrvatske, zadužena za društvene djelatnosti i mlade **Renata Margaretić Urlić** koja je između ostaloga poručila mladima da gdje god u svijetu bili pronose i njeguju svoj identitet, te čuvaju svoju baštinu. Otvorenju je prisustvovao i savjetnik s posebnim položajem za pitanja hrvatske nacionalne manjine u inozemstvu iz Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske **Milan Bošnjak**, koji je u svom govoru rekao kako je Središnji državni ured učinio sve što je mogao kako bi Zagrepčani mogli vidjeti samo jedan mali dio onoga što se može vidjeti svake godine u Subotici na *Dužijanci*. Nazočili su i izaslanica gradonačelnika Grada Zagreba **Jasmina Tomašić**, te narodni zastupnik

u Skupštini Srbije, predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini i ravnatelj Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata **Tomislav Žigmanov**.

Najsvečanija ruva

Organizatori izložbe su Udruga bunjevačkih Hrvata *Dužijanica*, Katoličko društvo *Ivan Antunović* u suradnji s Etnografskim muzejom u Zagrebu, a autori izložbe su dr. sc. **Aleksandra Prčić**, **Marinko Piuković**, **Jelena Piuković** i vlč. dr. **Ivica Ivanković Radak**, predsjednik spomenutog katoličkog društva.

Izložba, koja je prošle godine bila postavljena u Subotici u okviru izložbe *S Božjom pomoći*, prikazana je i u Zagrebu, ali u drugom obliku jer je dio eksponata donesen iz Subotice, a dio je

iz fundusa Etnografskog muzeja. U svome obraćanju autorica izložbe dr. sc. Aleksandra Prčić je zahvalila svima koji su radili na izložbi, a osobito kustosici **Katarini Bušić**.

»Pokušali smo sva ova bunjevačka velika ruva posložiti od polovice 19. do polovice 20. stoljeća i cilj izložbe je ne samo prikazati nošnju, nego i pokazati kako su se ruva kroz cijelo stoljeće mijenjala. Kako se mijenjala moda tijekom vremena, ali i kako su krojevi ostali vjerni svojoj formi. Najsvečanija ruva nosila su se na velike godove, na svece i na vjenčanjima. S obzirom na to da je jedan od velikih godova i Velika Gospa, kada se slavila *Dužijanica*, u postavci su osim ruva i marama prikazane i krune od slame, koje su simboli *Dužijance*«, kazala je autorica izložbe.

Na izložbi je prikazano ono bez čega *Dužijanica* ne može, a za ovu prigodu tiskan je katalog *Bunjevačko veliko ruvo*, te je snimljen kratki film koji prikazuje način oblačenja velikog bunjevačkog ruva.

Baština koja živi

Predmetima iz privatnih zbirki **Gрге i Marinka Piukovića** i Hrvatskog kulturnog centra *Bunjevačko kolo* iz Subotice pridodane su raritetne krune *Dužijance* i narodne nošnje iz fundusa Etnografskog muzeja u Zagrebu i riznice Subotičke biskupije. Postavka sa-

drži najrepresntativniju odjevnu kombinaciju bunjevačkih Hrvata, stare fotografije, predmete i već spomenute krune od slame.

Etnografski muzej u Zagrebu u svome fundusu čuva iznimno vrijednu baštinu s područja Hrvatske, ali isto tako i izvan njezinih granica. Po riječima ravnateljice ovoga Muzeja **Goranke Horjan** poseban fokus je na onome što se tiče Hrvata izvan domovine, a ovom prigodom fokus je na bunjevačkoj nošnji. »Suradnja sa Suboticom i Hrvatima iz Vojvodine je prisutna već duže vrijeme, ali ju svakih nekoliko godina obnovimo. Veseli nas da smo mogli ovo realizirati. Ono što je za muzej važno, jest ne samo da eksponate pospremimo u depou, nego nam je cilj i da tradicija živi, da vidimo kako ljudi i udruge čuvaju obiteljsko naslijeđe i na koji način sudjeluju u njegovom stvaranju. To je smisao ovakvih susreta da se vidi da baština nije umrtvljena prošlost nego da živi u svima nama«, rekla je ravnateljica pojašnjavajući kako o određenim predmetima brinu određeni kustosi, a da su posebno ponosni na stare primjerke kruna od slame, koje su rađene 1925. godine, a ovim povodom su izložene.

Pokrovitelji izložbe u Zagrebu su Ministarstvo kulture RH, Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, a podržao je i Grad Zagreb, dok je Hrvatska elektroprivreda generalni sponzor.

Izložba se može pogledati do 30. rujna.

Ž. V.

Preporuka iz prve ruke

Festival Vjetrenjača (*Malomfesztivál*) u Oromu

Neohipici iz panonske prašine

Započeti čuvenim *Woodstockom* daleke 1968. godine, ljetni glazbeni festivali danas postoje diljem svijeta. Oni najpoznatiji dio su velike i moćne industrije zabave, ali sve je veći broj i onih manjih festivala, namijenjenih publici koja preferira glazbene žanrove (a nerijetko i životne stilove) izvan prostora *mainstreama*.

Na tom valu jedan ljetni glazbeni festival se prije pet godina rodio i u jednom vojvođanskom selu – Oromu. Riječ je o festivalu *Vjetrenjača* odnosno *Malomfesztiválu*, kako glasi njegovo ime na mađarskom jeziku i po kojem je poznatiji jer ga organiziraju mladi iz zajednice vojvođanskih Mađara. Orom je malo »mađarsko« selo u Bačkoj, udaljeno na po dvadesetak kilometara od Subotice, Kanjiže i Sente. Okosnica festivala, po kojem je dobio i ime, je stara vjetrenjača (mlin), koja, smještena na manjoj uzbrdici, prkosi prašnjavim panonskim vjetrovima. Izgrađena je u drugoj polovici 19. stoljeća i jedina je preostala od ukupno jedanaest, koliko ih je nekada navodno bilo u tom kraju. Radila je do 60-ih godina prošloga stoljeća, a danas ima samo svoju »kulturnu« funkciju.

Zanimljiv miks

Po svojem programu, kako onom glavnom, glazbenom, tako i pratećem, festival *Vjetrenjača* predstavlja zanimljiv miks suvremenog i tradicijskog. Naime, po pitanju glazbene ponude, na popularno zvanom *Malomu* nastupaju suvremeni, mahom alternativni bendovi iz regije, ali uz njih i sastavi koji izvode tradicijsku glazbu (u izvornoj ili modernijoj formi obrade). Čak je i jedna od tri festivalske pozornice – *Folk šator* – specijalizirana za to. Ostale dvije su: *Velika pozornica* i *Bagrenjak pozornica*.

U eri globalizacije i pratećeg antiglobalizma, mlade nije na odmet, naravno u suvremenoj formi radionice (*workshopa*), podučiti nekom starom zanatu/rukotvorstvu i slično, što je danas i moda kod *neohipi* ili *hipsterske* subkulture (ali to je neka druga tema). Tako su i radionice iz pratećeg festivalskog programa dobrano prožete tradicijskim – grnčarstvo, rad s vunom, kožom, glinom ili čojom, heklanje s krpicama, tradicijska glazbala..., dok ima i onih modernijih – izrada bedževa i sličnih rukotvorina, cirkuske vještine, savijanje balona.... Ovaj program, dakako ima i svoju ekološku dimenziju, baš kao i sam festival na kojem, primjerice, ukoliko želite kupiti piće, morate obvezno kupiti pla-

stičnu čašu (100 dinara) koja vam onda služi tijekom cijelog boravka na *Malomu* (a to može biti i tri dana). Dakle, nema suviše »festivalске« plastike! Inače, u sklopu predfestivalskog programa koji je okupio 50-ak volontera izgrađena je eko-kuhinja na »otvorenom« od potpuno prirodnih materijala, kao i nadstrešnica za pozornicu na kojoj se svira etno glazba. Ove građevine trajno ostaju i lokalnoj oromskoj zajednici.

Ekonomija dijeljenja

Većina posjetitelja »odsjeđa« u festivalskom kampu. U sklopu kampa nalazi se i bazen, a na par kilometara je i Velebitsko jezero do kojeg možete doći svojom ili na festivalu iznajmljenom biciklom (bicikl je vlasništvo nekog drugog gosta čime se potiče tzv. ekonomija dijeljenja). Kako i priliči kampiranju, i ovdje se navečer pali vatra (samo se zove festivalska). Kamperski život ima i svoja naličja, pa ga »po defaultu« lakše podnose mladi. No, *Malom* je okrenut i drugim generacijama, pa tako ima i svoj solidno posjećeni dječji program, na koji onda dolaze i roditelji, uz poneku baku ili nekog deku.

Malom je simpatičan i šaren. U to se odlično uklapa dio njihova slogana, gdje se kaže da je to »festival za one koji žele šarenim obojiti svoj svijet«.

Manjinski proizvod

Premda organizatorima to nije osnovni cilj, festival *Vjetrenjača* se u određenom smislu može promatrati i kao manjinski »proizvod« vezan za zajednicu vojvođanskih Mađara. Kao takav, može biti primjer dobre prakse i drugim nacionalnim manjinama u Vojvodini ili Srbiji, u tomu kako dio svoje tradicijske kulture (u prvom redu glazbe) mogu prezentirati široj javnosti. Pritom, treba imati na umu da su Mađari institucionalno, kadrovski i finansijski uvjerljivo najjača manjinska zajednica u Srbiji.

Malom, koji se održava sredinom kolovoza, je jedna »uspješna priča«. Iz godine u godinu vidljivo raste, i po broju posjetitelja i po sve boljoj produkciji. Usput i dalje zadržava svoju »nekomercijalnu« opuštenost i neposrednost. Recimo, na *Malomu* nije problem u tri ujutro vidjeti bosonogu osobu kako pleše pod zvjezdanom nekom.

D. Bašić Palković / Foto: *Malomfesztivál* facebook

Blagdan Velike Gospe u Plavni

Očuvan običaj gosponoša

Zahvaljujući mjesnom HKUPD-u *Matoš*, u Plavni se uspješno čuva običaj gosponoša vezan za blagdan Velike Gospe. Tim povodom i ove godine su tri mlade Plavanjke obukle šokačku nošnju staru oko 100 godina te nosile Gospin kip na blagdanskoj misi koju je predvodio župnik **Josip Štefković**.

Gosponoše su ove godine bile **Andreja Andrić** i **Dora Sabo**, a **Katarina Bereš** je ispred njih išla i nosila cvijeće. Gosponoše su obučene u bilo ruvo: imaju dvije pod-suknje i gornju šlinganu suknju, kecelja je isto šlingana, *oplečak* je s *taclijanima* (to su čipke na rukavima), prsluk je od dereklija i preko toga je tanka marama koja se zove *tilandla*. Oko struka je pojas rađen zlatovезom i imaju svijetloplave svilene trake, male djevojke koje ne mogu nositi Gospin kip imaju crvene trake, po tome se razlikuju. U kosi djevojke imaju *vinčić* od *bilih cvitića* napravljenih od neke vrste papira i svile. Gospino postolje je ukrašeno *dereklijama*, *čaršapima* i vezanim *otarcima*.

Nekada davno gosponoše su Gospin kip nosile na Veliku Gospu, Tijelovo, Proštenje, Uskrs, samo što su onda haljine bile malo drugačije, bile su jednostavnije, dugačke i svilene a zvale su se

roklje, a one su se nosile do polovice 50-ih godina prošlog stoljeća. Od onda su se počele nositi kao što su i danas od čistoga bijeloga pamuka šlingane. Onda se je Gospin kip nosio u procesiji oko cijele crkve, bilo je ukupno šest gosponoša, tri su imale plave trake s jedne strane a tri s druge. Isto tako je bilo i s malim gosponošama, odnosno djevojčicama koje su nosile cvijeće i svijetle, tri su imale crvene trake s jedne strane, a tri s druge. Danas se kip nosi samo u crkvi.

Kako je na selima sve manje mladih, a pogotovo Hrvata, lijepo je vidjeti da udruga *Matoš* iz Plavne radi na očuvanju tradicije prenoseći je na nove naraštaje. Veliko hvala izrekla je predsjednica *Matoša* **Marica Andrić** djevojkama koje su pristale obući se u nošnju za Veliku Gospu:

»Nije bilo ni malo jednostavno ujutro uraniti, češljati se, obući nošnju i po ovoj vrućini ići u crkvu, nositi Gospin kip. Mi se svi žalimo vruće nam je, a možete zamisliti samo kako je njima.«

»Nama je to velika čast i zadovoljstvo!«, odgovorila je jedna od gosponoša.

A. Š.

Proslava Velike Gospe u Zemunu

Blagdan zajedništva i ohrabrenja

Na blagdan Uznesenja Blažene Djevice Marije (Velike Gospe) župna crkva u Zemunu koja nosi ovo ime svečanim euharistijskim slavljem proslavila je ovaj dan. Misu je predvodio srijemski biskup mons. **Đuro Gašparović** u koncelebraciji sa svećenicima Srijemske biskupije. Pozdravljajući vjernike, župnik vlč. **Jozo Duspara** je istaknuo kako su zemunski vjernici oduvijek, od prvog spominjanja župe Zemun 1330. godine, dostojanstveno slavili ovaj blagdan, stavljajući se pod zaštitu nebeske Majke.

Srijemski biskup mons. Đuro Gašparović istaknuo je da je blagdan Velike Gospe veliki dan za zajednicu, kao i za crkvu u Zemunu koja je posvećena Blaženoj Djevici Mariji. U njoj se na poseban način slavi ovaj blagdan kako bi se pokazalo zajedniš-

tvo Srijemske biskupije, a ujedno je misno slavlje i veliki poticaj i ohrabrenje vjernicima.

Za ovaj veliki blagdan u župi Zemun se pripremalo trodnevnicom, a na sam dan ove svetkovine održane su dvije svete mise.

S. D.

Već gotovo stoljeće i pol

Sveti Rok čuva Bereg

Večernja molitva sv. Roku, uoči njegova spomendana, ostala je upečatljivi dio proslave zavjetnoga dana župe sv. Mihovila u Beregu. I ove godine moćni zaštitnik od kuge okupio je oko 30 pobožnih Bereškinja na molitvu, koja je počela nakon večernjeg Angelusa, 15. kolovoza. Ovim se činom održava zavjet koji je pomogao da se u teškim vremenima tijekom XIX. stoljeća stanovnici ovoga sela obrane od ove zaraze koja je, tada, u cijeloj Europi brzo kosila čitava naselja i praznila ih od ljudi. Pobožnost sa svijećama sastoji se od molitava Bogu i sv. Roku za njegov zagovor, ali i zagovornih molitava Mariji kroz stare bereške napjeve, koji se danas gotovo uopće više ne mogu čuti drugim prigodama. Zavjetni dan je, također, od vremena zavjeta, neradni dan u Beregu.

Spomenik sv. Roka 145 godina krasi centar Berega, mjesto na kojem se križaju ulice *Ive Lole Ribara* i *Jugoslavenska*. Sakralni je to spomenik s baroknim elementima, samo jedan od dva kipa

ovoga sveca koji se nalaze na otvorenom prostoru u našem podneblju. Licem je okrenut prema sjeveru (pravac iz kojega je nekad dolazila velika zaraza), okružen četirima arhaičnim stupovima i ograđen željeznom ogradom. Posvetni natpis nalazi se na istoj strani na kojoj je i lice kipa, no, nažalost, uklesana slova su godinama postajala sve nerazumljivija. Prema istraživanjima etnologa dr. **Istvána Sillinga**, original natpisa glasi: OD BEREŠKI OHOGI POBOZHNI DUSHA PODIGNUT 1873. (riječ »ohogi«

Na blagdan sv. Roka u istoimenoj župi u Subotici slavljeno je proštenje. Misnom slavlju prethodilo je euharistijsko klanjanje koje je prikazano za spas nerođenih i kao zadovoljštinu za grijeh pobačaja. Na kraju mise generalni vikar Beogradske nadbiskupije mons. **Aleksandar Kovačević**, koji je predvodio svetu misu blagoslovio je sve trudnice i njihove obitelji.

vjerojatno znači »od kuge«).

Uoči blagdana Velike Gospe članovi mjesnog Hrvatskog kulturno-prosvjetnog društva *Silvije Strahimir Kranjčević* oličili su i popravili stupove i ogradu, te spremili sve za molitvu, koja je nekada uključivala više stotina vjernika. Ipak, koliko je moćan zagovor ovoga plemenitoga sveca pokazuje činjenica da javna pobožnost njemu nije utrнула. Pokazuju to vrlo živo i starije Bereškinje, koje, iako teško pokretne, ne odustaju od ove javne molitve da Breg »kuge« modernoga vremena zaobiđu. A takvih »kuga« je puno.

Zbog svega bi, makar u susret 150. obljetnici podizanja kipa sv. Roka, trebalo ozbiljno razmisliti o njegovoj stručnoj obnovi. Puno toga mu još uvijek prijeti. Najsvježiji primjer je nedavno asfaltiranje Ulice I. L. Ribara, u neposrednoj blizini spomenika, koje ga, na sreću, za sada nije oštetilo, iako je trajno izmijenilo izgled njegove okolice. Klimatske prilike, ipak, svake godine oduzimaju po nešto od njegovog oblića, a isto se osnosi i na stupove i ogradu.

Marko Tucakov

Raspored misa za Bunaričko proštenje

24. kolovoza (petak)

19 sati – trodnevica, križni put

25. kolovoza (subota)

19 sati – trodnevica, bdijenje sa svijećama

26. kolovoza (nedjelja) - Proštenje
6.30 sati – misa za hodočasnike
pješake (dvojezična)

8 sati – biskupska misa (mađarski)

10 sati – biskupska misa (hrvatski)

16 sati – misa za bolesnike i dje-
latnike Caritasa (dvojezična)

ž. v.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Tvrda besjeda

Isusov govor često je nailazio na neprihvaćanja suvremenika. »Tvrda je to besjeda«, govorili su, svjedoči nam evanđelje. Nisu mogli prihvatiti i shvatiti njegove riječi o podrijetlu odozgo, o tome da čovjek treba jesti njegovo tijelo i piti njegovu krv kako bi imao život vječni, o tome kako je on kruh života. Za njih je sve to tvrda besjeda i ne mogu je slušati, tj. pitaju se tko to uopće može slušati. Njihov zaključak je da sve što Isus govori nije prihvatljivo i nije za slušanje, pa odlučuju otići od njega. I danas su za mnoge Isusove riječi tvrda besjeda i ne žele ih slušati, jer misle da je ono što on traži i govori nemoguće i nestvarno, ne samo ono što se tiče njegovog identiteta, nego prvenstveno ono što se tiče kršćanskog morala.

Mrmljanje

Zbog toga što ne mogu razumjeti i prihvatiti Isusove riječi, jer su za njih tvrda besjeda, učenici mrmljaju. Mrmljanje je još od Starog zavjeta bilo izraz ljudskog negodovanja protiv Boga. Ono je izraz nezadovoljstva, jer Bog ne djeluje prema očekivanjima, jer čovjek ne može razumjeti njegove postupke... Ono je neka vrsta tihe pobune, jer čovjek u biti zna da ne može promijeniti ništa, ali mu se ne sviđa ono što Bog čini, smatra da bi trebalo drugačije.

Iako je mrmljanje tiho izražavanje nezadovoljstva, ono se od Boga nikada ne može sakriti. I Isus je znao da učenici mrmljaju, jer je poznao ljudska srca. A njihovo mrmljanje o tvrdoj besjedi otkriva o njima više nego što su mislili. Naime, oni Isusu zamjeraju tvrdu besjedu, a ta zamjerka otkriva njihova tvrda srca, jer tvrdo srce ne može samo spoznati svoju tvrdoću, nego je pripisuje besjedi. Ono ne može naći mjerilo u božanskom, njemu su Božji zahtjevi preteški, neizvodivi i neprihvatljivi. Ono ostaje zatvoreno u sebe, mjerilo mu je ljudsko, te Boga gleda iz perspektive svojih očekivanja. Zato mrmlja, zato odbacuje Kristovu besjedu i od njega odlazi.

A Kristove su riječi duh i život. Mrmljanje je zatvaranje srca pred tim riječima, te zatvaranje čovjeka u propadljivost i ništavilost ovoga svijeta. Otvoriti ljudsko srce pred Kristovom besjedom može samo vjera. Ona je povjerenje u ono što Krist govori, povjerenje unatoč neshvatljivosti, povjerenje kao potpuno predanje u Božje ruke.

Vjernici i danas mrmljaju, smatraju Kristov govor tvrdom besjedom i odlaze od njega, jer

tko može slušati takvu besjedu. To otkriva da i danas mnogi nisu otvorili svoje srce vjeri, da u Isusa nemaju povjerenja, nego u sebi nose kamen srce, koje nije spremno na izazove koje Bog pred vjernike stavlja, a to sve zato jer se na njega ne oslanjaju, nego robuju društvenim normama koje nameće ovaj propadljivi svijet. Iako u teoriji znamo mnogo toga o Kristovom nauku i o povijesti spasenja, nismo se dali u vjerskom smislu poučiti, nego odbijamo Božju besjedu zarad nekih prolaznih ugodnosti, zarad onog što je propadljivo i prolazno.

Riječi života vječnoga

Bog pred čovjeka stavlja zahtjeve, ali mu ostavlja slobodu izbora. Ne sili ga da prihvati njegove ponude, samo mu otkriva posljedice prihvatanja ili odbijanja. Poštujući slobodu izbora nakon mrmljanja učenika na njegove riječi, Isus pita dvanaesticu žele li možda i oni otići od njega. Na to mu Petar odgovara: »Gospodine, kome da idemo? Ti imaš riječi života vječnoga!« (Iv 6,69). Petar ne pita kamo da ide, nego kome, što otkriva da se tu radi o odnosu osoba, a odluka učenika o ostajanju donijeta je, ne zbog mjesta, nego zbog osobe Isusa Krista. Dakle, ta odluka otići ili ostati donosi se jedino iz odnosa s onim koji ima riječi života vječnoga. Ostanak izranja iz vjere u Krista kao Sina Božjeg, iz povjerenja u ono što im govori i nudi. I njima je život vječni, kao i nama danas apstraktan pojam u koji vjerujemo, iskusit ćemo ga tek nakon smrti. Ali, jer nisu imali tvrdo srce za njegovu besjedu, nego su ga otvorili i, slušajući dopustili njegovom Duhu da u njima djeluje, snagom vjere u potpunoj slobodi donijeli su ispravnu odluku, ostati s onim koji daje život vječni.

Prihvatiti Krista i njegovu riječ nije jednostavno, jer zahtijeva od mnogih korjenite promjene života. Ostavljeno je čovjeku da sam izabere hoće li ili neće, a prije nego donese odluku mora znati da Krist ima riječi života vječnoga. Ipak, znanje nije dovoljno, potrebna je vjera koja čovjeka potiče na potpuno predanje Bogu, čak i onda kada je teško i čini se nemoguće. Da bi takvu vjeru imao, koja prihvaća sve i vodi u vječnost potrebno je slušati Riječ bez mrmljanja, otvoriti srce za Božjeg Duha i polako krenuti za Kristom.

Dina Dulić, učenica

Ljubav prema konjima

Trinaestogodišnja **Dina Dulić** živi u Žedniku u obitelji koju čine starija sestra **Dunja** i njihovi roditelji **Mira** i **Damir Dulić**. Pohađa Osnovnu školu *Pionir*, a u slobodno vrijeme, vjerovali ili ne, bavi se dresurnim i preponskim jahanjem. Jahanje usavršava u svome mjestu, kao i na Zobnatici. Skroz je odlična učenica i, kako je rekla, iako od nje neki očekuju da svoje školovanje nastavi u Gimnaziji, Dina ipak planira upisati veterinu. Jednoga dana voljela bi biti trener konja ili bilo što vezano uz konjički sport, ali ono što je plaši, jest činjenica da je konjički sport u Srbiji slabo razvijen. Kada su u pitanju natjecanja, Dina kaže kako za mlađi uzrast i nema toliko natjecanja, a ona redovito ide na *Fija-kerijadu* koja se održava u Novom Žedniku i do sada je osvojila tri pokala i jednu medalju u tjeranju dvoprega kroz čunjeve.

Kao što smo već rekli, Dina je odlična učenica, a u protekloj školskoj godini plasirala se na republičko natjecanje iz tehničkog i informatičkog obrazovanja i zauzela 41. mjesto.

U slobodno vrijeme Dina voli pogledati dobar film, a jedan od omiljenih joj je *Pirati s Kariba*, sluša stranu glazbu, a bila je iskrena pa je rekla kako nije neki ljubitelj čitanja knjiga. Više voli slobodno vrijeme provesti sa životinjama.

U životu je odmalena ispunjava ljubav prema konjima. Ima dva konja, Lilu koja ima deset godina i njeno ždrijebe Lucy, koja ima tri godine. Kako je rekla, ne vjeruje u to što kažu stari konjari da konja treba tući ili ga izgladnjivati ako neće nešto uraditi. Dini je bitno da su njeni konji sretni i da imaju kvalitetan život. Tijekom školske godine brigu o konjima Dina dijeli s tatom, koji ih najčešće hrani, a Dina ih po povratku iz škole trenira popodne. Ljetni odmor joj je najdraži, jer tada može puno više biti sa svojim miljenicima kada ih sama hrani i čisti. Osim konja, na njihovom obiteljskom imanju ima i kokoši i ovaca.

Dina naglašava kako su joj kod treniranja konja puno pomogle njene trenerice, a oba konja je sada počela jahati te još radi s njima na razvijanju mišića.

K. D.

Spravljanje zimnice je u punom jeku

I danas po receptima naših baka

Vrijeme je spravljanja zimnice u mnogim seoskim kućanstvima, a posljednjih godina, kako se sveopća kriza pojačava, ove aktivnosti sve su prisutnije i u gradskim sredinama. U domu Sonćanke **Ljiljane Andrašić** ovjekovječili smo kuhanje rajčice po recepturi njezinih predaka.

»Danas je na redu kuhanje rajčice. Suprug i ja imamo neveliki povrtnjak, oteli smo ga od za nas prevelikog dvorišta. Obradujemo ga iz zadovoljstva, a zauzvrat tijekom cijele sezone imamo vlastitom rukom uzgojeno povrće. Zasadili smo i dvadesetak voćki, neke su već i u rodu. Što je najbitnije, i voće i povrće nam je zdravo, nešpricano, pa koliko urodi, urodi. U dvorištu uzgajamo i petnaestak kokošaka, hranimo ih isključivo kukuruznom prekrupom. Od njih imamo dovoljno jaja za našu potrošnju, ponekad i pretekne. Znam da je uz umjetna hraniva veći prinos jaja, ali ova drugačije mirišu. Ovakav vid peradarstva, povrtlarstva i voćarstva na sitno baš nam i nije neko opterećenje, više nam je zadovoljstvo i relaksacija od poslova koje radimo za kruh«, priča Ljiljana dok pere, prebire i čisti od oštećenja plodove rajčice ubrane prije nekoliko minuta.

Ne melje ih u jeftinom plastičnom strojčku, kakvi su preplavili naše tržište, reže ih na komade. Baš kao i bake, prabake, ču-

kunbake... prije oho-ho godina. Brzo je napunila kotlić i objesila ga na vatru.

»Intenzitet plamena kontroliram miješanjem tvrdih i mekih drva. Radim onako kako je radila moja majka, svekrva, a i njihove majke i bake. Ovako narezanu rajčicu kuham dok se ne raskashi, pa ju uz pomoć ručnog preša cijedim, malim ramom s valjkom prešam dok ne iscure sav sok, a u prešu ostaju samo izgnječene ljuspice. Tako iscijeđen sok ponovno ide u kotlić i na vatru, pa se ukuhava do željene gustine. Nakon skidanja s vatre i vrlo kratkog prohlađivanja sok sipam u oprane i zagrijane staklene boce, čvrsto ih zatvorim. Potom ih smještam u korpu od pruća, obloženu starinskom velikom vunenom maramom i dobro ušuškam, pa tako ostanu dok se ne ohlade. Tek tada ih smještam na policu u

špajzu«, priča Ljiljana perući posude koje je koristila.

Mnogim njezinim prijateljicama nije jasno zbog čega se i dalje pridržava ove prastare recepture kad danas postoje spravice i načini za znatno ubrzavanje postupka.

»Pitaju me što se zezam, što rajčicu ne smještam u hladnjak, pa na kraju sezone skuham svu odjedanput u velikom kotlu, ili što ju ne sameljem i kratko prokuham, uštedjela bih puno vremena. No, dobar dio njih uštedeno vrijeme troši na *Parove*, *Zadrugu* i što ti već znam kakve sve ne rijaliti programe i raznorazne isprazne serije. Mene ni jedno ni drugo ne zanima, rajčica je najukusnija kad se skuha neposredno poslije branja i što kažu stare žene, kad se dvaput kuha. Iskreno, puno su mi i draže ove aktivnosti, nego sjedenje pred televizorom ili za računalom. Nisam ovisnik niti o jednom, a obitelj je mojim proizvodima po starinskim recepturama prezadovoljna, što me jako raduje. Prije nekoliko dana u kotliću sam skuhalo i pekmez od šljiva, onaj starinski, bez šećera, s ljuspicama, koje kad dođu pod zub neizbježno u čovjeku izazovu navalu emocija i sjećanje na djetinjstvo provedeno kod baka i djedova, na nezaboravne salenjake baš s takvim pekmezom, na sosinu supu s taranom, koja nigdje dalje tako ne miriše«, emotivno završava priču Ljiljana.

Ivan Andrašić

RECEPT NA TACNI

Pitice

Hrana je sastavni dio druženja, bilo kao povod, popratni užitak ili obvezni dodatak. Kada smo bili mlađi, uglavnom su u pitanju bile neke gricke ili bilo što što kupiš u dućanu i sipaš u zdjelu. Kada smo malo porasli i dorasli zadatku zvanom priprema hrane ili nam prosto to iz dućana nije bilo dovoljno dobro, počeli smo svoje vrijeme posvećivati i ovom segmentu druženja. Ovdje svakako ne mislim na glavna jela, roštilje, paprikaše i kotliće u čijim pripremama sudjeluje cijelo društvo, nego na one sitnarije koje pripremiš prije i kojima zamiříš prostoriju prije nego što svi stignu. Volim te pripreme, a još više volim i spontane sastanke, pa malo ne uspijevam to usuglasiti. Kako spontano pozvati ljude da ti dođu večeras, dakle poziv danas za danas i uz to stići pripremiti nešto fino da se gricne. Ali kada ti nešto pričinjava zadovoljstvo, nađeš i načina što bi u ovom slučaju bio neki super recept koji možeš pripremiti mnogo ranije, pa čak i tjednima ranije, a da pri tome bude svježije i vruće kao da je pečeno istog dana. Neću riskirati i ući u silne rebase koji ni meni samoj više neće biti jasni, pa vam odmah otkrivam o čemu je riječ. Ovog tjedna na tacnu stavljam recept za pitice.

Potrebno: 3 pakiranja kora za pitu / 800 g sitnog sira / ½ šalice ulja / čaša gazirane vode / 2 žličice soli / susam

Postupak: Pomiješati sve sastojke u jednu posudu. Svaku koru premazati tankim slojem fila, pa preko nje prebaciti sljedeću koru. Nastaviti tako dok ne istrošite cijelo pakiranje kora. Nafluvane kore urolati, umotati u celofan i staviti u zamrzivač. Isti postupak ponoviti i s ostatkom kora. Ukoliko vam je pipavo da mažete svaku koru, možete podebljati sloj a mazati, recimo, svaku drugu ili čak i treću koru. Probala sam tako i bilo je odlično.

Dodatak: Ovako zamrznute pitice mogu stajati koliko je potrebno, tako da njih možete pripremiti kada imate vremena, a vaditi peći kada se ukaže potreba, kada svrate nenajavljeni gosti, kada ukućani žele nešto fino gricnuti ili kada sami poželite. Izvaditi kore iz zamrzivača i uključiti pećnicu. Kada kore malo popuste, rezati ih na debljinu prsta, redati u pleh, premazati jajetom i posuti susamom. Ja pečem nekih desetak minuta na temperaturi od 200 stupnjeva Celzija. Vi ćete već sami procijeniti vrijeme pečenja u odnosu na jačinu pećnice.

Kasnije sam ustanovila da ove pitice zovu i ružice ili pužići. Meni se sviđa ovaj »moj« naziv, a vi sami odlučite. Dobro tek!

Gorana Koporan

Idemo li večeras u kazalište? (126)

Važnost kazališnog glasila i publicistike

O kazališnom časopisu *Naša pozornica – A mi színpadunk*, koji na hrvatskom i mađarskom jeziku izlazi u Subotici u sezoni 1951./52., 1952./53. i 1953./54. u drugoj godini njegova izlaženja u sezoni 1952./53. objavljeno je 14 redovitih i jedan prigodan broj u devet svezaka, a priredio ih je netom angažirani glumac **Antun Kujavec** – pokazavši se doraslim ne samo kod svladavanja rutinskih zadaća, već i složenijih uredničkih izazova, a u tom poslu pomagao mu je **Mihály Virág**, skrbeći za tekstove ovoga glasila na mađarskom jeziku.

Kujavec je u Zagrebu završio Glumačku školu Matice hrvatskih kazališnih dobrovoljaca. [**B. Hećimović**, *U zagrljaju kazališta*, Zagreb, 2004.]

Uoči II. svjetskog rata i po njegovu završetku član je varaždinskog kazališta, potom odlazi u Sarajevo, a 1952. godine dolazi u Suboticu, gdje se uz glumačke zadaće prihvaća pripreme, uređivanja i izdavanja kazališnog glasila.

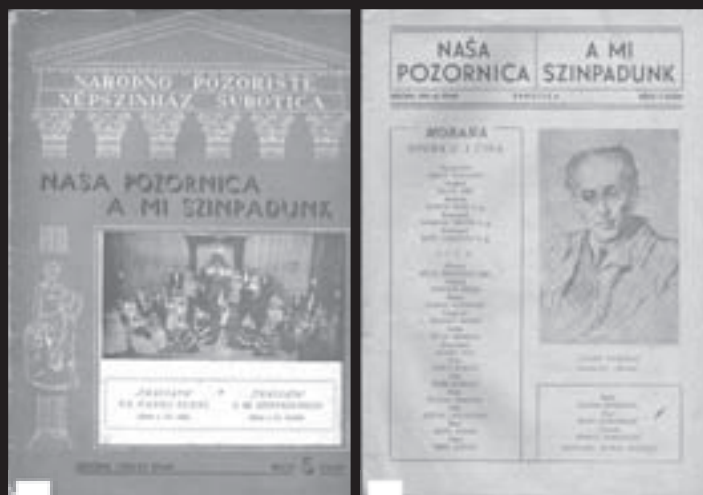
Svaki svezak *Naše pozornice* upotpunjuje čitateljima uvid u ono što će se tijekom sezone 1952./53. raditi u subotičkom kazalištu. Primjerice, u dvobroju 1.-2. ponuđen je potpuni pregled repertoara za cijelu sezonu u Hrvatskoj i Mađarskoj drami i Operi, a u uvodnom uredničkom tekstu objelodanjene su umjetničke nakane subotičkih kazalištaraca kako bi se zadovoljila očekivanja i potrebe publike.

U narednom dvobroju (svezak 3.-4.) već se poseže za napisima nastalim u ozračju višeznačno intoniranog teatarskog pisma [**I. Rackov**, *Rukovet* 1.-2., 1972.], primjerice profesora **Stjepana Bartolovića** pod znakovitim naslovom *Kazalište i književni jezik* i tekst dr. **Huge Klajna** o značaju kazališne kritike. U narednom 5. svesku, pak, pozornost privlači članak prof. dr. **Vojmila Rabadana** pod naslovom *Vidjet ćemo i naš prvi balet*, u kojem se čitateljima pruža iscrpan prikaz razvoja suvremene baletne umjetnosti i značaj njezinog instaliranja i na subotičku pozornicu.

Dočim je u povodu prvog postavljanja **Shakespearea** na scenu mladog profesionalnog teatra prof. dr. Vojmil Rabadan za 6. broj časopisa *Naše pozornice* pripremio esejistički intoniran članak o Shakespeareu i njegovu dobu, te o dvama komedijama – *Veselim ženama windsorskim* u pripremi Hrvatske drame i *Ukroćenoj goropadnici* u izvedbi Mađarske drame subotičkog kazališta.

Kroz cijelu sezonu sustavno su tiskani razgovori s glumcima, opernim pjevačima, redateljima i drugim akterima kazališno-operne magije, kako domaćima i onima koji ovdje već dulje nastupaju, tako i s novodošavšima, koji se redovito predstavljaju publici. Uza sve Antun Kujavec je otvorio stranice *Naše pozornice* za kazališnu kritiku i prikaze, preuzimajući ih povremeno iz drugih glasila; subotičke *Hrvatske riječi*, novosadskog *Dnevnika*, beogradske *Borbe* i dr.

Za svaki broj *Naše pozornice* Kujavec i njegovi suradnici pripremili su, također, izbor vijesti o kazališnim zbivanjima i ne samo u Subotici i većim vojvođanskim kulturnim središtima,

Naslovnica *Naše pozornice - A mi színpadunk*

Jedna od stranica *Naše pozornice*

nego i u cijeloj onodobnoj zemlji i s pojedinih europskih pozornica. Primjerice, dr. **Marko Fotez** iscrpno je prikazao repertoar vodećih pariških i londonskih kazališta. Tijekom druge godine izlaženja *Naše pozornice*, u sezoni 1952./53., uz četrnaest brojeva izašlih u osam svezaka, priređen je i jedan prigodni broj koji se pojavio krajem travnja 1953. u povodu praizvedbe opere *Dužijan* dr. **Josipa Andrića**. U njemu su predstavljene skladateljova djela, a objavljen je prvi čin ove opere, kao i Kronologija hrvatskih opera od *Ljubavi i zlobe* **Vatroslava Lisinskog** iz 1845. godine, koja se smatra prvom hrvatskom operom, do *Dužijance* dr. Josipa Andrića, koja je izvedena te 1953. godine. Objavivši ukupno 15 brojeva u devet svezaka, tijekom samo jedne sezone Antun Kujavec se zacijelo zamorio, te je u narednom, trećem godištu, u sezoni 1953./54., uređivanje preuzeo **Ivan Vuković** uz potporu uredništva kojega su sačinjavali: **Slobodan Sedlar**, **László Pataki**, **Rudolf Németh** i **Endre Lévy**, kada su objavljena samo dva broja *Naše pozornice*.

U prvom broju objavljen je repertoar kojega obrazlaže direktor Hrvatske drame Slobodan Sedlar, a osim toga čitateljima su predstavljeni novi članovi kazališta, **Mirko Huska** piše o režijskom postupku tijekom pripreme *Hasanaginice*, dok **Lajčo Lendvai** izvještava o rezultatima natječaja za suvremeni dramski tekst što ga je raspisala Hrvatska drama. U drugom broju *Naše pozornice* o kazališnim zbivanjima pišu Slobodan Sedlar, Lajčo Lendvai i **Geza Kopunović**, a objavljen je i razgovor s **Nikolom Cvejićem** o njegovu redateljskom postupku u povodu obnove opere *Tosca*. U oba broja objavljen je zanimljiv pregled kraćih vijesti. Nakon toga *Naša pozornica* prestaje izlaziti, moglo bi se reći za javnost posve neočekivano, upravo onda kada je sve više obećavala prerastajući u dobro uređivanu i lijepo prihvaćenu tiskovinu među čitateljima. Kada je u jesen 1954. godine obilježavana stota obljetnica izgradnje kazališne zgrade u Subotici, pripremljen je tzv. jubilarni broj *Naše pozornice*.

Olimpijska baklja kroz Suboticu

Olimpijska baklja predstavlja drevni običaj kada su žene – po ugledu na svećenice boga Zeusa palile olimpijsku vatru. Od 1928. g. vatra se ponovo počela paliti u grčkoj Olimpiji putem konkavnog zrcala. Štafetno nošenje baklje započelo je nošenjem olimpijske baklje s plamenom upaljenom u Olimpiji za Olimpijske igre 1936. u Berlinu. Ovo štafetno nošenje baklje od drevne Olimpije do Berlina prošlo je i kroz Suboticu po unaprijed isplaniranom redoslijedu utvrđenom od strane Međunarodnog olimpijskog odbora u dužini od 3.075 km. Kroz Jugoslaviju je trasa iznosila 575 km. Vojvođanski sportaši su predviđeni da nose baklju od Maradika do mađarske granice, a subotički trkači su nosili olimpijsku vatru od Žednika do granice s Mađarskom.

Velik broj građana je izišlo na ulice u noći koja je bila vedra i tiha, srpanjska. Sve kuće i prozori su na putu olimpijske vatre bili osvijetljeni ili su imali svijeće u prozorima. Uz burne ovacije olimpijska je vatra bila svečano dočeka. Tako su se svi vatrogasci postrojili ispred svoje postaje i tako pozdravili svog komandira **Andriju Kujundžića Čiču**, koji je nosio baklju na toj relaciji. Nositelji su bili puni elana i želje da pronesu baklju na svojoj dionici što prije, ali ih je rukovodstvo usporavalo da ne bi stigli ranije jer su svaka minuta ili kilometar do tančina bili razrađeni. Baklja se nije mogla ugasiti ni kada bi je stavili u vodu ili pijesak. Neki nositelji su ponijeli sjekire i tako se dosjetili da odsijeku plamen i sačuvaju jedan dio fitilja koji je gorio s bakljom.

Ing. **Kosta Petrović**, predsjednik mjesnog olimpijskog odbora nosio je posljednju dionicu do Sokolskog doma zajedno s **Lajosem Vermesom** i **Franjom Skenderovićem**. Po prispjecu, Kosta Petrović je zapalio vatru u 02:39 sati na pripremljenom petostepenom pijedestalu s velikim olimpijskim krugovima koji se nalazio ispred *Sokolskog doma*. Pred građanima i svim okupljenim sportašima vremešni Lajos Vermeš i **Nikola Matković** su prikazali jednu mačevalačku borbu. U 03:35 sati je **Ivan Sarić**, legenda subotičkog sporta, nogometaš, motociklist, automobilist, konstruktor i prvi letač avionom u Subotici, ponio baklju prema mađarskoj granici. Na granici baklju je nosio Kosta Petrović, Andrija Kujundžić Čiča – olimpijsku, a **Dragutin Jager** državnu zastavu.

Petrović je prilikom predaje baklje pozdravio na njemačkom jeziku u olimpijskom duhu, dok je dr. **Tóth** podnačelnik Segedina govorio na mađarskom jeziku u izazivačkom i revizionističkom duhu. Ovime je lijepa svečanost i predaja olimpijske vatre bila pokvarena i nimalo u olimpijskom duhu i značaju Olimpijade uopće, iako su već naznake njemačke superiornosti i megalomanije bili na vidiku.

Baklju su nosili značajni subotički sportaši: **Veco Vujković Lamić, Grgo Šefčić Giga, Petar Budanović, Lazar Bogešić, Josip Kujundžić Kejo, Stevan Čete, Svetozar Petrović, Matija Pisanić, Albe Vidaković, Lajčo Bašić Palković, Nesto Kopunović Netoj, Emil Veselinović, Marko Čović, Milorad Mujo Gardinovački, Bogdan Kragujević, Jovan Memhelcer, Gojko Janjić, Tome Vujković Lamić, Stjepan Šarčević Dečko, Ozren Pilić, Franjo Palković, Lajčo Pozderović, Andrija Kujundžić Čiča, Kosta Petrović, Lajos Vermes, Franjo Skenderović, Ivan Sarić, Nikola Matković, Ivan Molnarić, Remija Marcikić, Lazar Tešić, Laza Plavšić, Martin Vujković Lamić, Antun Fajs, Franjo Buzacki, Marko Horvacki, Pavao Šarčević, Petar Ronjec, Svetozar Krunic, Bogoljub Papić, Antun Radak, Geza Demeter, Rajko Babić, Tome Kopilović, Stjepan Šlezak, Franjo Kenjereš, Lajčo Vinković, Lajčo Vujković Lamić Moco, Josip Segi, Đorđe Stepanov, Krešimir Čučković, Stanislav Pecarski, Andrija Mazić, Vojin Milovanov, Zoltán Vass, M. Knežević, D. Renih, V. Vranić, Franjo Timari, Ladislav Hegediš, Jovan Stepanov i Dragutin Jager.**

Mjesni olimpijski odbor, na čelu s Petrovićem, tiskao je zasebno »Uputstvo za trku lučonoša koji prenose olimpijsku vatru« u kojem se točno do najsitnijeg detalja precizira način nošenja olimpijske vatre, priprema, odjeća i ponašanje trkača. Uputstvo je podijeljeno svakom trkaču i rezervama. Nositelji su bili postavljeni pored svakog kilometarskog obilježja. Probno nošenje olimpijske vatre je izvršeno 18./19. srpnja 1936. godine u isto vrijeme kada je i službeno bila nošena olimpijska vatra.

Olimpijska vatra je pronijeta i 1972. godine kroz Suboticu na putu za München.

Ljudevit Vujković Lamić

Etnokamp sljedećeg tjedna

Etnokamp *Hrvatske čitaonice* počinje u ponedjeljak, 27. kolovoza i trajat će sve do 31. kolovoza, i to u domu DSHV-a u Subotici. Svi oni koji su prethodnih godina bili na ovome hvale vrijednom kampu znaju kako će se tijekom tjedan dana, koliko kamp traje, dobro zabaviti. Vjerujem da ste se prijavili i da jedva čekate početak koji je zakazan za 14 sati. Vidimo se!

U tijeku je Etnokamp u Plavni

Ako ste iz Plavne ili Vajske, vjerujem da ste ovih dana zaista uživali u programu koji su za vas organizirali HKPD *Matoš* iz Plavne, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata i Hrvatska čitaonica.

Danas je posljednji dan kampa i ostaje nam samo pozvati vas, ako niste sudjelovali u kampu da dođete na završnu priredbu koja će biti danas, 24. kolovoza s početkom u 18 sati. O svim detaljima, kako je prošao ovaj interkulturalni kamp čitajte u sljedećem broju *Hrvatske riječi*.

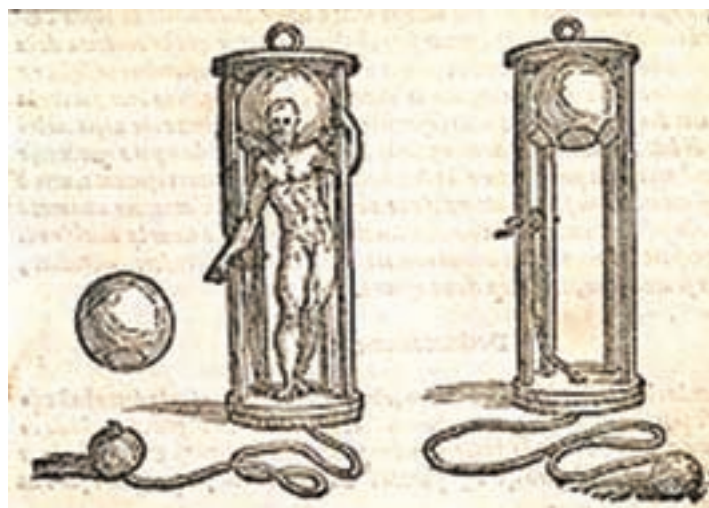

Ronjenje

Vjerujem da ste ovoga ljeta imali priliku posjetiti more ili možda neki bazen, a ako bar malo volite zaviriti u morske dubine potrebna vam je oprema. Maske, disalice, pa čak i peraja dio su opreme podvodnih ljubitelja, a kako su i kada nastale te vodene sprave saznajte u daljem tekstu.

Prvi ronici

Ronjenje je zaranjanje ispod vodene površine uz zadržavanje daha ili uz uporabu ronilačke opreme. Ljudi su počeli roniti još davno, prije mnogo tisuća godina. Nekada je najvažniji posao ronilaca bio spašavanje tereta s poto-

nulih brodova. Tada nije postojala oprema koju mi danas poznajemo, oni su ronili na dah, a umjesto utega koristili su kamenje. Zaranjali su čak do 30 metara dubine, a međusobno su bili vezani konopcima.

Važno!

Ako volite uživati u podvodnom svijetu, vodite računa da nikada ne budete sami, da imate odgovarajuću opremu i da za ovaj sport postoje škole i tečajevi, ako se time želite ozbiljnije baviti. Jasno je da ronici moraju biti sjajni plivači. Maske koje mi danas najčešće koristimo, kao i disalice, nisu profesionalne, kao što ni mi nismo profesionalni ronici. Stoga nemojte u tome pretjerivati.

Ronilačko odijelo

Oduvijek je želja ronilaca bila ostati pod vodom što dulje, pa su se ljudi snalazili na razne načine kako bi sebi osigurali izvor ili dovod zraka. Kako kažu povjesničari, potkraj XVI. stoljeća izumljeno je takozvano ronilačko zvono s otvorenim dnom koje se pomoću utega spuštalo okomito u

vodu, pa je zahvaljujući tom načinu zrak ostao zarobljen u zvonu. Kasnije su izumitelji na zvono dodali dovod za zrak, a prvo nepropusno gumeno ronilačko odijelo s kacigom izumio je **Augustus Siebe** u XIX. stoljeću.

Ronilačka oprema

Roniti je najlakše uz odgovarajuću opremu, a to su maska, disalice i peraja. Tek šezdesetih godina tehnologija se razvi-

la i omogućila je nastanak ronilačkog odijela koje je moglo izdržati utjecaj tlaka, a bilo je lagano za uporabu. Pojavom prvog autonomnog ronilačkog aparata dobivena je kompletna oprema za ronioce i tada se ronilac mogao slobodno

kretati pod vodom. **H. A. Fleuss** je 1878. godine razvio prvi ekonomski isplativ ronilački aparat, ali je tada upotrebljavan stopostotni kisik, koji kada se udiše pod tlakom postaje otrovan. Još prije početka Prvog svjetskog rata dodan je modificirani regulator, a ronilački spremnici su imali kapacitet držanja kisika na više od 200 bara.

Zanimljivosti:

- * Ronioci najčešće rone u parovima, kako bi mogli jedan drugome pomoći u nevolji.
- * Vlastiti Guinnessov rekord u statičkom ronjenju na dah u bazenu oborio je **Budimir Šobat Buda**, kada je pod vodom bio nevjerovatnih 24 minute i 11 sekundi.
- * Najstariji podaci o ronjenju na dah potječu iz 3. stoljeća prije Krista, gdje se po Japanu spominju muškarci i žene ronioci koji su sakupljali prirodna bogatstva pod morem.
- * Anegdota iz 1913. godine spominje Grka po imenu **Gheorgios Haggi Statti**, koji se, kada je brod talijanske mornarice ostao bez sidra, ponudio da će ga pronaći i izroniti. Više puta je uz pomoć utega zaronio na dubinu preko 70 metara dok nije zavezao konop i izvukao sidro.

Izdajem apartmane u Novom Vinodolskom. www.apartmani-karasic.com

Prodaje se apartman od 36 m² u Jadranovu, 5 km od Crikvenice. Tel.: 024-4527-499, 064-18-39-591.

Naprodaj bunjevačka ruva od paje, sukna, sefira, satena, pregače, marame plišane, rojtoš svilene, delinske, kaputi muški i ženski, šepica, šeširi, čakšire, prusluk, čaršapi, ponjevice. Tel.: 024/528682.

Tročlana obitelj prima na dvorbu stare osobe za mirovinu ili nekretninu. Tel.: 062 1941729.

Prodaje se stambena zgrada u Kertvarosu površine oko 120 m². Tel.: 024 546800.

Izdajem stan na Srednjacima, Zagreb, 25m², topla voda, centralno grijanje, interfon. Tel.: 063 596840 i 024 547204.

U Somboru prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suteronom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025 5449220; 064 2808432.

Prodajem u Donjem Tavankutu 1 ha 6 ari pijeska kod groblja, odlična lokacija. Vlasnik. Tel.: 0638560635.

Prodajem psa engleske rase, buldog, ženka, sterilizirana, stara godinu dana. Informacije: 065-531-99-28.

Starija kuća (4 sobe, ručiona, 2 kupao, kuhinja, ostava) + sporedna zgrada (ljetna kuhinja, soba, kupao) se prodaje ili mijenja za stan ili kuću u Zagrebu (centar). Tel.: 024 754760 ili 064 2394757.

Uzimam zemlju u zakup, Klisa, Stari i Novi Žednik, Mala Bosna, Subotica. Plaćam 12 metara po jutru. Tel.: 064 305 1488.

Prodajemo lijepu kuću u Subotici, 145 m², dvije terase, dvije garaže, svi priključci, bazen, legalizirano, može zamjena za manji dvosoban stan, plus doplata. Tel.: 024-456-12-05.

Hrvat, katolik, 61 godinu, umirovljenik s dobrim primanjima, grad Slavonska Orahovica, kuća, automobil, vitalan, zgodan, traži ženu – katolkinju za brak, bez djece, koja ima do 57 godina. Pošaljite za početak SMS poruku na 063-766-88-08. Josip, Hrvatska, Slavonska Orahovica kod Osijeka.

U predgrađu Subotice prodajem trosobnu katnicu sa suteronom. Parket u svim sobama, dvije kupao, legalizirano, sa svim priključcima. Plac 560 m². Moguća i zamjena za slično u okolini Zagreba. Tel.: 062-332-247.

Povoljno se prodaje legaliziran objekt na parceli od 510 m² u Somborskoj ulici br. 67. Kod dvije pruge, komplet opremljen za nastavak radova male privrede, trofazna struja, gradska voda, priključak na plin. Tel.: 063-551-871.

Sijačica OLT GAMA 18, s lulama, dvobrazni plug 12 leopard – tel.: 024/528-682. Gobels prikolica 14 tona registrirana za traktor, u dobrom stanju, na prodaju – tel.: 024/532-570.

Prodajem aparat za zavarivanje, monofazno i trofazno napajanje, kao i sjeme uljane rotkve (pogodno za golubare). Tel.: 064/3910182.

Subotica - Bajnat, prodaje se uknjižena dvosobna kuća od miješanog materijala, površine 90 kv m s većim dvorištem i nusprostorijama. Monofazna struja, telefon, kablovska, gradski vodovod i kanalizacija. Cijena 32.000 eura. Interesirati se na 064-2943798 ili 064-1611709.

Proširenje plinske mreže

Radovi na proširenju plinske mreže od *Pionira* do Nove općine započeti su prošloga tjedna, a po planu bi trebali biti završeni za mjesec dana. Na ovom potezu plinska mreža će obuhvatiti Lošinskiju ulicu, Senčanski put i Trg Lazara Nešića. Ukupna duljina ove mreže je 1420 m, a vrijednost investicije je 9 milijuna dinara, prenosi TV Subotica.

Po riječima **Ildikó Zédi**, direktorice JKP *Subotica-plin*, po okončanju prve faze, u drugoj će mreža biti proširena na Korzo i u sporednim ulicama Branišlava Nušića, Ive Vojinovića, Cara Dušana, Braće Radić obostrano i Maksima Gorkog. Duljina plinovoda u ovim ulicama je oko 860 m, a vrijednost investicije je 6 milijuna dinara. Proširenjem distributivne plinske mreže, kako kažu u JKP *Subotica-plin*, bit će omogućeno priključivanje na plinsku mrežu za najmanje 500 novih korisnika.

Kompletna mreža je izrađena od polietilena, dimenzija cjevovoda od *Pionira* do Nove općine je fi 110, a na Korzou i drugim ulicama bit će manjih dimenzija, ali će se svi zainteresirani potrošači moći priključiti po izgradnji mreže i aktiviranju plinovoda, pojasnila je **Nada Gvojić Rogić**, voditeljica Razvojno-tehničkog odela JKP *Subotica-plin*.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji VAŽI DO 29. 8. 2018.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*.

Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga *CroArt* prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge.

Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218; e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC *Bunjevačko kolo*, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, Ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel.: 024/556-898 ili 555-589.

AKCIJA!

SG

internet

već od
649 din

SUBOTICA KARADORDEV PUT 2 TEL: 024/555765 WWW.TIPPNET.RS

Predolimpijske igre (6)

Oktoberfest i Pierre de Coubertin

Coubertin 1892. godine dobija značajnu podršku. Naime, te godine se Unija francuskih sportskih društava za atletiku prvi put založila za obnavljanje olimpijskih igara.

U njemačkoj stručnoj literaturi pojavili su se brojni tekstovi koji dovode u vezu *Oktoberfest* u Münchenu i olimpijske igre novog vijeka. Prvi *Oktoberfest* priređen je 1810. kako bi se obnovili srednjovjekovni običaji »u cilju očuvanja narodnih veselja«. U višednevnom programu festivalskog karaktera, »sportske« discipline bila su različita natjecanja u streličarstvu i konjičke utrke. Manifestacija se održavala svake godine, a od 1815. program je dopunjen i »gimnastičkim« natjecanjima i slično kao što je kasnije bio slučaj i u Grčkoj, kao prateći program organizirana je poljoprivredna izložba.

Njemačke predolimpijske igre

»Sportski« program se od 1836. godine sve više proširuje, među ostalim, atletskim disciplinama kao što su bacanje diska, trkačke discipline na različite daljine i bacanje kladiva a uključeno je i hrvanje. U prvoj polovici XIX. stoljeća bavarski intelektualci nisu ostali ravnodušni prema filohelenizmu, bilo da je u pitanju književnost, arheologija ili neka druga grana umjetnosti. Brojni pisci, pjesnici, političari i pedagozi obišli su znamenite predjele Grčke upoznavši se na taj način s antičkom mitologijom, odnosno sa starim olimpijskim igrama. Bavarski vladari **Ludwig** a potom i njegov sin **Maksimilijan** kao mecene podržavali su ove inicijative, štoviše, zahvaljujući njemačkom podrijetlu supruge grčkog kralja **Otta I. (Amalia von Oldenburg)** ove njemačko-grčke veze postale su još čvršće.

Sportska natjecanja na *Oktoberfestu* 1850. i 1852. godine tadašnji tisak (novine, časopisi, kalendari-godišnjaci) uspoređivao je s antičkim »olimpijskim igrama«. Grčke i njemačke (bavarske) predolimpijske igre imale su festivalski karakter i po tome su bile vrlo slične. Po mišljenju današnje njemačke stručne literature, programska koncepcija *Oktoberfesta* dala je osnovu i bila primjer za grčke predolimpijske igre.

Obnavljanje olimpijskih igara

Pierre de Coubertin (1863. – 1937.) osnivač je modernih olimpijskih igara. Pošto je rođen 1863. godine, razumljivo je kako nije bio u prilici neposredno pratiti rane grčke »predolimpijske igre« (1859., 1870. i 1875.). Ali je zato već kao mladić s velikom pažnjom pratio

razvoj suvremenih ekonomskih i društvenih odnosa u Engleskoj. Kao pristaša engleskog školskog sustava i načina odgoja Coubertin 1883. odlazi na studijsko putovanje u Englesku. Veliki utjecaj (i) na njega imala je knjiga **Thomasa Hughesa** *Školski dani Toma Browna* (Thomas Hughes: *Tom Brown's Schooldays*), odnosno uspješno primijenjen i proveden arnoldizam u školstvu. Arnoldizam počiva na četiri osnovna postulata: škola, crkva, kolegij i sport. Pojmovi »džentlmen«, »kršćanin« i »fer plej« imali su istaknutu ulogu u ovoj metodi odgoja. Metoda je nazvana po **Thomasu Arnoldu** (1795. – 1842.), engleskom edukatoru i povjesničaru, upravniku *Škole Rugby* (Rugby School), koji ga je uveo i primjenjivao u odgoju učenika (Rugby, Warwickshire, Engleska).

Coubertin je pod utjecajem ovih saznanja postao pristaša novih ideja u načinu odgoja. Tome ide u prilog i njegovo mišljenje da je jedan od razloga francuskog poraza u ratu s Pruskom (1870. – 1871.) i u tome što francuski vojnici nisu imali potrebnu fizičku pripremljenost pa je novim »programom odgoja« nastojao to poboljšati. Godine 1889. stupio je u kontakt s tada već vremešnim **Williamom Brookesom** (osnivačem Olimpijskog društva Wenlock), a listopada 1890. ga je i osobno posjetio u Much Welnocksu. Tom prilikom Brookes ga je detaljno informirao o grčkim inicijativama za obnovu antičkih igara, nakon čega Coubertin postaje »vatreni« zagovornik i inicijator osnivanja olimpijskog pokreta. Rođen početkom XIX. stoljeća (1809.), Brookes je bio tipičan predstavnik svoje generacije, što se ogledalo u kolebanju između nacionalizma i internacionalizma, ali je smatrao da oživljavanje antičkih olimpijskih igara ima svijetlu budućnost, posebno naglašavajući prije svega odgojne ideje olimpizma i po tom pitanju učinio je i praktične korake.

Coubertin 1892. godine dobija značajnu podršku. Naime, te godine se Unija francuskih sportskih društava za atletiku prvi put založila za obnavljanje olimpijskih igara kao »periodičnih sportskih natjecanja omladine cijelog svijeta, koja bi pridonijela uklanjanju nacionalnog rivalstva i nesuglasica vjerske, političke i rasne prirode«.

Atila Dundžerski

Nogomet Srpska liga Vojvodina

Posrnuli na startu

VRŠAC – Nogometaši *Bačke 1901* posrnuli su na prvom ovosezonskom gostovanju. Novajlija u ligi, OFK *Vršac*, trijumfirao je s čistih 3:0 (1:0). Skoro cijelo prvo poluvrijeme igralo se ravno-pravno, s malo većom inicijativom domaćina, koji su u prednost došli nekoliko minuta prije odlaska na odmor. Na samom početku drugog dijela igre prednost su povećali na 2:0, a u 56. minuti igrač domaćina **Levićanin** eurozgoditkom je postavio konačan rezultat. U preostalom dijelu utakmice Vršćani su olako propustili prigode za dotući grogiranog protivnika. Promašili su penal i još nekoliko zicera. U narednom kolu *Bačka 1901* će dočekati ekipu *Srbohrana*.

Vojvođanska liga Sjever

Uspješni u debiju

SOMBOR – Na startu jesenske polusezone, istodobno i u svojoj prvoj službenoj utakmici, ekipa *Radnički 1912* na svojem travnjaku je svladala ekipu *Tekstilca* iz Odžaka rezultatom 3:0 (1:0). Zgodicima **Matijaševića** u 32. i 51., te **Antunića** u 70. minuti, domaćini su pred više od 400 navijača otvorili prvu stranicu povijesti natjecanja za bodove. Svakako, najbolji na travnjaku bio je agilni Matijašević, no, po zalaganju nisu zaostajali ni njegovi suigrači, što je prezadovoljna publika prepoznala i na izlasku s travnjaka burnim pljeskom nagradila ekipu. U narednom kolu *Radnički 1912* će gostovati u Crvenki.

Hladan tuš u Tavankutu

TAVANKUT – Pred oko 250 svojih navijača ekipa *Tavankuta* je zabilježila nenadanih 0:1 (0:1) od *Mladosti* iz Turije. Najzaslužniji za jedini zgoditak na utakmici bio je vratar domaćina **Sabo**, koji se u 28. minuti poigravao loptom, izgubio ju, a gosti su ovaj poklon umješno realizirali, na koncu se ispostavilo za velika tri boda. Poslije ovog zgoditka Tavankučani su krenuli na sve ili ništa, stvarali prigode, međutim, lopta jednostavno nije htjela u mrežu gostujućeg vratara. U drugom poluvremenu domaćini su bili još agilniji, ali i neprecizniji, tako da i pored apsolutne dominacije nisu uspjeli niti poravnati. U narednom kolu *Tavankut* će priliku za popravni potražiti na svojem travnjaku protiv *Bačke* iz Pačira.

Vrtić siguran na startu

VRBAS – Na startu jesenske polusezone, na gostovanju u Vrbasu, pred oko 200 gledatelja, dječji vrtić somborskog *Radničkog* nadigrao je ekipu OFK *Vrbasa*. Zgodicima **Sapozničenka** u 17., **Žeželja** u 19. i **Lakića** u 50. minuti, uz primljeni pogodak iz opravdano dosuđenog penala u posljednoj minuti prvog poluvremena, gosti su zabilježili sigurnu pobjedu; nakon posljednjeg zvižduka suca **Raukovića** iz Subotice semafor je pokazivao rezultat 1:3 (1:2). Pomlađeni Somborci od starta su pokazali gotovo fanatičnu želju za pobjedom. Domaćini gotovo do odmora nisu stvorili ozbiljniju prigodu, za razliku od crveno-bijelih, koji

su već u prvom poluvremenu mogli riješiti pitanje pobjednika. Razigrani **Žeželj**, **Čuljak**, **Sapozničenko** i **Vuković** poigravali su se s domaćom obranom i samo zahvaljujući nepreciznosti u izvršnici napada mreža domaćeg vratara nije se tresla više puta. Minutu prije kraja prvog dijela Vrbašani su iskoristili poklon penal **Mazinjanina**, koji je oborio protivničkog napadača kad je lopta već bila u rukama vratara **Jeličića**. Trećim pogotkom Somborci su početkom drugog poluvremena krunisali svoju odličnu igru i potvrdili pobjedu. *Radnički* će u subotu ugostiti *Mladost* iz Bačkog Petrovca.

Mladosti Apa bodovi iz Karavukova

KARAVUKOVO – Nogometaši *Mladosti Apa* bili su uspješni na gostovanju u Karavukovu. Rezultatom 1:2 (1:1) nadigrali su domaćina u jednoj pravoj prvenstvenoj, oštroj i borbenoj, ali nadasve korektnoj utakmici. Domaćini su došli u prednost u 20. minuti iz ispravno dosuđenog penala, iako su Apatinci od početka utakmice imali terensku inicijativu. Poravnao je **Gligorije-vić** minutu prije odlaska na odmor. Isti igrač je zatresao mrežu domaćina u 88. minuti za potpuni preokret. U narednom kolu Apatinci će ugostiti ekipu *Budućnosti* iz Gložana.

Gesta za pamćenje

Iz ovoga susreta ostat će upamćen jedan danas neuobičajen potez trenera Apatinaca **Slobodana Bačića**. Naime, kod rezultata 1:1 jedan igrač domaćina nezgodno je stao i ozlijedio se, izgubivši i loptu. Nogometaši *Mladosti* imali su otvoren put ka vratima domaćina i vjerovatno bi se sve završilo zgoditkom. Na opće iznenađenje svih nazočnih, s klupe je ustao trener Apatinaca i prekinuo akciju svoje ekipe kako bi se ukazala pomoć ozlijeđenom igraču. »Poštujemo svakog protivnika, a bilo je očito da nije upitno simuliranje već ozbiljna ozljeda. To je bio ključni razlog zbog koga smo prekinuli akciju, jer preče nam je zdravlje nogometaša od jednoga zgoditka«, rekao je Bačić nakon utakmice.

PFL Sombor

Nenadani poraz

SOMBOR – Nogometaši somborskog ŽAK-a zabilježili su nenadani poraz od vrlo dobre ekipe *Slavije* iz Pivnica rezultatom 1:2 (1:1) na svojem travnjaku, na startu jesenske polusezone. Pred šezdesetak navijača na stadionu pored pruge, puleni trenera **Alberta Hernausa** došli su prvi u prednost zgoditkom **Stankovića**, međutim, u istoj minuti su primili zgoditak za poravnanje, što je bio i rezultat prvog dijela susreta. U nastavku, gosti su bili

agilniji, potkraj utakmice potpuno preokrenuli rezultat i posve zasluženno osvojili cijeli plijen. U narednom kolu ŽAK će gostovati *Borcu 46* iz Obrovca.

Svakom po bod

KULA – Na startu jesenskog dijela prvenstva favorizirana ekipa *Kule* na domaćem se travnjaku morala zadovoljiti jednim bodom protiv *Tvrđave* iz Bača. Podjela bodova je najrealniji ishod, jer su u vrlo tvrdoj utakmici i jedna i druga ekipa stvorile tek poneku polupriliku. Dojam je da su nogometaši na travnjaku

znatno više pozornosti posvetili obrani svojih vrata nego ugrožavanju protivničkih. U narednom kolu *Tvrđava* će dočekati ekipu *Poleta* iz Sivca.

PFL Subotica

Sigurna pobjeda

BAJMOK – Na startu sezone 2018./19. *Radnički 1905* je osvojio važne bodove sigurnom pobjedom od 2:0 (2:0) protiv uvijek neugodnog rivala, ekipe *Panonija* IM Topola. Utakmica je riješena već u prvom poluvremenu, a u narednom kolu Bajmačani će gostovati *Vojvodini* u Bačkom Gradištu.

NOVI KNEŽEVAC – Sigurnom pobjedom ekipa *Đurđina* je na otvorenju jesenske polusezone osvojila prva tri boda kod *Obilića* u Novom Kneževcu. Rezultat 1:3 (0:0) realna je posljedica zbivanja na travnjaku. Gosti su imali više snage i pokazali više umješnosti u trenucima kad se utakmica lomila. U narednom kolu u *Đurđinu* će gostovati *Preporod* iz Novog Žednika.

Općinska liga Bačka Palanka 1. razred

BAČKA PALANKA – Na stadionima klubova Općinske lige Bačka Palanka 1. razred lopta će krenuti s centra u subotu, 25. kolovoza u 17 sati. Za ovosezonsko ligaško natjecanje prijavljeni su: *Proleter* (Karađorđevo), *Slavija* (Bođani), *Neštin*, *Bački Hajduk* (Bačko Novo Selo), *Krivanj* (Selenča), *Bačka* (Despotovo), *Naša zvijezda* (Silbaš), *Borac* (Vizić), *Budućnost* (Gložan), *Bačka 1945* (Bačka Palanka), *Sloga* (Plavna), Maglić (Bački Maglić) i *Mladost* (Mali Bač).

Ivan Andrašić

POGLED S TRIBINA

Dinamo

P rošlosezonski euro post bio je dobra pouka čelništvu najtrofejnijeg hrvatskog kluba, i u novu sezonu bitke za mjesto pod europskim krovom *Dinamo* je ušao mnogo spremniji i jači. Zanimljivo je pak primijetiti, s posve novom momčadi i novim trenerom **Bjelicom**. Unatoč prodaji nekoliko zvučnih imena (inkasirano je više od 20 milijuna eura), novi *modri* su se pokazali fantastično i nakon dvostruke pobjede protiv *Astane* u posljednju rundu kvalifikacija za Ligu prvaka ulaze s jakim vjetrom u jedrima. Protivnik je švicarski prvak *Yang Boys*, momčad koja ipak nije toliko respektabilna (oprez, niti *Skenderbeu* prošle godine nije bio pa je opet bio koban) poput drugih sudionika play offa, pa se može gajiti zbilja objektivna nada u prolaz i mjesto u skupinama najjačeg i najlukrativnijeg klupskog natjecanja.

Dinamo je u proteklom europskim susretima pokazao nešto što ga prijašnjih godina nije baš krasilo, a to je kompaktnost u svim linijama momčadi koja praktično nema niti jednu favoriziranu jedinku. Prijašnjih sezona mnogo toga se vrtilo oko određenih »asova« koji potom svoju »reputaciju« nisu opravdavali

kada je to bilo najpotrebnije. Ovog ljeta sasvim suprotna slika.

Kolektiv djeluje mnogo snažnije, a svaki pojedinac nastoji dati svoj maksimum. Zato je već sada europska jesen osigurana, samo ostaje pitanje u kojem natjecanju, jer Europska liga je zagarantirana u slučaju ispadanja od Švicaraca. Plus već posve solidna financijska injekcija od nekoliko milijuna eura za ovaj dommet plus potencijalno još veći iznos (15 milijuna eura) ukoliko se stigne do ždrijeba skupina Lige prvaka. *Dinamu* je to uspijevalo i prije, pa što ne bi i sada.

Na drugoj, tužnijoj strani, ostaju zabilježeni kiksevi *Hajduka* i *Rijeke*, koji su nažalost svoj euro put završili na trećoj stepenici. Osobito mogu žaliti Splitsani koji su do 93. minute uzvratu u Bukureštu imali prolaz, a onda nakon kiksa vratara ostali praznih ruku. Rijeka također može žaliti za prolivenim mlijekom, jer je nakon brojnih neiskorištenih prilika u prvom susretu uslijedila kazna u minimalnom porazu na svojoj Rujevici.

Šteta. Bila je to odlična prigoda za hrvatski klupski nogomet da znatno popravi svoj euro koeficijent koji bi mogao iduće sezone donijeti dva mjesta u kvalifikacijama za Ligu prvaka.

Ostaje samo *Dinamo*. S velikom šansom da konačno naprave i nešto više. I rezultatski bolje.

Pa neka tako i bude...

D. P.

U NEKOLIKO SLIKA

Djevojke s cvijetom u kosi
5. maraton lađarica - Neretva

Iz Ivković šora

Kogod zagužvava

piše: Branko Ivković

Ta faljnis, da. Jeto, idem pa divanim sam sa sobom, čeljadi, dok raznesivam krmačama napoj. Sav sam se ošmuro od ove vrućine; kandar je došlo vrime da možem skinit popršnjak, ne mož izdurat. Sav sam niki smlaćen i zbunjen, sam sebe ispitivam, al ovo što se sad trevlja borme mi se ni malkoc ne sviđa pa vi kažite šta očete. Da se di čovik obazre, svudank niki bis vlada. Kad će tim već doć kraj ja ne znam, al da ne valja borme ne valja. Jeto, niki dan čitam u novini pa sam sebi ne virujem, tio sam se plenit da vidim jesam svistan svoje nesvisti jel koji mi andrak. Dva naša glavna čovika se istiravaju oko ovi izbora za više, pa to nikako nije na mistu, srdio se kogod jel ne srdio. Šta da onda veli običan paor, pa čak i ovaj vaki mali kukavni kugod što sam ja? Dajte, već jedared se izdivanite pa da nam svima budne lipo i dobro, a ne vako da svako od svakog zazire. Jeto, ponamirivo sam pa još samo ponalivat vode, a to mi je da vam pravo velim postala nika i muka. Triba borme zapet pa povuć kablina od dvanajst litara po avliji, a više ni noge ne slušaje kako triba a ni hrknjača, pomalo i kolina škripe ko stari ajto, al to tako, veli mi doktor, mora bit, omatorilo se. Kazo mi vako: »Vaša dijagnoza je grozna, kičma vam već u slovo 'S'. Hm, mislim se ja, dobro da nije u slovo »T«, onda mi ne gine Kersko. Dotle ćemo izdurat, a valjdar će dotleg i Ivković šor izdurat. Sio ja odmorit i popit koji gucaj kafe i zapalit jednu, kad evo mog komše Periša, s taraba viče: »Di si ti? Cilo te jutro zovem na telefon, a ti se ne javljaš nikako«. Ta ne vidiš, mal nisam kazo blendo, da nema struje a meni dica donela telefon koji ne mož brez struje radit, izili ga oni. Najviše sam ja volio onog starog na vrćenje, pa kad zavrtiš ajto on kaže »kkrrrrr«. To je bio telefon, a ne ovi sad. Polak se ni ne razumim u njeg. Ta šta si me toliko tribo, moj Periša, šta ti tako gori pod nogama, Bože iz čovikom? Ta bio si i ti u kolu prid varoškom kućom, sve si vidio valjdar, bilo zdravo lipo. A jeto niki sad zdravo kude i divane da su tribala bit samo naša kola, i samo naše pisme. Joj, lipo ću poludit, čeljadi, od ove nesloge i ovi krivi kojikaki divana. Ma, nek divane, Pere šta god oće, bilo je lipo i gotovo, igrala se i naša kola još kako. Moja mama Klara je divanila da se i kadgod igrala i vranjanka i čačak i čardaš i šta ti ja znam koja. Ta nećemo se valjdar zatvorit u kaki korlat, pa nam niko ne triba i ni s kim nećemo? I triba da se sve poštiva, a svoje voli i tako je i bilo. Počelo je kolo kako Bog zapovida s bunjevačkim igrama, a posli kad je sav svit se uvatio u kolo svirali su svirci sve redom a tako i triba. Baš je bilo lipo, svaka čast domaćinima naše lipe Dužijance. Neg, šta si se ti navrzo i tute mi mudruješ kad ni pojma nemaš igrat? I u tvoji svatovi si tvojoj Kati sve noge izgazio, a sad mi tu određivaš ko šta igra. Vidi ga sad; ajd sidi pa ćemo se pričestit s jednom. Nema više, ove godine neće bit, rđavo rodile kruške. Zbogom, čeljadi moja.

Bač Ivin štodir

Drugi ne volju njegove, njegovi se ne volju između sebe

piše: Ivan Andrašić

Bač Iva, ako će se o politike, imo nos na pokojnoga dadu. Davno nanjušijo da će još ve godine među njegovima bit cirkusa brog izbiranja. Eto, još prvač, ka išo u varoš ko njegove doktorice, u bolnice trefijo pajtaša Franju. Obadva došli rad srca. Znadu se sa koikaki priredbi, najviše soni na kojima se sastaju ni što sastavljaju pismice. Dugo i jedan i drugi radili koišta oko kulture. Počeli o deklemanja u prvomu razredu, potli puno naučili o koikaki, puno doznali o davni vrimenta, sve pribiližili, najviše toga natrukovali i dali nima što trukuju u nadnicu. I ni jim bilo žo, velu nek ostane pribiližito zone što će istom dojt na svit. Ako i dojd u ve države. Obadva bili i u njeve partije, o njeznoga postanka. Nikako prigurkali i te nesrične ratove, a brzo potli nji dočekali da va država, po zakonu, njeve prizna za svoje. Još o pri petnajsšesnajs godina, ka se puno njevi još uvik bojalo kazat i pokazat ko su, šta su i čiji su i bač Iva u njegovomu selu i pajtaš Franja u njegovomu, bili među prvima što na se navukli majice na crvene kockice. Ka se sa svojom družbom krenu na kako gostovanje sone strane Dunova, nisu ji sakrivali u kufema, pa navlačili istom ka dojd priko, opravili bi se u nji još doma, nek ji vidi cilo selo. Puno njevi jim i zamiralo, velu ne triba vuć vraga za rogove. A na koferencija puna usta, te po zakonu imamo prava va, te po zakonu imamo prava na. Ni prošlo puno vrimenta, obadva isfrkli iz njeve partije. Kanda imali dugačke jezike i oštre klajbase, a to niko o glavara, ni najveći, a oma ni vi po sela, ne volji. Možda vi mali ni ne razumu zašto, al ka već ne volju veliki, zašto bi oni? Evo i ka se već našli i čeku na red ko svoji doktora, morali malo pročačkat šta ima novoga ko njevi. »Eto, pajto, ope ćemo na izbiranje, svaka nacionalna manjina za se, vlast pri niki dan obnarodovala. Samo, mi se kanda ope nećemo izbirat ko i većina drugi, neg ko ni par najgorji«, veli pajtaš Franja i duboko izdane. »Ne znam kako to, kolike već godine se ne možemo posapit koliko nas je u ve države i pobiližit se u taj vražji popis za izbiranje. Nikako već utvrdit jal nas nema dosta za izbiranje, jal se bojimo, jal stidimo pokazat ko smo, šta smo i čiji smo. A silni novci već baciti noto«, odvrat mu bač Iva. Obadva malo ćutili i izdisali, al se i brez riči razumili. »Eto, partija nam se osipa, nas stari što je nosimo u srcu, sve je manje, puno mladi se ubiližilo, pa ostalo samo dok nisu dobili papire za otit, a ni sveto trojstvo što uvik bilo pripravno za it divanit i sovima u države di smo i sonima u države čiji smo, jedno vrime bilo sveto dvojstvo, a sad vidim i sveti svaki za se. Stali se i pljuckat po naši novina, kanda se ništa pokarabasil oko toga ko će prigrabit veću vlast. Eto, baš nam ni dva oka ne možu gledat u jednomu pravcu«, ope će pajtaš Franja. »A vamo samo kukamo kako nas niko ne volji, kako su uvik i svi protiv nas. A ko bi nas i voljijo, ka se ne voljimo sami između sebe?«, odvrat mu bač Iva. Prozvali ga, pa odanijo što se svršijo taki divan.

NARODNE POSLOVICE

- Svjetlo je uvijek na kraju tunela.
- Sloga od Boga, nesloga od zloga.
- Tko ništa ne čini, zlo čini.
- Umiljato janje dvije majke siše.

VICEVI, ŠALE...

Gostuje Stipan na radiju pa ga voditelj upita:

– Znači, Vi ste, Stipane, pjesnik?

Da, jesam pjesnik.

– Amater?

– A mater nije, ona je domaćica. Malo oko bašče i tako...

Profesor:

– Što je bilo poslije smrti Napoleona?

Učenik:

– Sprovod.

Profesor:

– A u kolovozu dođi na 40 dana.

Upita radnik šefa:

– Mogu li danas ranije izaći s posla? Trebao bih sa ženom u kupovinu!

– Žao mi je, ne možeš!

– O, veliko vam hvala. Znao sam da ćete mi pomoći!

Došao čovjek u prodavaonicu i pita:

– Koliko košta ova krema protiv uboda komaraca?

– 1.143 dinara, odgovori prodavac.

– Ništa, hvala, češat ću se!

DJEČJI BISERI

- Gdje je ljepše živjeti: na selu ili u gradu? – Ja mislim na moru.
- Kako se zovu ljudi koji žive na selu? – Seoci.
- Reklame služe zato da možeš otići u toalet.

FOTO KUTAK

**PETAK
24.8.2018.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:11 Dobro jutro, Hrvatska
10:19 Veterinar Engel
11:09 Pola sata od svega:
Banovina
12:00 Dnevnik 1
12:27 Spone ljubavi
13:17 Dr. Oz
14:00 Kraljica noći,
telenovela
14:46 Bonton: Svakog gosta
tri dana dosta
14:49 Zaronite s nama:
Divna - poluotok Pelješac
14:59 Umorstva u
Midsomeru
16:32 Bajkovita Hrvatska:
NP Mljet
17:00 Vijesti u 17
17:19 Bonton: Svakog gosta
tri dana dosta
17:24 Informativka: Pričuva
17:31 turizam.hrt
18:04 Zaronite s nama:
Korizmeni rat - otok Mljet
18:13 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:46 Tema dana
20:05 Pisma Juliji, film
21:50 Preljub
22:52 Dnevnik 3
23:26 Tajne petog staleža,
američki film
01:29 Zločinački umovi
02:10 Umorstva u
Midsomeru
03:43 Fotografija u Hrvatskoj
03:58 Šepurino, misto moje
04:26 Veterinar Engel
05:12 Spone ljubavi

05:28 Kompozicija 3:
Deklinacije ljubavi
05:58 Regionalni dnevnik
06:40 Džepni djedica
07:05 Juhuhu
09:28 Čudesne pustolovine
Julesa Vernea, crtana serija
09:56 Cvjetkov rasadnik
10:18 Kronike Matta Hattera
10:40 Vremeplov
11:07 Mjesto koje zovem
dom
11:58 Cesarica - hit godine
12:06 Moje najdraže
čudovište, američki film
13:35 Ožiljci na srcu, film
14:58 Cesarica - hit godine
15:06 Kulinarski safari Sare
Graham
15:32 Maher za tehnologiju

16:00 Regionalni dnevnik
16:47 Mamutica
17:38 U istom loncu
18:16 Stipe u gostima
18:54 Nove pustolovine
Lucky Luke, crtana serija
19:18 Istina ili mit:
Srčani bolesnici ne smiju
konzumirati masnoće
19:24 Izradi sam:
Ukrašavanje drvenih
predmeta
19:30 POPROCK.HR
20:05 Endeavour, mladi Morse
21:36 Mračni zločini, serija
22:31 Telenovela, serija
22:54 Telenovela, serija
23:18 Pripravnik
00:17 Bitange i princeze
00:52 Graham Norton i gosti
01:38 Noćni glazbeni program

**SUBOTA
25.8.2018.**

06:14 Klasika mundi:
Soňa Červená, glazbeni
dokumentarni film
07:37 Narednik Rutledge,
američki film
09:30 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
11:10 Kućni ljubimci
12:00 Dnevnik 1
12:26 Čuvari neba: Priča
o uzletištu Bentwaters,
dokumentarna serija
13:12 Sigurno u prometu
13:40 Inside Offside 2016:
Puno više od nogometa
14:10 Prizma
15:00 17-godišnjakinja u
bijegu, američki film
16:29 Financijalac: Otvaranje
tvrtke u inozemstvu
17:00 Vijesti u 17
17:20 Manjinski mozaik:
Rusmir, od snova satkan
17:40 Lijepom našom: Lobor
19:00 Dnevnik 2
19:59 Loto 7
20:05 Žena iz petog okruga,
francusko-poljsko-britanski
film
21:30 Orlando curioso,
dokumentarna emisija
22:00 Zatvaranje 69.
Dubrovačkih ljetnih igara:
Cameron Carpenter i
Simfonijski orkestar HRT-a
pod ravnanjem Daniela
Rustionija, prijenos
23:34 Dnevnik 3
00:05 Glup i gluplji, film
01:47 Najbolji tata na svijetu,
američki film

03:22 Narednik Rutledge,
američki film
05:09 Skica za portret
05:19 Inside Offside 2016:
Puno više od nogometa,
dokumentarna serija
05:44 Prizma

05:52 Regionalni dnevnik
06:34 Džepni djedica
07:00 Juhuhu
08:55 Čudesne pustolovine
Julesa Vernea, crtana serija
09:22 Cvjetkov rasadnik
09:43 Kronike Matta Hattera
10:56 Tajne Borgo Laricija
11:46 Vrtlarica: Mirisna priča
12:18 Veliki snovi, a malo
prostora
13:22 Lidijina kuhinja
13:51 Čudesni svijet
Gordona Watsona: Dizajneri
interijera
14:25 Endeavour, mladi
Morse
16:00 Regionalni dnevnik
16:31 Smogovci
17:00 Ratovanje u moderno
doba: Borbene snage
17:54 Sportski trenuci: SP u
nogometu Hrvatska - Rusija
19:01 Kraljevi ulice, TO HRT-a
i gosti, snimka koncerta
20:05 Pustolovke, serija
20:55 Diana - sedam dana
koji su potresili svijet
21:41 Igre moći
22:23 Igre moći
23:06 Pripravnik
00:04 Graham Norton i gosti
00:53 Noćni glazbeni program

**NEDJELJA
26.8.2018.**

06:31 Lijepom našom: Lobor
07:45 TV Kalendar
08:00 Dobar posao u Italiji,
britanski film
09:37 Biblija
09:47 Portret Crkve i mjesta
09:58 Dugopolje: Misa
11:05 Pozitivno
12:00 Dnevnik 1
12:30 Plodovi zemlje
13:22 Split: More
13:56 Tada & Sada - Hrvatska
14:55 Mir i dobro
15:25 I to je Hrvatska: Gacka
15:40 Park Gorongosa -
preporod raja: Bojišnice
17:00 Vijesti u 17
17:18 Financijalac: Revolving
kartice

17:32 Volim Hrvatsku
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 Loto 6/45
20:05 Hrvatski velikani
21:01 Sin, serija
21:45 Priča o Bogu s
Morganom Freemanom
22:42 Dnevnik 3
23:18 Dobar posao u Italiji,
britanski film
00:53 Tada & Sada - Hrvatska
01:47 Noćna smjena,
američki film
03:29 Plodovi zemlje
04:14 Kad čuješ trubu, ti
uzmi sombrero, emisija
pučke i predajne kulture
04:43 Skica za portret
04:54 Suvremenici: Slavka Pavić
05:24 Mir i dobro
05:54 Split: More

06:07 Regionalni dnevnik
06:34 Džepni djedica
07:00 Juhuhu
08:55 Čudesne pustolovine
Julesa Vernea, crtana serija
09:21 Cvjetkov rasadnik
09:44 Luka i prijatelji
10:17 Poirot
12:09 Veličanstveni kolači
Fione Cairns
13:00 Veterinarske priče,
dokumentarna serija
13:31 Veličanstvena opsosija,
američki film
15:21 Viktorija
16:11 Ludi rimski carevi,
dokumentarna serija
16:43 Zagonetni dječak,
hrvatski film
18:11 Bitange i princeze
18:47 BOA, snimka koncerta
20:05 Jane Eyre, serija
21:00 Vještice iz Eastwicksa,
američki film
22:56 Igre moći
23:40 Pripravnik
00:39 Graham Norton i gosti
01:26 Noćni glazbeni program

**PONEDJELJAK
27.8.2018.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:15 Zaronite s nama:
Korizmeni rat - otok Mljet
10:26 Veterinar Engel
11:17 65+: Novac,
dokumentarna serija
12:00 Dnevnik 1
12:26 Spone ljubavi

13:17 Dr. Oz
14:04 Plodovi zemlje
14:49 Bonton: Iritantni
zaljubljeni par
14:52 Zaronite s nama:
Korizmeni rat - otok Mljet
15:02 Umorstva u Midsomeru
16:35 Bajkovita Hrvatska:
Crkva sv. Marije - Pag
17:00 Vijesti u 17
17:18 Bonton: Iritantni
zaljubljeni par
17:25 Kazalište u kući
18:00 Zaronite s nama: Seka
Drašan - Lastovo
18:12 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Mjesto koje zovem dom
21:02 Crno-bijeli svijet
22:00 Počivali u miru
22:55 Dnevnik 3
23:32 Pad
00:22 Zločinački umovi
01:02 Umorstva u Midsomeru
02:37 Žene, povjerljivo!
03:27 Rodna gruda, emisija
pučke i predajne kulture
03:57 Pogled u prošlost:
Vladtko Maček i Banovina
Hrvatska
05:17 Veterinar Engel
06:02 Spone ljubavi

05:10 Treći format
06:00 Riječ i život
06:32 Hlapčeve nove zgode
07:00 Juhuhu
09:00 Čudesne pustolovine
Julesa Vernea, crtana serija
09:30 Cvjetkov rasadnik
10:00 Kronike Matta Hattera
10:30 Vremeplov
11:00 Jane Eyre, serija
12:00 Opus gospodina
Hollanda, američki film
14:25 U dobru i u zlu,
zauvijek - kanadski film
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Mamutica
17:35 U istom loncu
18:20 TV Bingo
19:02 Nove pustolovine
Lucky Luke, crtana serija
19:26 Istina ili mit:
Srčani bolesnici ne smiju
konzumirati masnoće
20:05 Najekstremnija mjesta
na svijetu: Mostovi
21:00 Slomljena krila, film
22:35 Savršene majke, film
00:25 Bitange i princeze
00:55 Graham Norton i gosti
01:40 Noćni glazbeni program

**UTORAK
28.8.2018.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:20 Veterinar Engel
11:10 Ejnar Dyggve - građanin Solina
12:00 Dnevnik 1
12:23 Spone ljubavi
13:10 Dr. Oz
14:00 Kraljica noći
14:50 Bonton: Kako reći ne
15:00 Umorstva u Midsomeru
16:35 Bajkovita Hrvatska:
17:00 Vijesti u 17
17:25 Kazalište u kući
18:00 Zaronite s nama: Opat - Kornati
18:12 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana

10:50 Mjesto koje zovem dom
12:00 Kako je rastao Alfie, film
13:35 Knjižara krimića: Hej, maleni - američki film
15:05 Kulinarski safari Sare Graham
15:30 Maher za tehnologiju
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Mamutica
17:35 U istom loncu
18:25 Odmori se, zaslužio si
19:02 Nove pustolovine
Lucky Luke, crtana serija
19:30 POPROCK.HR
20:05 Najekstremnija mjesta na svijetu: Ceste
21:00 Charlijev svijet
22:45 Ovo nije još jedan sretan kraj, britanski film
00:30 Bitange i princeze
01:00 Graham Norton i gosti
01:45 Noćni glazbeni program

SRIJEDA 29.8.2018.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:20 Veterinar Engel
11:10 Gradionica vrtova: Daša, dokumentarna serija
12:00 Dnevnik 1
12:23 Spone ljubavi
13:10 Dr. Oz
14:00 Kako danas živimo
14:50 Zaronite s nama: Opat - Kornati
15:00 Umorstva u Midsomeru
16:35 Bajkovita Hrvatska:
17:00 Vijesti u 17
17:16 Bonton:
17:25 Kazalište u kući, serija
18:00 Zaronite s nama
18:12 Potjera
19:00 Dnevnik 2

19:47 Tema dana
19:59 Loto 7
20:05 Mjesto koje zovem dom
21:00 Novine, serija
22:00 Počivali u miru
22:55 Dnevnik 3
23:32 Pad
00:22 Zločinački umovi
01:02 Umorstva u Midsomeru
02:37 Reprizni program
03:17 Pojanske bodulice, emisija pučke i predajne kulture
03:47 Pogled u prošlost: Andrija Kačić Miošić
05:12 Veterinar Engel
05:57 Spone ljubavi

05:20 Pravac na Treću
05:50 Regionalni dnevnik
06:32 Hlapićeve nove zgode
07:00 Juhuhu
09:00 Čudesne pustolovine
Julesa Vernea, crtana serija
09:30 Cvjetkov rasadnik
09:55 Kronike Matta Hattera
10:15 Vremeplov, serija
10:40 Mjesto koje zovem dom
11:30 Ponos i predrasude, francusko-britanski film
13:35 Ljubav dolazi polako, američki film
15:00 Cesarica - hit godine
15:05 Kulinarski safari Sare Graham
15:30 Maher za tehnologiju
16:00 Regionalni dnevnik
16:40 Cesarica - hit godine
16:45 Mamutica
17:35 U istom loncu
18:25 Odmori se, zaslužio si
19:02 Nove pustolovine
Lucky Luke, crtana serija

19:30 POPROCK.HR
20:05 Nogometna LP
20:50 Nogometna LP - play off, prijenos utakmice
22:50 Nogometna LP
23:40 Carstvo sunca
02:15 Bitange i princeze
02:45 Graham Norton i gosti
03:30 Noćni glazbeni program

ČETVRTAK 30.8.2018.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
10:20 Veterinar Engel
11:10 Tako prosi duša, emisija pučke i predajne kulture
12:00 Dnevnik 1
12:23 Spone ljubavi
13:10 Dr. Oz
14:00 Kako danas živimo, serija
14:50 Zaronite s nama:
15:00 Umorstva u Midsomeru
16:35 Reprizni program
17:00 Vijesti u 17
17:25 Kazalište u kući, humoristična serija
18:00 Zaronite s nama
18:12 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 Loto 6/45
20:05 Mjesto koje zovem dom
21:00 Novine, serija
22:00 Dio tebe ja nosim u sebi, dokumentarni film
23:05 Dnevnik 3

23:42 Pad
00:32 Zločinački umovi
01:12 Umorstva u Midsomeru
02:47 Reprizni program
03:27 Emisija pučke i predajne kulture
03:57 Pogled u prošlost: Goli otok
05:12 Veterinar Engel
05:57 Spone ljubavi

05:20 A forum
05:50 Regionalni dnevnik
06:32 Hlapićeve nove zgode
07:00 Juhuhu
09:00 Čudesne pustolovine
Julesa Vernea, crtana serija
09:30 Cvjetkov rasadnik
09:50 Kronike Matta Hattera
10:20 Vremeplov, serija
10:55 Mjesto koje zovem dom
12:05 Samo nevolja, američki film
13:40 Kanjon osame, američki film
15:05 Kulinarski safari Sare Graham
15:30 Maher za tehnologiju
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Mamutica
17:35 U istom loncu
18:25 Odmori se, zaslužio si
19:02 Nove pustolovine
Lucky Luke, crtana serija
19:30 POPROCK.HR
20:05 Divlja Patagonija: Vatra i led, dokumentarna serija
21:00 Bling Ring, američko-britansko-francuski film
22:30 Bande New Yorka, američki film
01:15 Bitange i princeze
01:45 Graham Norton i gosti
02:30 Noćni glazbeni program

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik* emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 sati na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine. Emisija *Izravno* - razgovor na aktualne teme emitira se nedjeljom u 16 sati, a emisija iz kulture *Svjetonik* nedjeljom od 16.30 sati. Polusatne emisije emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati na Trećem programu Radija Novi Sad.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKUD Vladimir Nazor iz Stanišića emitira se na valovima Radio Fortuna subotom od 16 do 17 sati na frekvenciji 106,6 Mhz.

ZVUCI BAČKE RAVNICE

Emisija na hrvatskom jeziku *Zvuci bačke ravnice* emitira se četvrtkom od 18 do 20 sati, na valovima Radio Bačke (99,1 MHz).

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT1 utorkom od 11.17 sati. Radijski program *Glasa Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelome svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 20.15, koju prenosi i Prvi program Hrvatskoga radija.

HRVATSKA PANORAMA NA TV SUBOTICA

Hrvatska panorama u produkciji UN Cro info emitira se na TV Subotica. *Cro info vijesti* mogu se gledati svakim radnim danom, od 15 sati i 30 minuta, 17 sati i 50 minuta, 22 sata i 30 minuta i pola sata nakon ponoći. Emisija *Motrišta* emitira se u premijernom terminu utorkom od 20 sati, te u repriznim terminima srijedom od 10 sati i nedjeljom od 21 sat. Polusatna emisija *Zlatna škatulja* je na programu premijerno petkom od 20 sati, a reprizira se nedjeljom od 17 sati i 30 minuta te utorkom od 13 sati i 30 minuta.

Rodna mjesta nama bliskih ljudi

Vjerujem da kada bismo mjerili jačinu želje za nekim putovanjem u vrijeme kada niste šest mjeseci bili na godišnjem i kada vam je koncentracija u crvenom, s količinom želje za nekim putovanjem u trenutku dva dana nakon povratka s putovanja, jačina bi bila izjednačena. Prva situacija je jasna i jačina potrebe za putovanjem je na maksimumu, ali je meni u posljednje vreme ova druga situacija sve očiglednija. Tek je tjedan prošao kako smo stigli s Neretve, a ja samo tražim razloge i drugujem s googleom. Te istražujem kad je Ljubljanski polumaraton, pa kujem putanje i sve s izgovorom kako mi je potreban izazov za povratak u trening i formu. Te mi jako nedostaju prijatelji koji su se odselili daleko, a skoro mi je palo na pamet umjesto poštom poslati objektiv u Ploče, odnijeti ga osobno. Sreća moja pa znam i uživam u putovanju s malo novca, inače bi ove moje želje ostale tamo gdje i nastaju, a to nije dalje od moje glave.

Dakle, odmor je prošao ali putovati se mora. Kako je pravo putovanje u najavi tek za mjesec dana i tu je sve jasno ali i dalje tajno, ostaje mi maštati i odlučno željeti produženi vikend. I da to neće ostati samo na tome, obećavam se pobrinuti. Tome u prilog ide i poziv koji smo dobili. Supruga našeg prijatelja iz Rame je iz Like i baš za vikend je stigla poruka kako će se baš tamo gdje ja nikada nisam bila brati šljive, te nas očekuju. Naravno, začinili su poziv podatkom da nam je more odatle jako blizu i ja sam sada već u pripremama i pretragama po internetu. Što vidjeti, gdje otići i kako to sve stići.

Brinje nas zove

Kada se kockice krenu slagati, one se slažu. Brinje je i rodno mesto **Jelenine** babe, a s Jelenom obožavam putovati. Dakle, još jedan razlog za ići. Rodna mjesta nama bliskih ljudi, pogotovo ako oni više nisu s nama, posebna su. Kao da nam pojačavaju bliskost s precima i produbljuju priču o nama. Uživam svjedočiti takvim susretima ljudi i mjesta. Dakle, usvajamo ideju odlaska u Brinje i krećemo u istraživanje.

Srce gorske Hrvatske, kruna Like i njena najsjevernija točka, Brinje je općina u Ličko-senjskoj županiji. Nabujalo zelenilo smješteno između Velebita i Male Kapele. Bojim se da ću željeti tamo ostati. U to me uvjerava svaka fotografija koju vidim i »jedva čekanje« je sve jače. Povijest ovog mjesta je velika, a još je veća ponuda koju nudi svakom posjetitelju. Prema posljednjem popisu u Brinju živi oko četiri tisuće stanovnika raspoređenih u 12 naselja.

Plan i program

Prije svih na listu ulazi Sokolac, simbol Brinje, veličanstveno zdanje knezova krčkih Frankopana izgrađeno u 15. vijeku ispod čijih zidina se i razvilo ovo mjesto. Jedva čekam da vidim sve uživo, pa da iz prve ruke mogu prenijeti, ali me već priča o velikoj zmiji u tamnici i čudnovatim energetskim moćima uzvišenja dovoljno privlači. Dalje, poduži je popis okolice koju bi valjalo obići, pa se nadam da će sve stati u produženi vikend te da ćemo obići i Jezerane, Stajnicu, Lipice, Glibodol, Križpolje, Križ Kamenicu, Vodoteč, Letinac, Prokike, Žutu Lokvu i Rapain Klanac. Ne mogu sakriti oduševljenje otkrićem da postoji biciklistička staza duga oko 50 kilometara koja obuhvaća veći dio kulturne i prirodne baštine ovog kraja i što je još bolje postoji i sustav javnih bicikala i moći ćemo ih iznajmiti za ovu avanturu. U ponudi je i pješačko-poučna kružna staza duljine 18,5 kilometara na relaciji Brinje – Zarin – Siničić – špilja Brinje, koja svojim dužim dijelom prolazi hrptom planine Škamnice vodeći šetača do najvišeg vrha brinjske kotline Zarina (828 m) i vidikovca Kozjak.

Ne znam je li tako kod svih, ali mene uzbuđenje oko otkrivanja nekog mjesta preplavi već prilikom istraživanja i priprema. Jedva čekam avanturu Brinje koja, kako sam pronašla u jednom članku, vas poziva da okusite čari zelene brinjske doline, svježeg sira koji škripi i rakije od borovice koja se ne odbija.

Gorana Koporan

U tri riječi - **SVJEŽE, DOMAĆE, ZDRAVO !**

JKP "Суботичке пијаци"
Szabadkai Piacok KKV
JKP "Subotičke tržnice"

www.supijace.co.rs

Spremni za put...

Najbrže i najjednostavnije
do polise putnog osiguranja

FILIJALA SUBOTICA - Karađorđev put 38, tel. 024 555 867

 **MILENIJUM®
OSIGURANJE**

www.webshop.milenijum-osiguranje.rs

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA
I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATA

Dužijanca

u Zagrebu

